

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Reetta Hakamaa & Riina Kulju

**KIUSAAMISTAPAUKSET
PÄIVÄKODISSA VANHEMPIEN
NÄKÖKULMASTA**

Sosiaali- ja terveysala
2014

TIIVISTELMÄ

Tekijät	Reetta Hakamaa & Riina Kulju
Opinnäytetyön nimi	Kiusaamistapaukset päiväkodissa vanhempien näkökulmasta
Vuosi	2014
Kieli	suomi
Sivumäärä	87 + 2 liitettä
Ohjaaja	Ahti Nyman

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vanhempien näkemyksiä lasten välisistä ristiriitatilanteista päiväkodissa. Tutkimustuloksia verrattiin Sari Jokelan ja Miia Ylisen opinnäytetyöhön *Kiusaamista vai ei? Päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkemyksiä lasten välisistä ristiriitatilanteista*. Tutkimuksessa haluttiin myös saada selville, vaikuttaako vanhempien vastauksiin se, kenen tai keiden lapsen vanhemman roolissa he vastaavat. Tavoitteena oli myös saada tietää, miten vanhemmat ajattelevat päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkevän tilanteet.

Aineisto kerättiin kahdesta vaasalaisesta päiväkodista sekä tekijöiden tuttavavanhemmilta kyselylomakkein, jotka sisälsivät neljä esimerkkitalannetta päiväkodin arjesta. Kyselylomakkeita saatiin takaisin yhteensä 23, ja vastausprosentiksi muodostui 32. Jokainen esimerkkitalanne sisälsi seitsemän kysymystä, joista kuusi oli avoimia kysymyksiä. Vastaukset purettiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Tutkimus oli sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen. Teoriaosuudessa tarkastellaan vanhemmuutta ja kiusaamista.

Tutkimuksessa havaittiin, että vanhempien ja päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkemykset tilanteista olivat hyvin yhteneväisiä. Vanhemmat kokivat tilanteet usein epäoikeudenmukaisina ja niihin haluttiin puuttua. Vanhempien näkemykset tilanteissa tapahtuvasta kiusaamisen määrästä vaihtelivat kuitenkin melko paljon. Vanhemmat puuttuisivat tilanteisiin usein lasten kanssa keskustelemalla ja heitä ohjaamalla. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että heidän näkökulmansa ei muuttuisi, vaikka he vastaisivat toisen lapsen vanhemman roolissa.

ABSTRACT

Authors	Reetta Hakamaa and Riina Kulju
Title	Parents' Views of Conflict Situations between Children in a Daycare Centre
Year	2014
Language	Finnish
Pages	87 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The purpose of this study was to examine the parents' views of conflict situations between children in a daycare centre. The results of the study were compared to the bachelor's thesis *Bullying or Not? Early Childhood Educators' Views of Conflict Situations between Children* by Sari Jokela and Miia Ylinen. The aim of the study was to find out how parents think the childhood educators see the situations. The purpose of the research was also to see if the parents' responses are affected by their role in the situation.

The research data was gathered in two daycare centres in Vaasa and from the authors' acquaintances with a questionnaire. The study was participated by 23 parents. The material was analyzed by using data based content analysis. The research is both qualitative and quantitative. The theoretical frame of reference deals with parenthood and bullying.

The results show that the parents' and the early childhood educators' views were very similar on the situations. The parents felt that the situations were often unfair and they wanted to intervene. However, the respondents' views of the amount of bullying in situations varied quite a lot. Based on the results, the parents would intervene in conflict situations between children often by discussing and guiding them verbally. Most of the parents thought that their viewpoint would not change, even though they answered in the role of another parent.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	VANHEMMUUS.....	9
	2.1 Vanhemman ja lapsen välinen suhde.....	9
	2.2 Rajojen asettaminen.....	12
	2.3 Erilaiset kasvatustyyli.....	14
	2.4 Vanhemmuuden roolit.....	16
3	KIUSAAMINEN.....	20
	3.1 Pienten lasten välinen kiusaaminen.....	20
	3.2 Kiusaamisen vaikutukset lapseen.....	23
	3.3 Kiusaamiseen puuttuminen.....	24
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	27
	4.1 Tutkimusmenetelmät.....	27
	4.2 Aineiston kerääminen.....	28
	4.3 Aineiston analysointi.....	29
	4.4 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti.....	30
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	32
	5.1 Esimerkkitalanne 1.....	32
	5.1.1 Tilanteen herättämät ajatukset.....	32
	5.1.2 Tilanteeseen puuttuminen.....	35
	5.1.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa.....	38
	5.1.4 Tilanteesta selkeästi kiusaamista aiheuttavat tekijät.....	39
	5.1.5 Kiusaamista ennaltaehkäisevät keinot.....	41
	5.1.6 Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa.....	42
	5.1.7 Näkökulman mahdollinen muuttuminen.....	45

5.1.8	Yhteenveto esimerkkitalanteesta 1	45
5.2	Esimerkkitalanne 2	46
5.2.1	Tilanteen herättämät ajatukset.....	47
5.2.2	Tilanteeseen puuttuminen	48
5.2.3	Kokemus kiusaamisesta tilanteessa	51
5.2.4	Tilanteesta selkeästi kiusaamista aiheuttavat tekijät	52
5.2.5	Kiusaamista ennaltaehkäisevät keinot.....	53
5.2.6	Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa	55
5.2.7	Näkökulman mahdollinen muuttuminen.....	57
5.2.8	Yhteenveto esimerkkitalanteesta 2	57
5.3	Esimerkkitalanne 3	58
5.3.1	Tilanteen herättämät ajatukset.....	58
5.3.2	Tilanteeseen puuttuminen	61
5.3.3	Kokemus kiusaamisesta tilanteessa	63
5.3.4	Tilanteesta selkeästi kiusaamista aiheuttavat tekijät	64
5.3.5	Kiusaamista ennaltaehkäisevät keinot.....	66
5.3.6	Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa	68
5.3.7	Näkökulman mahdollinen muuttuminen.....	69
5.3.8	Yhteenveto esimerkkitalanteesta 3	69
5.4	Esimerkkitalanne 4	71
5.4.1	Tilanteen herättämät ajatukset.....	71
5.4.2	Tilanteeseen puuttuminen	73
5.4.3	Kokemus kiusaamisesta tilanteessa	75
5.4.4	Tilanteesta selkeästi kiusaamista aiheuttavat tekijät	77
5.4.5	Kiusaamista ennaltaehkäisevät keinot.....	79
5.4.6	Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa	80
5.4.7	Näkökulman mahdollinen muuttuminen.....	82
5.4.8	Yhteenveto esimerkkitalanteesta 4	82

6	JOHTOPÄÄTÖKSET	84
7	POHDINTA.....	86
	LÄHTEET.....	88
	LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Kasvatustyyli. (Aunola 2010.)	s.15
Kuvio 2. Vanhemmuuden motivaatoroolit. (Ylitalo 2011, 11)	s.19
Kuvio 3. Toiminta esimerkkitilanteessa 1 (Jussin vanhemmat).	s.36
Kuvio 4. Toiminta esimerkkitilanteessa 1 (Mikon vanhemmat).	s.37
Kuvio 5. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 1 (Jussin vanhemmat).	s.38
Kuvio 6. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 1 (Mikon vanhemmat).	s.39
Kuvio 7. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Jussin vanhemmat).	s.40
Kuvio 8. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Mikon vanhemmat).	s.41
Kuvio 9. Toiminta esimerkkitilanteessa 2 (Marikan vanhemmat).	s.49
Kuvio 10. Toiminta esimerkkitilanteessa 2 (Sannan ja Miran vanhemmat).	s.50
Kuvio 11. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 2 (Marikan vanhemmat).	s.51
Kuvio 12. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 2 (Sannan ja Miran vanhemmat).	s.52
Kuvio 13. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Marikan vanhemmat).	s.53
Kuvio 14. Toiminta esimerkkitilanteessa 3 (Jarkon ja Matin vanhemmat).	s.61
Kuvio 15. Toiminta esimerkkitilanteessa 3 (Juhon vanhemmat).	s.62
Kuvio 16. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 3 (Jarkon ja Matin vanhemmat).	s.63
Kuvio 17. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 3 (Juhon vanhemmat).	s.64

Kuvio 18. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Jarkon ja Matin vanhemmat).	s.65
Kuvio 19. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Juhon vanhemmat).	s.66
Kuvio 20. Toiminta esimerkkitalanteessa 4 (Santerin vanhemmat).	s.73
Kuvio 21. Toiminta esimerkkitalanteessa 4 (Laurin vanhemmat).	s.74
Kuvio 22. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 4 (Santerin vanhemmat).	s.76
Kuvio 23. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 4 (Laurin vanhemmat).	s.77
Kuvio 24. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Santerin vanhemmat).	s.78
Kuvio 25. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Laurin vanhemmat).	s.79
Taulukko 1. Kiusaamisen muodot. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 18-19.)	s.22
Taulukko 2. Esimerkkitalanteen 1 herättämät ajatukset Jussin vanhemmilla.	s.33
Taulukko 3. Esimerkkitalanteen 1 herättämät ajatukset Mikon vanhemmilla.	s.34
Taulukko 4. Ennaltaehkäisy esimerkkitalanteessa 1.	s.42
Taulukko 5. Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan toiminnasta ja näkemyksistä tilanteessa 1.	s.43
Taulukko 6. Esimerkkitalanteen 2 herättämät ajatukset Marikan vanhemmilla.	s.47
Taulukko 7. Esimerkkitalanteen 2 herättämät ajatukset Sannan ja Miran vanhemmilla.	s.48
Taulukko 8. Ennaltaehkäisy esimerkkitalanteessa 2.	s.54
Taulukko 9. Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa 2.	s.56

Taulukko 10. Esimerkkitalanteen 3 herättämät ajatukset Juhon vanhemmilla.	s.59
Taulukko 11. Esimerkkitalanteen 3 herättämät ajatukset Jarkon ja Matin vanhemmilla.	s.60
Taulukko 12. Ennaltaehkäisy esimerkkitalanteessa 3.	s.67
Taulukko 13. Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa 3	s.68
Taulukko 14. Esimerkkitalanteen 4 herättämät ajatukset Laurin vanhemmilla.	s.71
Taulukko 15. Esimerkkitalanteen 4 herättämät ajatukset Santerin vanhemmilla.	s.72
Taulukko 16. Ennaltaehkäisy esimerkkitalanteessa 4.	s.80
Taulukko 17. Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa 4.	s.81

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Tutkimuslupa**LIITE 2.** Kyselylomake

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena ovat kiusaamistapaukset päiväkodissa vanhempien näkökulmasta. Haluamme neljän esimerkkitalanteen avulla selvittää, näkevätkö vanhemmat tilanteessa kiusaamista, kuinka he puuttuisivat siihen ja miten esimerkkien kaltaisia tilanteita voitaisiin ennaltaehkäistä paremmin. Olemme kiinnostuneita myös siitä, miten vanhemmat ajattelevat päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkevän tilanteet. Vertaamme opinnäytetyössämme saatuja tutkimustuloksia opinnäytetyöhön, jossa tutkittiin päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkemyksiä lasten välisistä ristiriitatilanteista (Jokela & Ylinen 2014).

Tutkimusaineisto kerättiin kahden vaasalaisen päiväkodin vanhemmilta. Lomakkeita jaettiin lisäksi tekijöiden tuttavavanhemmille. Jokaisessa neljässä esimerkkitalanteessa oli seitsemän kysymystä, joista kaikki olivat yhtä lukuun ottamatta avoimia. Vastaukset purettiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla ja vastaukset esitettiin taulukoin, kuvioin ja suoraan lainauksin.

Päiväkodissa tapahtuva kiusaaminen on ajankohtainen aihe. Pienten lasten välisestä kiusaamisesta on alettu puhua viime aikoina enemmän, mutta se on vielä melko vieras käsite monelle. Kiusaamisen ajatellaan alkavan usein vasta kouluiässä. Kiusaamiseen puuttuminen jo päiväkodissa on kuitenkin tärkeää, sillä kiusaaminen voi jättää pysyvät jäljet. Myös se, miten kotona suhtaudutaan kiusaamiseen, vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen. Lapset saavat kotona vanhemmilta käyttäytymisen mallin, joka vaikuttaa lapsen asenteisiin ja tapoihin toimia. Tärkeä osa kasvatusta on opettaa lasta arvostamaan muita ja ymmärtämään kiusaamisen olevan aina väärin. Vanhempien asenteista näkyy, mikäli he suhtautuvat kiusaamiseen kevyesti ja lapsi huomaa vanhempien vähättelevän asiaa.

Vanhemmat näkivät esimerkkitalanteet pääasiassa epäoikeudenmukaisena ja niihin haluttiin puuttua. Näkemykset siitä, tapahtuuko tilanteessa kiusaamista, kuitenkin vaihtelivat. Tutkimustuloksista käy ilmi, että vanhemmat ajattelevat esimerkkitalanteista hyvin samalla tavalla kuin päiväkodin kasvatushenkilökunta.

2 VANHEMMUUS

Vanhempi on henkilö, jonka tehtävänä on pitää lapsesta huolta sekä laittaa lapsen tarpeet etusijalle (Karppinen & Laukkanen 2013, 7). Suomen lain mukaan lapsen kasvuympäristön tulee olla virikkeitä antava ja turvallinen. Lapsen kasvattajien on otettava huomioon lapsen yksilölliset tarpeet ja toivomukset sekä huomioitava lapsen kehitysvaihe ja ikä. Lain mukaan lapsen tulee saada osakseen turvaa, hellyyttä ja ymmärrystä, eikä häntä saa alistaa, kohdella loukkaavasti tai kurittaa ruumiillisesti. (L 8.4.1983/361.) Seuraavassa käsitellään vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta, rajojen asettamista, erilaisia kasvatustyyplejä sekä vanhemmuuden rooleja.

2.1 Vanhemman ja lapsen välinen suhde

Se, millä tavoin vanhemmat kasvattavat lapsensa, vaikuttaa vahvasti lapsen kehitykseen ja siihen, minkälainen ihminen hänestä tulee. Jokainen lapsi tarvitsee pyyhiä, vastavuoroisia ja lämpimiä ihmissuhteita. Lapsen tulee kokea, että häneen luotetaan, hänestä välitetään ja että hänet hyväksytään sellaisenaan. Lapsi tarvitsee huolenpitoa, läheisyyttä, turvaa, hellyyttä sekä iänmukaisia rajoja ja sääntöjä. (MLL 2014 a.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton (2014 b) mukaan vanhemmuus on koko elämänpituinen tehtävä. Vanhemmuuden huolen- ja ilonaiheet muuttuvat, kun lapset kasvavat. Mäkelä-Rönholmin (2006, 50) mukaan lasten arjessa näkyvän pahoinvoinnin taustalla ovat usein perheiden ongelmat, jotka ovat lisääntyneet paljon. Tätä voi ehkäistä muun muassa sillä, että vanhemmat keskustelevat keskenään kasvatuseriaa- ja tavoitteista. Heidän tulisi pyrkiä yhteisymmärrykseen siinä, miten lapsen kanssa toimitaan vaikeissa tilanteissa ja mitä lapsen tulee antaa tehdä.

Lastenpsykiatri Jari Sinkkosen (2009) näkemyksen mukaan lapsen tunteminen on suoraan verrannollinen siihen, kuinka paljon vanhempi viettää hänen kanssaan

aikaa. Täydellistä vanhemmuutta ei ole olemassa, vaan lapsi tarvitsee riittävän hyvää vanhemmuutta. Lapsen tulee kokea sopivassa määrin myös pettymyksiä ja vanhemman yksi tärkeimmistä tehtävistä on kasvattaa lasta sietämään erilaisia vastoinkäymisiä. (Sinkkonen 2009.)

Viime aikoina on osoitettu, että lasten ja perheen parissa vietetyn ajan määrää ei voi korvata sen laadulla. Lasten ja perheen arkeen osallistuminen luo huolenpidon ja turvallisuuden ilmapiiriä, mikä on lasten kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta tärkeää. Asiantuntijat ovatkin nykyisin huolissaan vanhempien ajan riittävydestä. (Kinnunen & Mauno 2002, 105.)

Kinnunen ja Mauno (2002, 105-106) toteavat työn olevan yhteydessä myös vanhemmuuteen, koska esimerkiksi työssä koettu tyytyväisyys leviää kotiin ja päinvastoin. Samoin myös työuupumus ja –stressi voivat näkyä vanhemmuudessa lapsikeskeisyyden ja ohjaavan kasvatuksen vähenemisenä. Toisin sanoen vanhemmat eivät tällaisessa tilanteessa jaksa ottaa lapsen mielipiteitä ja tarpeita huomioon eivätkä olla kiinnostuneita lastensa tekemisistä. Ylikuormittavassa työtilanteessa vanhemmat usein kokevat syyllisyyttä ja tämä saattaa kääntyä lasta vastaan. Lapselle annetaan helposti periksi, hän saa puhutella vanhempiaan miten haluaa ja lapsi saa olla kotona ilman velvollisuuksia. (Kinnunen & Mauno 2002, 105-106.)

Ihmisellä on jo varhaisessa vaiheessa kyky ja tarve toimia vuorovaikutuksessa. Ensimmäisissä ihmissuhteissa lapsi oppii, minkälainen hän on, minkälaisia muut ovat, ja miten hänen läheisensä kohtelevat häntä. Kohtaamisten myötä lapsen mieleen syntyy malli yhdessä olemisesta. Se on pohja sille, kuinka hän myöhemmin ennakoi vuorovaikutustilanteita, havainnoi ja osallistuu niihin. Toistuvat vuorovaikutuskokemukset varhaisvuosina vaikuttavat myös aivojen kehitykseen eli muokkaavat aivojen toiminnallisia rakenteita. (MLL 2014 c.)

Varhaisella vuorovaikutuksella tarkoitetaan kaikkea lapsen ja vanhempien yhdessä tekemistä, olemista ja kokemista. Erityisen tärkeää on riittävän hyvä vuorovaikutussuhde. Vanhemman ollessa herkkä pienen lapsensa viesteille, lapselle raken-

tuu mielikuva: minä olen hyvä, maailma on hyvä paikka ja minusta välitetään. Tämä perusturvallisuuden ja luottamuksen kokemus heijastuu lapsen myöhempiinkin ihmissuhteisiin ja luo pohjaa hyvälle itsetunnolle sekä kehittää empatiakykyä. Riittävän hyvä vuorovaikutus vaikuttaa merkittävästi myös lapsen aivojen kehitykseen, hänen kasvuun, tuleviin sosiaalisiin taitoihin, käsitykseen itsestä, käyttäytymisen ja tunteiden säätelyyn sekä moraalien kehittymiseen. Kyseessä on siis erittäin tärkeä persoonallisuuteen ja käyttäytymiseen vaikuttava asia. (Jyte 2014.)

Kun lapsella on riittävä perusturva, hän kykenee ympäristönsä tutkimiseen. Lapsi oppii myös vastaanottamaan ja hakemaan tukea silloin, kun hän sitä tarvitsee. Jos lapsen tarpeisiin vastataan sattumanvaraisesti tai niitä laiminlyödään, lapsen on vaikea oppia luottamaan elämään tai itseensä. (MLL 2014 c.)

Lapsen kehitykselle on erityisen tärkeää, että hän voi solmia pitkäkestoisen ja pysyvän tunnesuhteen häntä hoitaviin aikuisiin. Lapsen ja vanhemman välille syntyy kiintymyssuhde, tunneside, joka vahvistuu ja muotoutuu yhteisissä arjen hetkissä. Oivallinen pohja varhaisvuosien hyvälle kasvulle ovat pysyvät ihmissuhteet ja lapsiperheen tavallinen arki. Arkeen kuuluvat tutut ja toistuvat rutiinit, joissa huolehditaan lapsen perustarpeista eli unesta, ruuasta, puhtaudesta ja ulkoilusta. Näiden myötä osoitetaan rakkautta ja hyväksyntää sekä asetetaan turvallisia rajoja. (MLL 2014 c.)

Turvallisen kiintymyssuhteen muodostuminen on tärkeää lapsen hyvinvoinnin kannalta. Kun ymmärretään, miten ratkaiseva merkitys kiintymyssuhteella on, pystytään myös näkemään miten tämä suhde vaikuttaa lapsen kognitiiviseen, emotionaaliseen, sosiaaliseen, kommunikatiiviseen, neurologiseen sekä fysiologiseen kehitykseen (Hughes 2011, 19). Mary Ainsworthin ja John Bowlbyn kehittämän kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsi voi kiintyä hoivaajaansa turvallisesti tai turvattomasti. Sinkkosen (2004) mukaan turvallisesti kiintyneen lapsen ympäristössä asiat tapahtuvat johdonmukaisesti ja tunteiden ilmaisemisesta seuraa tarpeisiin vastaamista. Turvallinen kiintymyssuhde edistää muun muassa hyvää stressin- ja

turhautumisen sietokykyä. Lapsi kykenee vastavuoroisuuteen ja pystyy eläytymään toisen tunteisiin. Näistä ominaisuuksista on hyötyä kun lapsi solmii suhteita ikätovereihin päiväkodissa. (Sinkkonen 2012, 52.)

Hughesin (2011, 21) mukaan kaikista lapsista noin kahdella kolmasosalla on turvallinen kiintymyssuhde. Tämän lisäksi kolmasosa lapsista kärsii turvattomasta kiintymyssuhteesta. Turvattomat kiintymyssuhteet jaetaan välttelevään, ristiriitaiseen sekä organisoitumattomaan kiintymiseen. Välttelevälle kiintymyssuhteelle tyypillistä on, että lapsen tunteiden ilmaiseminen on vähäistä, koska lapsi on totunut selviämään niistä yksin. Ristiriitaisen kiintymyssuhteen taustalla on hoivaja, joka toimii impulsiivisesti ja epäjohdonmukaisesti. Lapsi kokee saavansa hoitajan huomion ainoastaan voimakkaasti mieltään osoittamalla. Tutkimuksissa on ilmennyt myös lapsia, jotka kaoottisen kasvuympäristönsä vuoksi eivät ole kiinnittyneet mitenkään huoltajaansa. Tällöin puhutaan organisoitumattomasta kiintymyssuhteesta. (Sinkkonen 2004.)

2.2 Rajojen asettaminen

Rajoja tarvitaan, kun lapsi joutuu odottamaan jotakin tai kun hän haluaa jotakin, jota ei voi saada. Lapsi oppii vanhemman opastuksella vähitellen ottamaan huomioon yhteisiä pelisääntöjä ja toisten tarpeita sekä hoitamaan yhteisiä velvollisuuksia ikätasonsa mukaisesti. Rajoja tarvitaan lapsen suojelemiseksi asioilta, joita hän ei voi vielä ymmärtää ja käsitellä. (MLL 2014 d.)

Psykologi Keijo Tahkokallion (2008) mukaan aikuisen ainoa tapa opettaa oikean ja väärän ero on toistaa kerrasta toiseen samoja asioita ja varmistaa sääntöjen noudattaminen. Vanhemman kuuluu myös suuttua ja näyttää tunteensa silloin, kun lapsi tekee väärin. Nykyajan vanhemmilta puuttuu yhä tavallisemmin auktoriteettiasema perheessä. On muistettava, että lapset ovat perustemperamentiltaan hyvin erilaisia. Tämä tulee ottaa huomioon lapsen kasvatuksessa ja rajojen asettamisessa. Säännöt eivät aina tunnu miellyttäviltä niin lapselle kuin aikuisellekaan. Vanhemmat pelkäävät tuottavansa lapselle mielipahaa ja siten välttelevät

kieltoja. On väärin, että vanhemmat tuntevat kieltäessään syyllisyyttä, vaikka toimivat oikein. Tahkokallion mielestä kaverivanhemmuus ei ole lapsen etu, vaan se lisää pahoinvointia. (Tahkokallio 2008.)

Rajoilla vanhempi suojelee lapsensa kehitystä ja kasvua. Samalla varmistetaan sekä omien että lasten tarpeiden tyydyttäminen. Rajat luovat lapselle sekä fyysistä että psyykkistä turvallisuutta. Lisäksi on tärkeää opettaa mikä elämässä on sallittua sekä yleisesti hyväksyttävää ja mikä ei. Vanhemman onkin tärkeää ymmärtää, että rajat nimenomaan suojelevat eivätkä vahingoita lasta. (MLL 2014 d.)

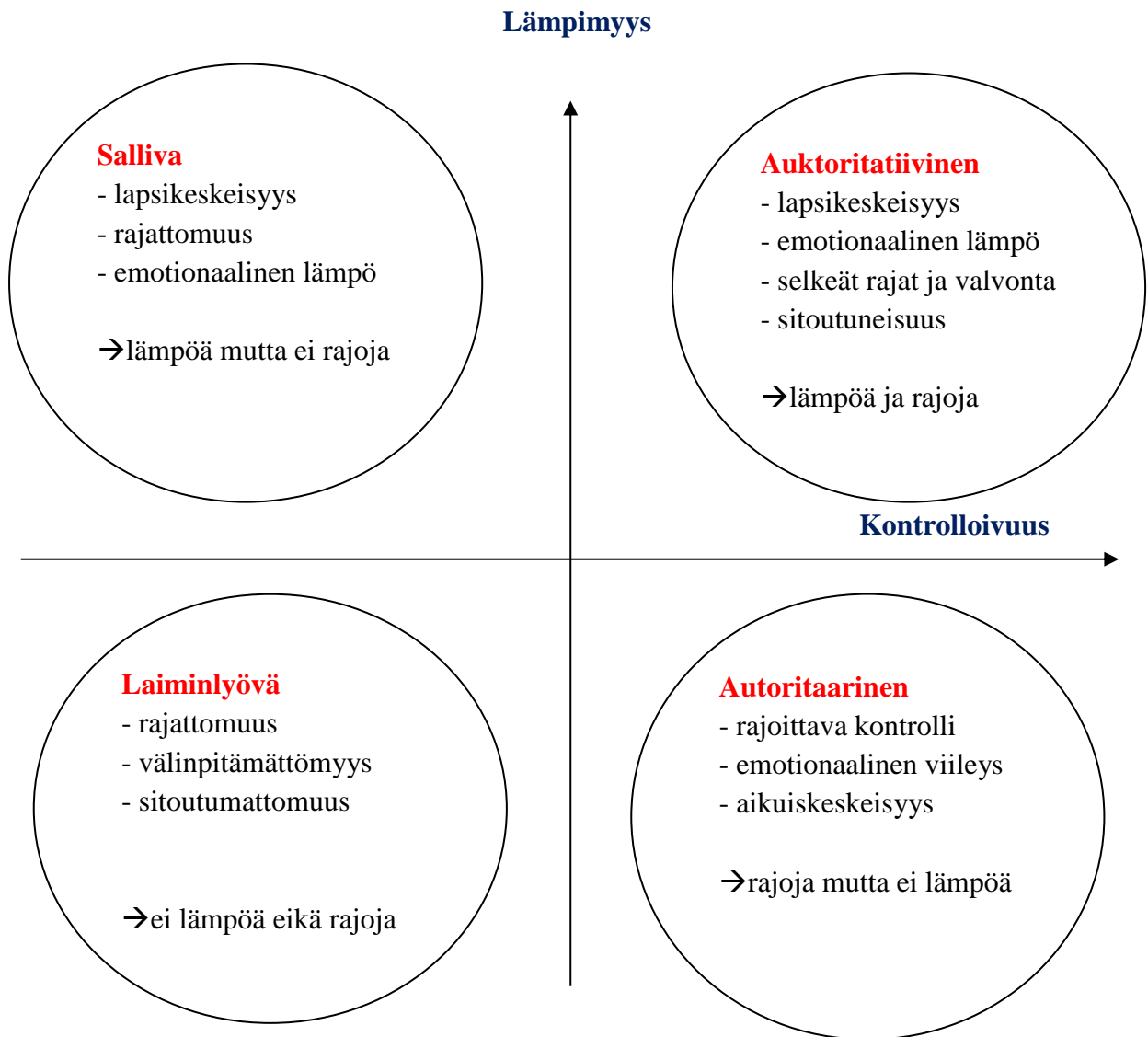
Arne Skodvinin (2004, 64-65) mukaan rajojen asettaminen vaikuttaa lapsen minäkuvaan ja oppimiseen. Lasten käyttäytymiseen tulee asennoitua niin, että he saavat myönteisen käsityksen itsestään ja oppivat jotain toisten ihmisten kanssa toimimisesta. Tosielämässä vanhempien on kuitenkin usein toimittava lapsen käyttäytymiseen niin nopeasti, ettei heillä ole aina mahdollisuutta harkita kovin tarkkaan, mitä sanovat tai tekevät. Ongelmatilanteiden toistuessa voidaan havaita, että lapsen käyttäytyminen noudattaa usein samaa kaavaa. (Skodvin 2004, 64-65.)

Rajojen asettamiseen vaikuttaa lapsen synnynnäinen temperamentti. Joku lapsi tarvitsee enemmän muistuttamista ja hillitsemistä, toinen taas rohkaisua ja tukea. Lapsen kehittyessä kielestä tulee entistä enemmän väline. Lapsen kanssa voi keskustella, ja hän ymmärtää paremmin perusteluja ja kompromisseja. (MLL 2014 d.)

Rajojen asettaminen ei ole käytännön tilanteissa aina helppoa. Lapsi suuttuu, turhautuu ja pettyy, kun hän ei saa haluamaansa tai hänen tekemisiään rajoitetaan. Johdonmukaisuus helpottaa lasta ja hänen on tärkeää voida luottaa vanhemman arvostelukykyyneen sekä kykyyn huolehtia hänestä. Kun tietyistä asioista tulee lapselle rutiineja, hänen ei tarvitse nousta kapinaan joka kerta ja tuntea pettymystä. (MLL 2014 d.)

2.3 Erilaiset kasvatustyyli

Vanhempien kasvatustyyli vaikuttavat lapsiin ja heidän kehitykseensä. Kasvatustyyli on lapsen kohdistuvien asenteiden joukko. Ne tulevat esiin vanhemman käytöksessä ja näkyvät pienissäkin kasvatuskäytännöissä. Kasvatustyyli on suhteellisen pysyvä vanhemman ominaisuus, joka näkyy vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Diana Baumrind on jaotellut kasvatustyyli sallivaan, laiminlyövään, autoritaariseen sekä auktoritatiiviseen vanhemmuuteen (ks. kuvio 1). (Aunola 2010.)

Kuvio 1. Kasvatustyyli. (Aunola 2010.)

Salliva vanhempi on hemmottelija ja vapaan kasvatuksen toteuttaja. Tällainen vanhempi ei halua rajata lapsensa käyttäytymistä, vaan antaa vastuun käytöksestä lapselle. Salliva vanhempi ei vaadi lapselta sopivaa käytöstä ja voi jättää huononkin käytöksen huomioimatta. Tällainen vanhempi saattaa olla epävarma siitä, kuinka huonoon käytökseen tulisi puuttua. Lapsia hemmotellaan huolimatta siitä, kuinka he käyttäytyvät. Vanhemmat pelkäävät rajojen asettamista osin siksi, että

he haluavat olla kivoja vanhempia. Joskus kärsivällisyys ei riitä lapsen käytöksen korjaamiseen. (Aunola 2010.)

Laiminlyövä vanhempi ei pysty ottamaan vastuuta kasvatuksesta omien ongelmiensa vuoksi. Ylitsepääsemätön stressi tai mielenterveysongelmat voivat kuluttaa vanhemman henkisiä voimavaroja niin, etteivät he kykene yksinkertaisesti toisten huomioimiseen. Lapsi jää usein heitteille, koska vanhemmat ovat masentuneita ja etäisiä. Tästä seuraa yleensä itsehillinnän puutetta, käytöshäiriöitä sekä epäsosiaalista käytöstä. (Aunola 2010.)

Aunolan (2010) mukaan autoritaariset vanhemmat ajattelevat, että kaikkia käskyjä tulisi noudattaa kyseenalaistamatta, eikä lapsen näkökulmaa arvosteta. Tällaiset vanhemmat pyrkivät muovaamaan ja säätelemään lapsen käyttäytymistä johonkin ulkopuolelta asetettuun normiin (Alasuutari 2003, 21). Jos lapsen käytös ei vastaa vanhemman odotuksia, on tämä valmis käyttämään myös voimakkaita rangaistusmenetelmiä. Tällaiset vanhemmat eivät käytä tarpeeksi aikaa käytöksen opettamiseen, ja turvautuvat nopeasti rangaistuksiin ja huutamiseen saadakseen aikaan haluamansa käytöksen. (Aunola 2010.)

Auktoritatiivisessa kasvatustyyliissä yhdistyvät sekä vuorovaikutuksen lämpö että johdonmukainen kontrolli: rakkaus ja rajat. Lapselta vaaditaan ikä- ja taitotasoista käyttäytymistä, ja sovittujen sääntöjen noudattamista. Kasvatus on johdonmukaista ja jokaisesta onnistumisesta seuraa jotakin positiivista. On tärkeää, että lapsi tietää mitä häneltä vaaditaan ja odotetaan, ja hänellä on riittävät kyvyt toimia odotusten mukaisesti. Auktoritatiivisen vanhemmuuden myötä lapsilla on hyvät edellytykset onnellisuuteen ja heidän sosiaaliset taitonsa ja itsetunto ovat usein hyviä. (Aunola 2010.)

2.4 Vanhemmuuden roolit

Roolit voivat olla vakiintuneita kaavoja yksilön käyttäytymisessä, mutta usein ne kuitenkin vaihtelevat tilanteesta riippuen. Roolit ovat ryhmän toimimisen kannalta välttämättömiä. (Jyu 2014.) Ylitalon (2011, 9) mukaan rooli on luonteeltaan sosi-

aalinen, koska se liittyy ihmisen sosiaaliseen asemaan ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Rooli on lisäksi yksilöllinen, sillä se on aina osa yksilön persoonallisuuden kehitystä.

Rooleilla on yhteys niihin odotuksiin, joita ihmiseen kohdistetaan. Vanhempi odottaa esimerkiksi lapsensa käyttäytyvän tietyllä tavalla ja heijastaa sanojen, eleiden tai ilmeiden avulla odotuksen lapseensa. Lapsi reagoi vanhemman odotukseen jollakin tavalla ja seuraa puolestaan oman roolinsa vaikutusta vanhempaan. Täten rooliodotuksista tulee vastavuoroisia. Yksilön rooli on aina sidoksissa johonkin tilanteeseen ja toisiin ihmisiin, joten rooli voi vaihdella eri tilanteissa. (Ylitalo 2011, 9.)

Asenteisiin voi liittyä sekä positiivisia että negatiivisia tunteita, uskomuksia ja aikomuksia. Asenteet kohdistuvat aina johonkin kohteeseen ja ovat suhteessa ympäristöön. Asenteiden ajatellaan usein olevan pysyviä, mutta ne voivat kuitenkin muuttua. On tärkeää ymmärtää asenteiden merkitys, koska ne vaikuttavat ihmisen käyttäytymiseen ja ohjaavat toimintaa. (Yvi 2014.)

Asenteet ovat mukana ihmisen kaikessa toiminnassa. Niiden avulla tulkitaan ympäristöä, jäsennetään kokemuksia itselle mielekkääksi kokonaisuudeksi sekä ohjataan käyttäytymistä sosiaalisessa tilanteessa. Ihmissuhteita koskevaan asenteeseen kuuluvat ajatukset muista ja ne piirteet, joita arvostaa ja joita pitää tärkeinä. Asenteet vaikuttavat myös siihen, miten henkilö toimii muihin ihmisiin liittyvien arvioidensa ja uskomustensa varassa. (Ylitalo 2011, 9.)

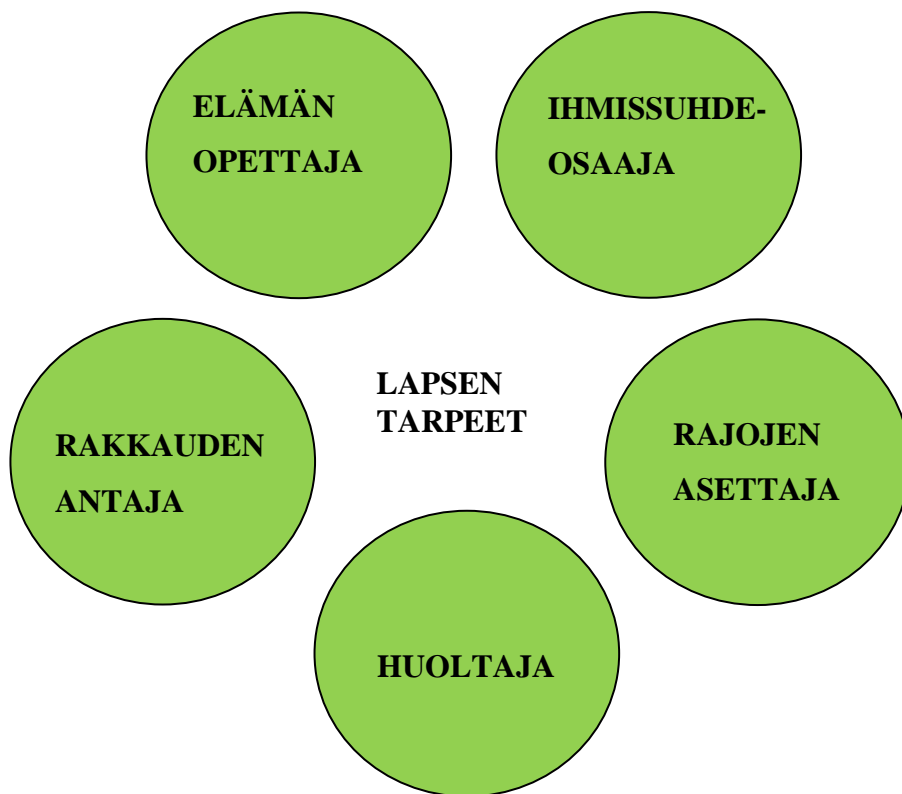
Vanhempi voi kehittää vanhemmuuden rooleja koko ajan ja hän saattaa omaksua uusia rooleja jo olemassa olevien lisäksi. Kaikkein tärkeimmät vanhemmuuden roolit kypsyvät vähitellen. Oleellista on, että roolit kehittyvät aina suhteessa lapseen eli lapsen ja vanhemman vastavuoroisen toiminnan kautta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vanhemman on oltava lapselleen läsnä, jotta vastavuoroinen yhteys kehittyisi ja roolien muovautuminen tapahtuisi. Roolien kehittymisen lisäksi vanhempi voi myös tietoisesti edistää roolejaan. (Ylitalo 2011, 9-10.)

Ylitalo (2011, 10–11) esittää, että vanhemman roolit muodostuvat roolien kokonaisuudesta, jonka ajatellaan rakentuvan hierarkkisesti kolmeen tasoon. Ylimpänä ovat motivaatoroolit, jotka ovat roolikartan viisi pääroolia: elämänopettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja ja rakkauden antaja (ks. kuvio 2). Ne ovat vanhemman toiminnan perusmotiveja, joiden lähtökohtana ovat lapsen tarpeet. Keskeinen kysymys koko roolikartan kannalta on se, mitä lapsi myönteisen kehityksensä ja hyvinvointinsa tueksi tarvitsee. Nämä tarpeet ovat yksilöllisiä ja vaihtelevat muun muassa lapsen iän, sukupuolen, kehitystilanteen ja temperamentin mukaan. (Ylitalo 2011, 10-11.)

Jokainen motivaatorooli jakautuu alarooleihin, joita kutsutaan tavoiterooleiksi. Esimerkiksi huoltajan roolissa toimiessaan vanhempi voi asettaa tavoitteekseen esimerkiksi lapsen mahdollisimman hyvän terveyden, jolloin hän omassa toiminnassaan kiinnittää erityistä huomiota rooleihin, joissa hän huolehtii lapsen riittävästä levosta, sairauksien hoitamisesta ja terveellisestä ruoasta. Huoltajan roolissa vanhempi toimii lisäksi muun muassa vaatettajana, ruoan antajana, virikkeiden antajana, rahan käyttäjänä sekä ulkoiluttajana. (Ylitalo 2011, 10–11; Sosiaaliportti 2014.)

Rajojen asettajan roolin tavoitteena voi puolestaan olla lapsen turvallisuus sekä vaarojen ehkäisynä että lapsen omana kokemuksena. Tällöin vanhempi kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, miten hän valvoo sääntöjen noudattamista tai tarvitseeko lapsi vanhemman kieltoa. Muita tavoitteita ovat fyysisen koskemattomuuden takaaja, turvallisuuden luoja sekä vuorokausirytmistä huolehtija. Ihmissuhdeosaajan rooliin kuuluvat keskustelija, kuuntelija, ristiriidoissa auttaja, kannustaja, tunteiden hyväksyjä sekä itsenäisyyden tukija. Elämänopettajan rooliin sen sijaan kuuluvat arkielämän taitojen opettaja, oikean ja väärän opettaja, mallin antaja, arvojen välittäjä, tapojen opettaja, perinteiden vaalija ja sosiaalisten taitojen opettaja. Itsensä rakastaja, hellyyden antaja, lohduttaja, myötäeläjä, suojelija ja hyväksyjä kuuluvat rakkauden antajan roolin tavoiterooleihin. Vanhemmuuden roolikartan olennainen osa jää kartalla näkymättömäksi. Tämä osa on tekoroolit, jotka

kuvaavat vanhemman toiminnan arjessa näkyvää puolta eli käytännön tekoja. (Ylitalo 2011, 11; Sosiaaliportti 2014.)

Kuvio 2. Vanhemmuuden motivaatoroolit. (Ylitalo 2011, 11)

Vanhemmuuden roolit kehittyvät vähitellen. On luonnollista, että uudet vanhemmat kokevat vanhemmuuden monessa asiassa melko haastavaksi. Parhaimmillaan vanhempi käyttää rooleja joustavasti sen mukaan mitä lapsi kehityksensä tueksi milloinkin tarvitsee. Joskus kuitenkin joku rooli voi puuttua vanhemmalta kokonaan tai rooli voi olla vanhemman käytössä liian harvoin. On myös mahdollista, että rooli jatkuu liiaksi, vaikka lapsi ei enää tarvitsisi niin paljon sen tyyppistä toimintaa vanhemmalta. (Ylitalo 2011, 13.)

3 KIUSAAMINEN

Kiusaaminen on negatiivista toimintaa, pahan mielen aiheuttamista tai aggressiivista käyttäytymistä, joka on toistuvaa, tahallista ja kohdistuu suhteellisen puolustuskyvyttömään henkilöön. Tavallisia kiusaamisen ilmenemismuotoja ovat nimitely, naurunalaiseksi tekeminen, ilkeiden juorujen ja valheiden levittäminen, huomiotta jättäminen sekä sulkeminen porukan ulkopuolelle. Lisäksi muun muassa lyöminen, töniminen sekä kiusaaminen seksuaalisilla nimityksillä, teoilla tai eleillä ovat kiusaamista. (Peda 2014.)

Jo 1960-luvulla yritettiin kartoittaa ja kuvata mitä kiusaaminen todella tarkoittaa. Systemaattisemmin kiusaamista alettiin tutkia 1970-luvun alussa muun muassa Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa. Jokaisella ihmisellä on tietty käsitys siitä, mitä kiusaamisella tarkoitetaan. Ihmisten käsitykset muodostuvat heidän kuulemansa, lukemansa ja kokemansa perusteella. Kiusaamistilanteen koskettaessa omaa lasta, nämä kokemukset ja näkemykset nousevat tietoisesti mieleen. Jokaisen yksilön kokemukset kiusaamisesta voivat erota suuresti toisistaan, joten myös käsitykset siitä, mitä laskemme kiusaamiseksi, eroavat todennäköisesti toisistaan. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 4; Hamarus 2012, 21.)

3.1 Pienten lasten välinen kiusaaminen

Kirveksen & Stoor-Grennerin (2011, 3) mukaan päiväkodissa tapahtuvaa kiusaamista Suomessa on tutkittu melko vähän. Kiusaamista esiintyy kuitenkin jo alle kouluikäisten lasten parissa, mutta sitä pidetään usein tabuna. On todettu, että kiusaaminen varhaiskasvatuksessa muistuttaa suurelta osin koulukiusaamista ja se on otettava aina vakavasti. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 3.)

Väitöstutkija Laura Keron (2014) mukaan lasten kiusaamisessa päiväkodissa on kyse oman aseman hakemisesta ryhmässä. Pienet lapset tavoittelevat jo hiekkalauatikolla hierarkkisesti mahdollisimman korkeaa asemaa. Kyse ei ole kuitenkaan ihmisen luontaisesta käytöksestä, vaan kiusaaminen on opittua käyttäytymistä.

Porukan ulkopuolelle sulkeminen on tyypillistä päiväkotikäisten välisessä kiusaamisessa. Tällöin lapsi ei ole täysvaltainen ryhmän jäsen. Lasten välinen kiusaaminen voi olla myös haukkumista ja fyysistä kiusaamista kuten lyömistä ja potkimista. (Pohjalainen 2014.)

Usein vanhemmat ihmettelevät sitä, kiusaavatko lapset todella jo päiväkodissa. Kiusaamista esiintyy kuitenkin jo alle 3-vuotiailla. Tutkimuksen mukaan noin joka kymmenes 3-6-vuotiaista on kohdannut kiusaamista tai ollut kiusaaja. Eniten lasten välistä kiusaamista tapahtuu silloin, kun lapset leikkivät vapaasti ilman ohjausta. Roolit ovat usein pysyviä ja kiusaaminen jatkuu myös koulussa. Ongelmat kasaantuvat tietyille lapsille ja jo alle kouluikäisellä esiintyy erityisen tuen tarvetta. (Pohjalainen 2014.)

Keron (2014) mukaan kiusaavan lapsen rankaiseminen ei johda kiusaamisen loppumiseen. Lapselle täytyy opettaa, miten toisten lasten kanssa ollaan. Aikuisen tulee olla leikeissä mukana ja näyttää mallia. Tähän tarvitaan taitavaa lastentarhanopettajaa sekä pedagogia. Lasten kanssa ei voi keskustella liikaa kiusaamisesta. Heille täytyy opettaa, kuinka toisia kohdellaan, miten tunteita ilmaistaan ja missä rajat menevät. Myös työyhteisön hyvä henki heijastuu todennäköisesti lapsiryhmään. (Pohjalainen 2014.)

Kiusaaminen jaetaan yleensä epäsuoraan ja suoraan kiusaamiseen. Suoraa kiusaamista ovat fyysinen ja sanallinen kiusaaminen. Epäsuoraa kiusaamista puolestaan on psyykkinen kiusaaminen. Suoralle kiusaamiselle tyypillistä ovat suorat hyökkäykset, kuten lyöminen, uhkailu, potkiminen, uhrin tavaroiden vieminen ja nimittely. Epäsuoraan kiusaamiseen sen sijaan kuuluu valehtelua, juorujen levittämistä, toisen selän takana puhumista ja toisen tietoista poissulkemista ryhmästä. Usein tiedostetaan se, että kiusaamisessa on kyse vallasta. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 4; Varhama 2008, 11.) Taulukossa 1 on eritelty kiusaamisen eri ilmenemismuodot.

Taulukko 1. Kiusaamisen muodot. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 18-19.)

Fyysinen kiusaaminen	Sanallinen kiusaaminen	Psyykkinen kiusaaminen
<ul style="list-style-type: none"> - potkiminen - kamppaaminen - lyöminen - esteenä oleminen - nipistely - vaatteiden repiminen - leikkien sotkeminen - kivien ja hiekan heittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - nimittely - haukkuminen - lällättäminen - hännääminen - vaatteiden, hiusten ym. kommentointi - selän takana puhuminen - puhumatta jättäminen (murjottaminen) 	<ul style="list-style-type: none"> - uhkailu - kiristäminen - poissulkeminen - selän takana puhuminen - manipulointi - ilveily, ilmeily - leikin sääntöjen muuttaminen

Kiusaamisen määrittelyissä on tyypillistä, että kiusaaminen kuvataan säännölliseksi ja pidemmän ajanjakson aikana tapahtuvaksi toiminnaksi. Riskinä on kuitenkin, että vasta toistuvat ja pidemmän ajanjakson tapahtumat tulkitaan kiusaamiseksi. Kiusaamisen määritelmä ei saa olla liian tiukka, sillä on olemassa uhka, että halventavat ja loukkaavat toiminnot, jolla voi olla pitkäaikaisia seurauksia, jätetään huomiotta. Useimpiin määritelmiin kuuluu myös ajatus siitä, että uhrin ja kiusaajan välinen voimasuhde on epätasapainossa. Kiusaamistilanteessa uhrilla voi olla vaikeuksia puolustautua negatiivisilta teoilta. Tilanteessa voi olla kyse siitä, että kiusaaja on fyysisesti vahvempi kuin uhri tai kiusaaja voi olla uhria verbaalisesti lahjakkaampi tai hänellä on enemmän kavereita. Kiusaaja ei kuitenkaan aina ole vahvempi, mutta hän koetaan tilanteessa sellaiseksi. Kahden suhteellisen tasavertaisen henkilön riidellessä ei ole kyse kiusaamisesta. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 6.)

Repo (2013, 16) toteaa, että kaikki lasten väliset konfliktit ja riidat eivät ole kiusaamista. Kiusaaminen on tietoisista ja toistuvaa pahan mielen aiheuttamista toiselle. Kiusaamiseen liittyvät aina valtasuhteet ryhmässä ja sillä tavoitellaan valtaa ja statusta. Vastoinkäymiset ja riitelyt ihmissuhteissa kuuluvat asiaan ja eri mieltä olemisen taitojen harjoittelu on tärkeää. Siihen kuitenkin tarvitaan aikuisen tukea. Kiusaamiselle sen sijaan on tyypillistä, että sen kohtaamista lapsi ei voi harjoitella. Siihen puuttuminen on aina aikuisten asia. (Repo 2013, 16.)

Varhaiskasvatuksen keskeisimpiä tehtäviä on opettaa lapsia hallitsemaan omia kielteisiä tunteitaan sekä kehittää lasten itsesäätelyn taitoja. Näiden taitojen kehittämisessä vertaisryhmä on keskeisessä asemassa, ja taitojen oppimisen ja opettamisen kannalta aikuisen rooli on tärkeä. Hyväksytyksi tuleminen vertaisryhmässä on keskeistä ja kiintymyksen sekä välittämisen tunteiden ilmaisu on edellytys hyväksynnälle. Itsehillinnän taidot, empatiataidot ja moraalin kehitys ovat tärkeitä asioita jotka ehkäisevät kiusaamista, ja nämä taidot ovat opittavissa. (Repo 2013, 19.)

Tutkimustulokset osoittavat, että päiväkodin henkilöstö on jossain määrin halutonta näkemään, että myös pienet lapset voivat kiusata. Ruotsissa kaikilla päiväkodeilla on velvollisuus laatia lain mukaan tasavertaisen kohtelun suunnitelma kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisemiseksi. Suomessa sen sijaan on vasta viime vuosina alettu keskustella kiusaamisesta päiväkodissa tapahtuvana ilmiönä. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 3.)

3.2 Kiusaamisen vaikutukset lapseen

Tutkimusten mukaan päiväkodissa tapahtuvan kiusaamisen seurauksia uhrille ovat yksinäisyys, heikentynyt itsetunto ja vastenmielisyys koulun aloittamiseen. Kiusaavilla lapsilla on todettu olevan kavereita ja he saavat vain vähän kielteistä palautetta negatiivisesta käytöksestään. Kiusaaminen on opittua käytöstä, joka vain jatkuu lapsen saadessa myönteistä vahvistusta. Lapsen hallinnan ja vallan tunne jo

itsessään vahvistaa käytöstä, jota myös kavereiden arvostus tukee. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 3.)

Kiusatut lapset voivat kärsiä monenlaisista mielialan ja henkisen hyvinvoinnin ongelmista. Kiusaaminen voi aiheuttaa muun muassa itsearvostuksen ja itsetunnon alenemista, masentuneisuutta sekä ahdistuneisuutta. Kiusaaminen vaikuttaa lapsen fyysiseen terveyteen psykosomaattisina stressioireina kuten yleisenä sairasteluna, kiputiloina, nukkumisvaikeuksina sekä yökasteluna. Lisäksi kiusatulla lapsella voi esiintyä päiväkotiin menon välttelyä. Kiusaaminen voi heijastua myös siihen, miten muut lapset suhtautuvat kiusattuun ja miten hän itse suhtautuu muihin vertaisiinsa. Kiusatut lapset voivat olla yksinäisiä, he välttelevät sosiaalisia tilanteita, he pelkäävät, että heidät arvioidaan aina kielteisesti tai heillä on kielteinen käsitys vertaisistaan. Kiusaamisella on seurauksia myös kiusaajalle. Toisia kiusaavilla lapsilla on tutkimuksissa todettu esiintyvän nukkumisvaikeuksia, särkyjä ja mielipahaa. Jos kiusaaja saa jatkaa kiusaamista, on riski, että hän käyttäytyy aggressiivisesti myöhemminkin. (MLL 2014 e.)

3.3 Kiusaamiseen puuttuminen

Pienten lasten parissa tapahtuvaan kiusaamiseen voi puuttua melko helposti. Alle kouluikäisellä lapsella kiusaamiseen liittyvät roolit eivät ole vielä kovin pysyviä, kiusaamistilanteet eivät ole jatkuneet pitkiä aikoja eivätkä sosiaaliset suhteet pienillä lapsilla ole vielä niin monimutkaisia. Kaikkiin lasten välisiin riitoihin on tärkeää puuttua. Oikeanlainen puuttumistapa edellyttää lasten tuntemista ja tilanteen havainnointia. Aikuisen velvollisuus on puuttua aina lastenvälisiin konflikteihin. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 19-21.)

Jotta kiusaamiseen voidaan puuttua, on tärkeää, että kaikilla lasten kanssa aikaa viettäville on tietoa siitä, mitä kiusaaminen on. On hyvä selvittää, millaisena ilmiönä eri osapuolet kiusaamisen näkevät. Päiväkodeissa ja lapsen vapaa-ajalla on tärkeää ottaa selvää, miten työntekijät, lapset ja vanhemmat ymmärtävät kiusaamisen. (Kirves & Stoor-Grenner 2010, 5.) Vanhemmat ja muut aikuiset eivät vält-

tämättä aina huomaa, mikäli lasta kiusataan. Lasta saattaa myös pelottaa kiusaamisesta kertominen, sillä hän voi pelätä kiusaamisen pahentuvan tai ajattelee, että hän ansaitsee sen. (NSPCC 2014.)

Pienellä lapsella voi olla vaikeuksia ymmärtää, mitä kiusaaminen tarkoittaa. Lapsi voi osata nimetä ilkeitä tai huonosti käyttäytyviä kavereita, mutta usein kiusaamisesta kysyttäessä lapsi vastaa kieltävästi. Aikuisen ja lapsen maailmassa kiusaamis-sanalla on erilainen merkitys. On tärkeää keskustella lapsen kanssa ja kysellä millaisia tilanteita lapsi on kokenut ja mitä on tapahtunut. Lapselle voi kertoa millainen on hyvä ystävä ja miettiä yhdessä, kuinka hyvä ystävä toimii erilaisissa tilanteissa. Lapsen kanssa voi myös keskustella, mitä kiusaamisella tarkoitetaan ja että kenenkään ei pidä hyväksyä sellaista. Vanhempien tehtävänä on kannustaa lasta ottamaan muut huomioon, menemään yksinäisen lapsen luo sekä osoittamaan ystävyyttä toisille. (Hamarus 2012, 24-25.)

Repon (2013, 16) mukaan Ruotsissa pienten lasten keskuudessa esiintyvistä kielteisistä teosta käytetään harvoin käsitettä ”kiusaaminen”. Siellä käytetään mieluummin käsitettä ”loukkaava kohtelu tai käytös”. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkien toista loukkaavaan käytökseen pitää puuttua, jotta siitä ei tule kiusaamista jatkuessaan. Näin päästään kiusaamisen ehkäisyn ytimeen ja ratkaistaan pulma, jossa keskustelu kääntyy siihen, oliko jokin teko kiusaamista vai ei. Ruotsissa esiintyy pohjoismaista vähiten koulukiusaamista, ja siellä pienten lasten välisiin suhteisiin on kiinnitetty huomiota kauemmin kuin esimerkiksi Suomessa. (Repo 2013, 16.)

Koska kiusaaminen tapahtuu vertaissuhteissa, tilanteet riippuvat yksilöistä ja ovat ainutkertaisia, on hyvin vaikeaa antaa valmiita malleja kaikkiin tilanteisiin. Lapsen ongelmat vuorovaikutussuhteissa tulee ymmärtää siinä yhteydessä missä ne tapahtuvat ja sen jälkeen kokeilla ja valita sopivin ongelmanratkaisutapa. Esimerkiksi omien lelujen tuominen päiväkotiin saattaa aiheuttaa jossain lapsiryhmissä vallankäyttöä ja jossain ryhmissä ne rikastuttavat leikkejä. Kiusaamisen ehkäisyn keinot löytyvät työyhteisöstä ja siellä tehdyistä tilanteen mukaisista pedagogisista

ratkaisuista. Se edellyttää, että koko lapsen ympärillä toimiva verkosto osallistuu ja sitoutuu kiusaamisen puuttumiseen ja ehkäisyyn. Pedagogisesti hyvin valveutuneissa päiväkodeissa tapahtuu kiusaamista merkittävästi vähemmän kuin muissa päiväkodeissa. (Repo 2013, 16-17.)

Kiusaamistilanteiden ratkaiseminen tapahtuu eri tavalla kuin riitojen ratkaiseminen, koska kiusaamistilanteissa tapahtuu vallankäyttöä. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että aikuinen on tietoinen kiusaamisilmiöstä ja havainnoi sekä arvioi, milloin kyseessä on kiusaaminen. Ensimmäisenä kiusaamistilanteeseen saapuvan aikuisen on aina arvioitava jokainen tilanne erikseen. Kahden tasavertaisen lapsen riidellessä voi olla hyvä tilaisuus harjoitella sosiaalisia taitoja. Tällaisissa tilanteista aikuinen voi pysytellä taka-alalla. On tärkeää, että työntekijät tuntevat lapsiryhmänsä lapset hyvin ja tunnistavat lapsen yksilölliset tavat reagoida, koska lapsilla on erilainen sietokyky kestää kaltoinkohtelua. Toinen lapsi voi näyttää siltä, etteivät teot häiritse häntä kun taas toinen lapsi kokee tulleensa loukatuksi hyvinkin herkästi. Kiusatuksi joutunut lapsi voi sanoa, ettei hän halua tulla leikkiin mukaan. Tällainen käytös voi olla lapsen keino selviytyä tilanteesta. Pienille lapsille aikuisen vakava suhtautuminen tilanteisiin viestittää sitä, että lapsen toiminta ei ole hyväksyttävää. Aikuisen kertoessa lapselle, ettei hyväksy tilannetta, lapsi saattaa lopettaa negatiivisen käytöksen. (Kirves & Stoor-Grenner 2011, 20.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuslupa (LIITE 1) anottiin Vaasan kaupungin varhaiskasvatusosaston johtajalta keväällä 2014. Kyselylomakkeet (LIITE 2) kerättiin huhti-toukokuun aikana. Aineisto kerättiin kahden vaasalaisen päiväkodin lasten vanhemmilta sekä tekijöiden tuttavilta, jotka ovat vanhempia. Kyselylomakkeet ovat tiivistettynä opinnäytetyön lopussa.

Opinnäytetyön päätutkimusongelmana oli selvittää vanhempien näkemyksiä kiusaamistapauksista päiväkodissa. Ensimmäiseksi alatutkimusongelmaksi nousi, että eroavatko vanhempien vastaukset päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkemyksistä koskien kiusaamistapauksia päiväkodissa, mitkä tulevat ilmi Sari Jokelan ja Miia Ylisen opinnäytetyöstä Kiusaamista vai ei? Päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkemyksiä lasten välisistä ristiriitatilanteista.

Toiseksi alatutkimusongelmaksi muodostui kysymys siitä, vaikuttaako vastauksiin se, kumman osapuolen näkökulmasta vanhemmat vastaavat. Kyselylomakkeisiin vastattiin tietyn lapsen vanhemman roolissa, joka oli kyselylomakkeen alussa ohjeistettu. Kolmantena alatutkimusongelmana haluttiin nähdä, miten vanhemmat vastaavat kysymykseen siitä, mitä päiväkodin kasvatushenkilökunta ajattelisi tilanteesta.

Opinnäytetyön avulla haluttiin myös tuoda lisää tietoa ajankohtaiseen aiheeseen päiväkodissa tapahtuvasta kiusaamisesta. On tärkeää selvittää vanhempien ajatuksia ja näkemyksiä aiheesta, sillä päiväkotikäisen lapsen kasvatuksessa ja hoidossa ovat vahvasti mukana sekä vanhemmat että päiväkodin kasvatushenkilökunta.

4.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö on vertaileva tutkimus, jossa vertaillaan sekä kvalitatiivisin eli laadullisin, että kvantitatiivisin eli määrällisin menetelmin vanhempien ja päiväkodin kasvatushenkilökunnan vastauksia koskien kiusaamistapauksia päiväkodissa. Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran (2004, 127) mukaan kvalitatiivinen ja kvanti-

tatiivinen tutkimus nähdään toisiaan täydentäviksi lähestymistavoiksi. Kvantitatiivinen tutkimus käsittelee numeroita ja kvalitatiivinen merkityksiä.

Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen välistä eroa korostetaan usein, vaikka molempia suuntauksia voidaan käyttää samassa tutkimuksessa. Kummallakin suuntauksella voidaan selittää samoja tutkimuskohteita eri tavoin. Osa analyysimenetelmistä perustuu vahvasti määrällisen tutkimuksen tai laadullisen tutkimuksen suuntaukseen. Toisaalta monet menetelmät asettuvat suuntausten välimaastoon. (Jyväskylän yliopisto 2014.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineisto kootaan todellisissa tilanteissa. Laadullinen tutkimus tuottaa ymmärtävää tietoa vastaten ensisijaisesti kysymyksiin miksi, millainen ja miten. Tutkimuksen lähtökohtana ei ole teorian testaaminen vaan aineiston yksityiskohtainen ja monitahoinen tarkastelu. Aineiston hankinnassa suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille. Tällaisia metodeja ovat muun muassa haastattelu, havainnointi sekä erilaisten dokumenttien ja tekstien analyysit. (Inspirans 2009; Hirsjärvi ym. 2004, 155.)

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa ovat keskeisiä johtopäätökset aiemmista tutkimuksista, aiemmat teoriat, käsitteiden määrittely sekä hypoteesien esittäminen. Koejärjestelyissä sekä aineiston keruussa on tärkeää, että havaintoaineisto soveltuu määrälliseen mittaamiseen. Tulokset kuvaillaan tilastollisesti esimerkiksi prosenttitaulukoiden avulla. (Hirsjärvi ym. 2004, 131.)

4.2 Aineiston kerääminen

Aineisto kerättiin kyselylomakkeilla kahdesta vaasalaisesta päiväkodista sekä tuttavavanhemmilta. Kyselylomake sisälsi neljä fiktiivistä esimerkkitapausta päiväkodin arjesta. Kysymyksistä yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat avoimia kysymyksiä. Yksi kysymys oli strukturoitu, eli siinä oli annettu vastausvaihtoehdot.

Kyselylomake oli pääasiassa puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu. Teemahaastattelussa edetään etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja asioista sekä heidän asioille antamiaan merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Esimerkkitapauksissa käsiteltiin vuorovaikutustilanteita kahden tai useamman lapsen välillä. Osa vanhemmista vastasi toisen lapsen vanhemman roolissa ja osa toisen. Tämä tehtiin siksi, että haluttiin tietää, vaikuttaako vastauksiin se, kumman lapsen vanhemman roolissa tilannetta arvioitiin. Vanhemmat arvioivat tapahtuuko tilanteessa kiusaamista ja kertoivat millaisia ajatuksia tilanne herättää. Lisäksi vanhempien oli arvioitava lopuksi, olisiko vastauksiin vaikuttanut, mikäli he olisivat vastanneet toisen lapsen vanhemman roolissa.

Vanhempia pyydettiin myös miettimään, miten päiväkodin kasvatushenkilökunta näkisi ristiriitatilanteet. Kysymyksen avulla haluttiin selvittää, miten vanhemmat ajattelivat kasvatushenkilökunnan näkevän tilanteen ja näitä vastauksia peilattiin vertailunkohteena olevan opinnäytetyön tuloksiin.

Kyselylomakkeet vietiin kirjekuoressa päiväkodeihin ja tuttaville. Kyselylomakkeita jaettiin vanhemmille sekä päiväkodin henkilökunnan että tutkimuksen tekijöiden toimesta. Vanhemmilla oli kaksi viikkoa vastausaikaa ja lomakkeet palautettiin takaisin päiväkodeihin, joista ne haettiin henkilökohtaisesti.

4.3 Aineiston analysointi

Perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa, on sisällönanalyysi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan yhtäläisyyksiä ja eroja etsien, eritellen ja tiivistäen. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Tutkittavat tekstit voivat olla melkein mitä vain: päiväkirjoja, haastatteluita, kirjoja, keskusteluita ja puheita. Sisällönanalyysin avulla

pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset muihin tutkimuksiin aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105.)

Sisällönanalyysissä käytetään teemoittelua, jossa on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Siten on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. Ensiksi suoritetaan alustava ryhmittely, jonka jälkeen aineistosta aletaan etsiä varsinaisia teemoja. Aineistosta etsitään siis tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

Tutkimustulosten analysointi aloitettiin lukemalla kaikki kyselylomakkeet läpi useaan otteeseen. Tämän jälkeen mentiin yksi esimerkkitapaus kerrallaan jokaisesta kyselylomakkeesta ja jokaisen kysymyksen alle kerättiin vastaukset tiivistetynä. Aineistosta etsittiin samantyyllisiä ilmaisuja esimerkki ja kysymys kerrallaan, ja ilmaisuista muodostettiin alaluokkia eli teemoja. Yhden vastaajan vastauksesta saattoi löytyä useampiakin ilmaisuja. Samanlaiset ilmaisut laskettiin yhteen eli kvantifioitiin. Alaluokista muodostettiin vielä laajemmat kokonaisuudet eli pääluokat. Tuloksia esiteltiin ja vertailtiin erilaisin taulukoin ja kuvioin sekä suoraan lainauksin vastauksista. Tutkimuksen tuloksia vertailtiin myös vertailun kohteena olevaan opinnäytetyöhön, joka käsittelee aihetta kasvatushenkilökunnan näkökulmasta. Vertailtavaan opinnäytetyöhön tutustuttiin perusteellisesti ja tutkimustuloksista pyrittiin etsimään samankaltaisia teemoja ja luokitteluja, jotta vertailu onnistuisi.

4.4 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen reliabiliteetti eli luotettavuus on hyvä, kun tulokset eivät ole sattuman aiheuttamia. Jos tutkimus uusittaisiin, pitäisi samoissa olosuhteissa saada samat tulokset. Validiteetti puolestaan tarkoittaa pätevyyttä eli tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2004, 216.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetti ja validiteetti ovat saaneet erilaisia tulkintoja ja termit saatetaan kytkeä kvantitatiiviseen tutkimukseen. Validiteetin

käsite voi olla epäselvä kvalitatiivisissa tutkimuksissa. Tutkija voi ajatella, että kaikki ihmistä ja kulttuuria koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia eikä kahta samanlaista tapausta ole, jolloin perinteiset pätevyiden ja luotettavuuden arvioinnit eivät tule kysymykseen. Kaiken tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulee jollain tapaa arvioida. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa muun muassa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. (Hirsjärvi ym. 2004, 217.)

Reliabiliteetti paranee, kun kysymykset ovat yksiselitteisiä ja ymmärrettäviä ja haastattelut on tehty huolellisesti. Reliabiliteetin arvioinnin ja tarkistamisen kannalta on tärkeää, että tutkimusaineisto muokataan sellaiseen muotoon, että se on helposti tarkastettavissa. Tutkimusmenetelmä voi olla reliaabeli eli luotettava vaikka tutkimus ei olisikaan validi eli pätevä. Tällöin tutkimuksessa käytettyjen menetelmien avulla voidaan päätyä mielenkiintoisiin tuloksiin, vaikka tulokset eivät vastaisi sitä, mihin tutkimuksella tähdättiin. (Hiltunen 2009.)

Kyselylomakkeen esimerkkitapaukset olivat samat kuin vertailtavassa tutkimuksessa. Tulokset pyrittiin myös analysoimaan mahdollisimman samalla tavalla vertailtavan tutkimuksen kanssa, jotta vertailu onnistuisi luontevasti. Kysymykset muokattiin kuitenkin kohderyhmälle eli vanhemmille soveltuviksi. Kysymykset pyrittiin pitämään mahdollisimman selkeinä ja johdonmukaisina. Tämä lisää tutkimuksen reliabiliteettia. Osa lomakkeista jaettiin henkilökohtaisesti tutkimuksesta kertoen ja sen tarvetta perustellen. Tämän toivottiin parantavan vastausprosenttia ja tutkimuksen laatua. Tutkimustulosten analysointi suoritettiin huolellisesti ja perusteellisesti.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Kyselylomakkeet vietiin kahteen vaasalaiseen päiväkotiin, joista ne jaettiin vanhemmille. Päiväkoteihin vietiin yhteensä 55 kyselylomaketta ja tämän lisäksi tekijät jakoivat 16 lomaketta tuttavavanhemmille. Kyselylomakkeita jaettiin näin ollen yhteensä 71. Kyselyyn vastasi 23 vanhempaa eli vastausprosentiksi tuli 32. Seuraavassa käydään läpi jokaisen neljän esimerkkitapauksen vastaukset havainnollistaen sekä selventäen niitä kuvioiden, taulukoiden ja kyselylomakkeista otettujen sitaattien avulla. Tuloksissa on eritelty eri vanhemman rooleissa vastanneiden ilmaisut.

5.1 Esimerkkitalanne 1

5-vuotiaat Mikko ja Jussi ovat hyviä ystäviä ja leikkivät yhdessä päivittäin. On vapaan leikin aika ja pojat leikkivät yhdessä autoilla. Mikko päättää mitkä autot Jussi saa ja määrää muutenkin leikin säännöt. Näin on yleensä aina Jussin ja Mikon leikeissä.

5.1.1 Tilanteen herättämät ajatukset

Vanhempia pyydettiin pohtimaan, millaisia ajatuksia tilanne herättää. Vanhemmista kaikki (23) vastasivat tähän kysymykseen. Vanhemmista 17 oli vastannut Jussin vanhemman roolissa ja kuusi Mikon vanhemman roolissa. Jussin vanhempien vastauksista löytyi yhteensä 35 ilmaisua (ks. taulukko 2) ja Mikon vanhemmilta 10 ilmaisua (ks. taulukko 3). Vanhempien vastauksista pääluokiksi muodostuivat roolit ja tunteet, jotka jaettiin alaluokkiin. Ohessa on kuvattu Jussin vanhempien ja Mikon vanhempien vastaukset erikseen.

Taulukko 2. Esimerkkitalanteen 1 herättämät ajatukset Jussin vanhemmilla.

Jussin vanhempien vastaukset		35 ilmaisua	
Tunteet		Roolit	
huolestuneisuus	4	määräilijä	7
epäoikeudenmukaisuus	4	alistuja	4
harmitus	4	epävarma	2
kokonaiskuvan hahmottaminen	2	temperamenttierot	2
normaalia	1	johtaja	1
katkera	1	tyytyväinen	1
lapsen tunteet	1		
ystävyyys hyvä asia	1		
Yhteensä	18	Yhteensä	17

Tunteet (18 ilmaisua). Tunteiden alaluokiksi muodostuivat huolestuneisuus (4 ilmaisua), epäoikeudenmukaisuus (4 ilmaisua), harmitus (4 ilmaisua), kokonaiskuvan hahmottaminen (2 ilmaisua), normaalia (1 ilmaisu), katkera (1 ilmaisu), lapsen tunteet (1 ilmaisu) ja ystävyys hyvä asia (1 ilmaisu).

Tilanne herätti huolestuneisuutta (4 ilmaisua) Jussin vanhemmissa. Vanhemmat pohtivat, että onko tilanne aina näin ja osaako Jussi pitää puoliaan. Osa vanhemmista koki tilanteen epäoikeudenmukaiseksi (4 ilmaisua).

”Olisi reilua, että Jussi saa myös välillä määrätä tai pojat päättävät yhdessä.”

Harmitusta (4 ilmaisua) aiheutti se, että Jussi ei osaa tai uskalla sanoa omaa mieltänsä. Vanhemmat toivat esille myös sen, että kokonaiskuvan hahmottaminen (2 ilmaisua) on tärkeää.

”Tietenkin kokonaiskuvaa pitää tässä miettiä, onko Jussi arka aina, kiusaanko, onko jotain muuta tapahtunut mikä herättää huolta jne.”

Normaalina tilanteen näki yksi Jussin vanhempi. Hänen mielestään pojat ovat eriluonteisia ja tässä kehitysvaiheessa Mikko on rohkeampi. Toisessa tilanteessa

Jussi voisikin ottaa vetovastuun. Lapsen tunteet (1 ilmaisu) tilanteessa koettiin myös tärkeiksi.

”...miettisin ensin vaivaako tämä lastani vai onko ok hänelle, mikäli tilanne vaivaa, niin miksi lapsi ei ole kertonut, mikäli tilanne on hänelle ok, niin mietin mikä omaa lastani vaivaa, kun tyytyy tällaiseen.”

Yksi vastaaja näki lisäksi Mikon ja Jussin ystävyysyden hyvänä asiana. Tilanne herätti myös katkeruutta yhdellä Jussin vanhemmalla.

Roolit (17 ilmaisua). Roolien alaluokiksi tulivat määrällijä (7 ilmaisua), alistuja (4 ilmaisua), epävarma (2 ilmaisua), temperamenttierot (2 ilmaisua), johtaja (1 ilmaisu) ja tyytyväinen (1).

Mikko nähtiin tilanteessa määrällijänä (7 ilmaisua), joka sanelee aina säännöt toiselle ja määrää millä saa leikkiä ja millä ei. Jussi puolestaan nähtiin alistujana (4 ilmaisua), joka ei osaa pitää puoliaan, vaan tekee niin kuin toiset sanovat. Jussi nähtiin myös epävarmaksi (2 ilmaisua), joka ei uskalla sanoa mielipidettään. Kaksi vanhempaa korosti lasten eri temperamenttipiirteitä, joiden he kokivat vaikuttavan tilanteeseen. Yksi vanhempi näki Mikon olevan tilanteessa johtaja ja yksi vastaaja arvioi Jussin olevan tyytyväinen tilanteeseen.

”Jussi kuitenkin vaikuttaa tyytyväiseltä, että joku ”ohjeistaa” häntä”

Taulukko 3. Esimerkkitalanteen 1 herättämät ajatukset Mikon vanhemmilla.

Mikon vanhempien vastaukset 10 ilmaisua			
Roolit		Tunteet	
määrällijä	2	paha mieli	2
välinpitämätön	2	epäoikeudenmukaisuus	1
ainut lapsi	1	huolestuneisuus	1
alistettu	1		
Yhteensä	6	Yhteensä	4

Roolit (6 ilmaisua). Roolien alaluokiksi muodostuivat Mikon vanhemmilla määrällijä (2 ilmaisua), välinpitämätön (2 ilmaisua), ainut lapsi (1 ilmaisu) ja alistettu (1).

Myös Mikon vanhemmat näkivät Mikon määrällijänä (2 ilmaisua) ja välinpitämättömänä (2 ilmaisua). Jussin näki alistetuksi yksi vastaaja. Yksi vastaaja arveli Mikon olevan mahdollisesti perheen ainut lapsi.

”On tottunut päättämään asioista itse, koska saattaa olla, että hän on ainoa lapsi.”

Tunteet (4 ilmaisua). Tunteiden alaluokiksi muodostuivat paha mieli (2 ilmaisua), epäoikeudenmukaisuus (1 ilmaisu) sekä huolestuneisuus (1 ilmaisu).

Kahdelle vastaajista tuli tilanteesta paha mieli (2 ilmaisua).

”Minusta tuntuu pahalta, että poikani ei anna toisen itse valita ja rakentaa leikkiä.”

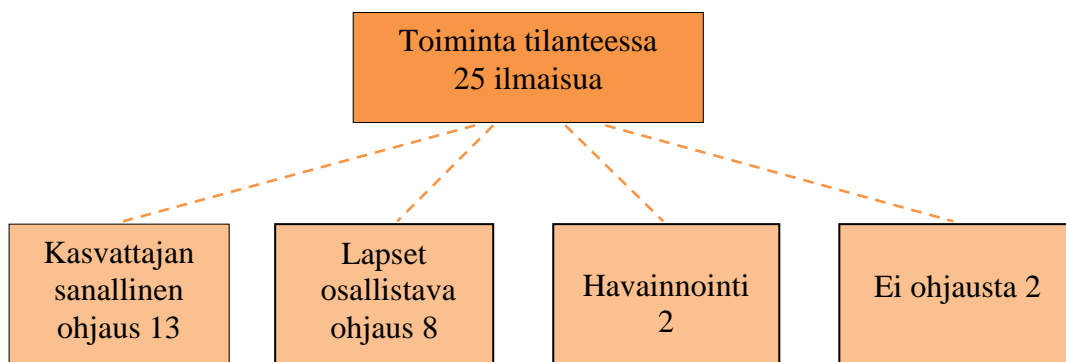
Myös yksi Mikon vanhemmista näki tilanteen epäoikeudenmukaisena. Lisäksi huolestuneisuutta koettiin (1 ilmaisu).

”Olen hieman huolissani Mikon asenteesta, kohta ei oo kavereita, jos tuollainen määrälliy jatkuu.”

5.1.2 Tilanteeseen puuttuminen

Kysymyksessä kaksi haluttiin selvittää, puuttuisiko vanhempi tilanteeseen, ja jos puuttuisi, niin miten. Kaikki vanhemmat vastasivat tähän kysymykseen. Jussin vanhempien vastauksista löytyi 25 ilmaisua (ks. kuvio 3) ja Mikon vanhempien vastauksista kahdeksan (ks. kuvio 4). Ilmaisuista muodostui neljä pääluokkaa, jotka olivat kasvattajan sanallinen ohjaus, lapset osallistava ohjaus, havainnointi

sekä ei ohjausta. Ohessa on kuvattu Jussin vanhempien ja Mikon vanhempien vastaukset erikseen.

Kuvio 3. Toiminta esimerkkitilanteessa 1 (Jussin vanhemmat).

Kasvattajan sanallinen ohjaus (13 ilmaisua). Alaluokiksi kasvattajan sanalliseen ohjaukseen tulivat: leikin ohjaaminen (7 ilmaisua), lelujen jakaminen vuorotellen (3 ilmaisua), opettaa omien puolien pitämistä (1 ilmaisu), leikin keskeyttäminen (1 ilmaisu) ja lelujen arpominen (1 ilmaisu).

Leikin ohjaamiseen (7 ilmaisua) kuuluisi kasvattajan sanallinen ohjeistus leikin kulusta.

”Ehdottaisin, että on Jussin vuoro päättää tällä kertaa ja puhuisin siitä, kuinka tärkeää on, että molemmat saavat vuorollaan päättää leikin säännöistä/leluista.”

Myös lelujen jakaminen vuorotellen (3 ilmaisua) nähtiin ratkaisuksi tilanteeseen. Yksi vanhemmista opettaisi Jussille omien puolien pitämistä.

”Opettamalla lapselle kotona erilaisia toimintatapoja miten voisi asiallisesti ilmaista, että ei aina halua tehdä niin kuin sanotaan.”

Yksi vastaajista puuttuisi tilanteeseen keskeyttämällä leikin ja eräs vanhemmista näkisi ratkaisuna lelujen arpomisen.

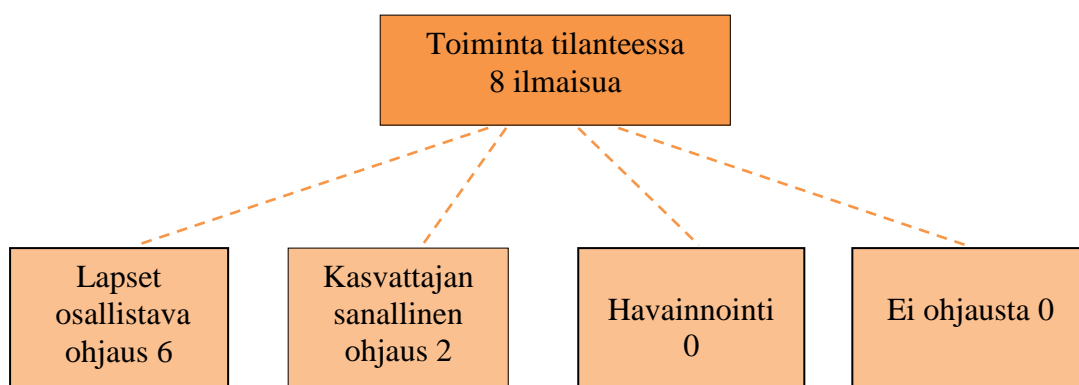
Lapset osallistava ohjaus (8 ilmaisua). Alaluokiksi lapset osallistavaan ohjaukseen muodostuivat: keskustelu (5 ilmaisua) ja sääntöjen tekeminen yhdessä (3 ilmaisua).

Vanhempien mukaan tilanteeseen tulisi puuttua keskustelemalla (5 ilmaisua) molempien lasten kanssa (3 ilmaisua), Jussin kanssa (1 ilmaisu) ja Mikon kanssa (1 ilmaisu). Keskustelu koskisi esimerkiksi leikin sääntöjä ja leikin vastavuorovoiisuutta. Jussin kanssa voisi keskustella siitä, kuinka hän asian kokee ja Mikolle tulisi kertoa, ettei hän voi yksin päättää leikin kulusta.

Vastaajat puuttuisivat tilanteeseen myös tekemällä säännöt yhdessä poikien kanssa (3 ilmaisua) niin, että molemmat saavat vaikuttaa sääntöihin.

Havainnointi (2 ilmaisua). Leikin havainnointiin kuuluisi leikin seuraaminen ja valvominen.

Ei ohjausta (2 ilmaisua). Kaksi vastaajista ei puuttuisi tilanteeseen.

Kuvio 4. Toiminta esimerkkitilanteessa 1 (Mikon vanhemmat).

Lapset osallistava ohjaus (6 ilmaisua). Alaluokaksi lapset osallistavaan ohjaukseen tuli keskustelu (6 ilmaisua) Jussin kanssa (1 ilmaisu), Mikon kanssa (3 ilmaisua) sekä molempien kanssa (2 ilmaisua). Mikon kanssa voisi keskustella leikin

kulusta ja vuorotellen leikkimisestä. Jussin kanssa keskusteltaisiin siitä, miten hän asian kokee.

Kasvattajan sanallinen ohjaus (2 ilmaisu). Alaluokaksi kasvattajan sanalliseen ohjaukseen tuli lelujen jakaminen vuorotellen (1 ilmaisu) ja leikin ohjaaminen (1 ilmaisu). Vanhempi huomauttaisi, ettei yhteinen leikki voi olla sellaista, että vain toinen määrää.

Havainnointi (0 ilmaisu). Vanhempien vastauksista ei noussut esille havainnointia.

Ei ohjausta (0 ilmaisu). Yksikään vastaajista ei jättäisi puuttumatta tilanteeseen.

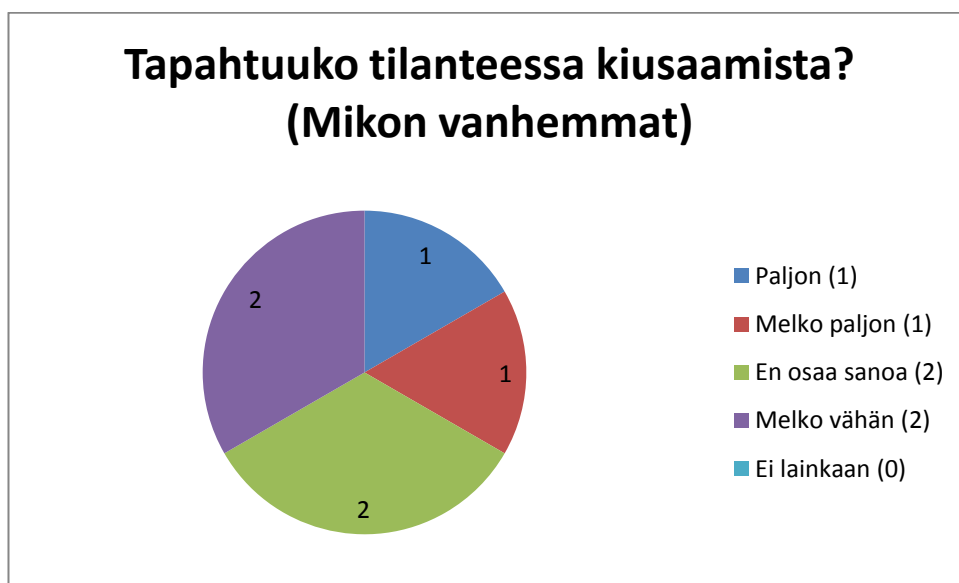
5.1.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa

Vanhemmilta kysyttiin, tapahtuuko tilanteessa heidän mielestään kiusaamista. Kaikki vanhemmat vastasivat kysymykseen. Kuviot 5 ja 6 havainnollistavat vanhempien vastausten jakautumista eri vastausvaihtoehtojen kesken.

Kuvio 5. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 1 (Jussin vanhemmat).

Jussin vanhemmista 7 (41 %) ei osannut sanoa, tapahtuuko tilanteessa kiusaamista. Vanhemmista 4 (23,5 %) näki tilanteessa tapahtuvan melko paljon kiusaamista. Melko vähän kiusaamista näki tilanteessa tapahtuvan myös 4 (23,5 %) vanhemmista. Kaksi (12 %) vanhemmista koki, ettei tilanteessa tapahdu lainkaan kiusaamista. Kukaan vanhemmista ei nähnyt tapahtuvan paljoa kiusaamista.

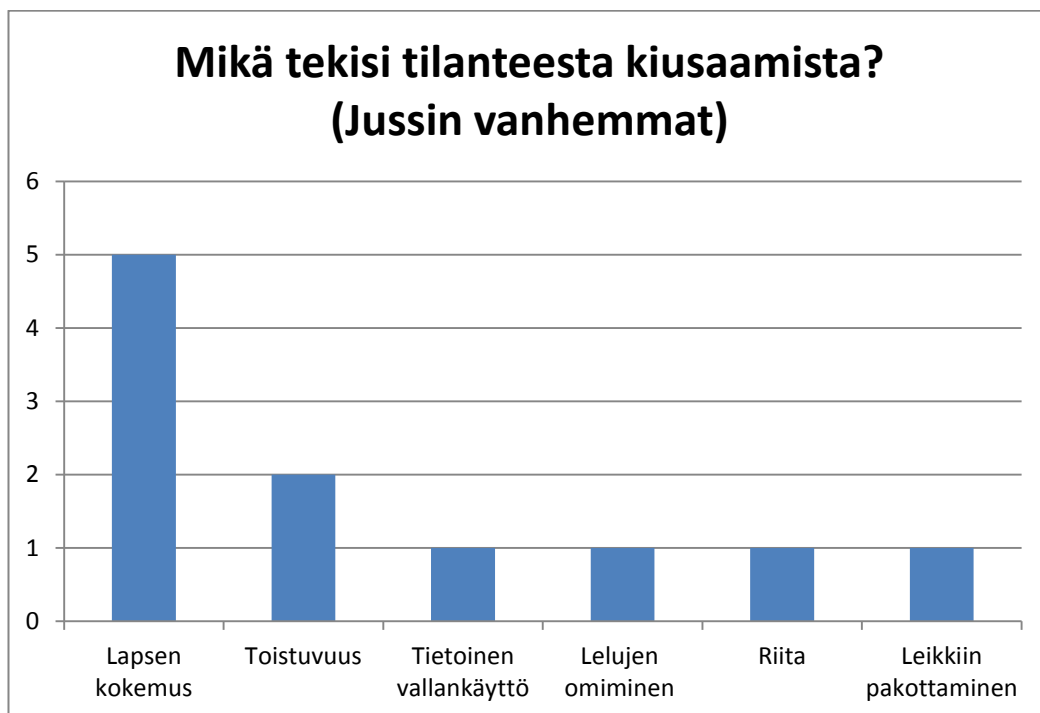

Kuvio 6. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 1 (Mikon vanhemmat).

Mikon vanhemmista 2 (33 %) ei osannut sanoa, tapahtuuko kiusaamista. 2 (33 %) vastasi, että kiusaamista tapahtuu melko vähän. Paljon kiusaamista koki tapahtuvan 1 (17 %) ja melko paljon 1 (17 %) vastaajista. Ei lainkaan, ei vastannut kukaan vanhempi.

5.1.4 Tilanteesta selkeästi kiusaamista aiheuttavat tekijät

Seuraavaan kysymykseen tuli vastata niiden vanhempien, jotka kysymyksessä kolme olivat valinneet vastausvaihtoehdon en osaa sanoa, melko vähän tai ei lainkaan. Vastaajia pyydettiin miettimään, mikä tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista. Jussin vanhemmista vastaamatta jätti kolme ja Mikon vanhemmista yksi. Jussin vanhemmilla ilmaisuja tuli yhteensä 12 (ks. kuvio 7) ja Mikon vanhemmilla 7 (ks. kuvio 8).

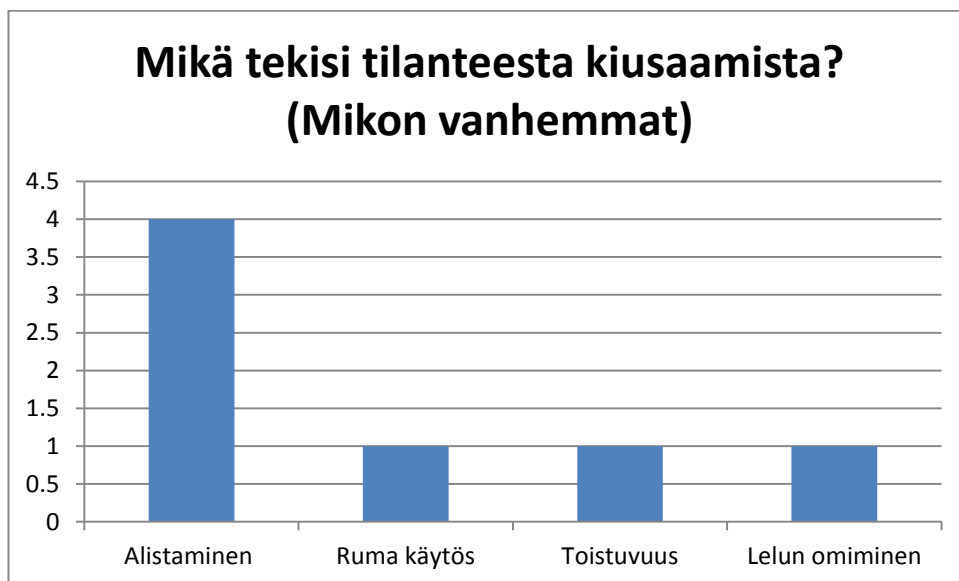
Kuvio 7. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Jussin vanhemmat).

Tilanteesta tekisi selkeästi kiusaamista Jussin vanhempien mukaan lapsen kokemus (5 ilmaisu), toistuvuus (2 ilmaisu), tietoinen vallankäyttö (1 ilmaisu), lelujen omiminen (1 ilmaisu), riita (1 ilmaisu) ja leikkiin pakottaminen (1 ilmaisu).

Vastaajien mukaan lapsen kokemus (5 ilmaisu) eli esimerkiksi Jussin mielen pahoittaminen tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista. Tilanteesta tekisi kiusaamista myös toistuvuus (2 ilmausta), eli jos samanlainen toistuisi useammin. Yksi vastaaja mainitsi tietoisesta vallankäytön.

”Se, jos Mikko olisi tietoinen, että jyrää ja käyttää valtaa ja on epäreilu.”

Kiusaamista tilanteesta tekisi myös se, jos Mikko omisi kaikki autot (1 ilmaisu) ja lelut, eikä antaisi Jussin olla mukana leikeissä. Lisäksi tilanteen ajautuminen riitaan (1 ilmaisu) tekisi siitä kiusaamista. Myös Jussin leikkiin pakottaminen (1 ilmaisu) olisi selkeästi kiusaamista.

Kuvio 8. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Mikon vanhemmat).

Mikon vanhempien mukaan tilanteesta tekisi selkeästi kiusaamista alistaminen (4 ilmaisu), ruma käytös (1 ilmaisu), toistuvuus (1 ilmaisu) ja lelun omiminen (1 ilmaisu).

Alistamisella (4 ilmaisu) vastaajat tarkoittivat sitä, että Mikko alistaisi Jussia sanallisesti leikkitilanteessa. Tilanteesta tekisi kiusaamista myös ruma käytös (1 ilmaisu), eli esimerkiksi lelujen vieminen kädestä. Lisäksi tilanteen toistuvuus (1 ilmaisu) koettiin kiusaamista aiheuttavaksi tekijäksi. Myös lelujen omiminen (1 ilmaisu) olisi selkeästi kiusaamista.

5.1.5 Kiusaamista ennaltaehkäisevät keinot

Vanhempia, jotka vastasivat kysymykseen kolme paljon tai melko paljon, pyydettiin vastaamaan tähän kysymykseen. Vanhempien tuli miettiä keinoja, joilla voi ennaltaehkäistä nykyistä paremmin kiusaamista. Jussin vanhempien ja Mikon vanhempien vastauksista on tehty yksi yhteinen taulukko (ks. taulukko 4), sillä vastaajien roolilla ei nähty olevan vaikutusta vastauksiin. Jussin ja Mikon vanhempien vastauksista löytyi yhteensä 11 ilmaisuja, jotka jaettiin kahden pääluokan alle.

Taulukko 4. Ennaltaehkäisy esimerkkitalanteessa 1.

Vanhempien vastaukset		11 ilmaisua	
Kasvattajan oma toiminta		Ryhmäytymisen tukeminen	
kasvattajan ohjaus	3	keskustelu lasten kanssa	3
havainnointi	2	aikuinen vaikuttaa leikkiryhmien jakoon	1
läsnäolo	2		
Yhteensä	7	Yhteensä	4

Kasvattajan oma toiminta (7 ilmaisua). Alaluokiksi muodostuivat kasvattajan ohjaus (3 ilmaisua), havainnointi (2 ilmaisua) ja läsnäolo (2 ilmaisua).

Kasvattajan ohjaukseen (3 ilmaisua) kuuluisi sanallinen neuvonta leikkitalanteessa. Jussia voisi kannustaa leikkimään muidenkin kanssa. Havainnoinnilla (2 ilmaisua) tarkoitetaan lasten leikkitalanteen seuraamista kuuloetäisyydeltä. Kiusaamista ennaltaehkäisevänä toimintana nähtiin myös aikuisen läsnäolo (2 ilmaisua) tilanteessa siten, että aikuinen vaikuttaa tarvittaessa leikin etenemiseen.

Ryhmäytymisen tukeminen (4 ilmaisua). Alaluokiksi ryhmäytymisen tukemiseen tuli keskustelu lasten kanssa (3 ilmaisua) ja aikuinen vaikuttaa leikkiryhmien jakoon (1 ilmaisu).

Keskustelussa lasten kanssa (3 ilmaisua) voisi ottaa esille sen, miksi on tärkeää antaa molempien päättää leikin kulusta. Aikuinen voisi myös vaikuttaa leikkiryhmien jakoon (1 ilmaisu).

”Olisi hyvä myös ”sekoittaa pakkaa”, joissakin päiväkodeissa arvotaan välillä leikkikaveri.

5.1.6 Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa

Kuudennessa kysymyksessä vanhemmilta kysyttiin, kuinka he ajattelevat päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkevän tilanteen. Kysymykseen vastasivat kaikki

vanhemmat. Tulosten analysoinnissa ei eroteltu Jussin ja Mikon vanhempien vastauksia, koska niiden ei nähty merkittävästi eroavan eikä vanhemman roolilla ollut vaikutusta vastaukseen. Ilmaisuja tuli yhteensä 24 ja ne jaettiin kahteen pääluokkaan, jotka olivat näkemys tilanteesta ja toiminta tilanteessa (ks. taulukko 5). Yksi vanhemmista ei osannut sanoa, miten kasvatushenkilökunta tilanteen näkisi.

Taulukko 5. Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan toiminnasta ja näkemyksistä tilanteessa 1.

Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä 24 ilmaisua			
Toiminta tilanteessa		Näkemys tilanteesta	
tilanne jää huomiotta	5	Jussi alistetussa asemassa	2
puuttuvat tilanteeseen	4	puutteelliset sosiaaliset taidot	2
leikin ohjaaminen	3	hankalaa	1
eivät puutu tilanteeseen	1	epäreilua	1
keskustelu vanhempien kanssa	1	normaalia toimintaa	1
keskustelu lasten kanssa	1	tuttu tilanne	1
havainnointi	1		
Yhteensä	16	Yhteensä	8

Toiminta tilanteessa (16 ilmaisua). Alaluokiksi toimintaan tilanteessa tulivat tilanne jää huomiotta (5 ilmaisua), puuttuvat tilanteeseen (4 ilmaisua), leikin ohjaaminen (3 ilmaisua), eivät puutu tilanteeseen (1 ilmaisu), keskustelu vanhempien kanssa (1 ilmaisu), keskustelu lasten kanssa (1 ilmaisu) ja havainnointi (1 ilmaisu).

Viisi vanhempaa arveli tilanteen jäävän huomiotta päiväkodin kasvatushenkilökunnalta.

”Osa henkilökunnasta voi puuttua, osa ei! En usko henkilökunnan seuraavan lasten leikkejä.”

”En usko, että henkilökunta ehtii kiireeltä havainnoida kaikkea lasten välistä.”

”Tilanne saattaa jäädä huomiotta, koska vapaan leikin ajankohta. Ja jos Jussi alistuu osaansa eikä nosta siitä ”meteliä”. Lapset ovat myös taitavia ”piilokiusaajia”, kun aikuisten silmät eivät näe tai korvat kuule.”

Neljä vanhemmista oli sitä mieltä, että päiväkodin kasvatushenkilökunta puuttuisi tilanteeseen, mutta eivät ottaneet kantaa siihen, millä tavalla. Leikin ohjaaminen mainittiin vastauksissa kolme kertaa. Kasvatushenkilökunta ohjaisi ja osallistuisi leikkiin. Yksi vastaajista arveli kasvatushenkilökunnan olevan puuttumatta tilanteeseen, mikäli kumpikaan pojista ei valita. Vastaajat uskoivat kasvatushenkilökunnan ottavan asian puheeksi sekä lasten (1 ilmaisu) että vanhempien kanssa (1 ilmaisu). Havainnointiin (1 ilmaisu) kuuluu huomion kiinnittäminen tasapuolisuuden toteutumiseen.

Näkemyksistä tilanteesta (8 ilmaisu). Alaluokiksi näkemykseen tilanteesta tulivat Jussi alistetussa asemassa (2 ilmaisu), puutteelliset sosiaaliset taidot (2 ilmaisu), hankalaa (1 ilmaisu), epäreilua (1 ilmaisu), normaalia toimintaa (1 ilmaisu) ja tuttu tilanne (1 ilmaisu).

Kaksi vanhempaa arveli, että kasvatushenkilökunta näkee Jussin alistetussa asemassa. Kasvatushenkilökunta voisi myös nähdä Mikolla olevan puutteita sosiaalisissa taidoissa (2 ilmaisu). Vanhemmat kokivat, että tilanne nähtäisiin myös hankalana (1 ilmaisu) ja epäreiluna (1 ilmaisu). Yksi vanhemmista katsoi kasvatushenkilökunnan näkevän tilanteen normaalina toimintana.

”Varmasti ajattelevat, että se on luonnekysymys. Jotkut haluavat, että niille sanotaan mitä tehdä ja jotkut tykkäävät sanoa.”

Yksi vanhemmista arveli tilanteen olevan kasvatushenkilökunnalle hyvin tuttua.

5.1.7 Näkökulman mahdollinen muuttuminen

Esimerkkitalanteen viimeisessä kysymyksessä vastaajien tuli arvioida, muuttuisiko näkökulma mahdollisesti heidän ollessaan toisen lapsen vanhempi, ja miten se muuttuisi. Kaikki vanhemmat vastasivat kysymykseen.

Jussin vanhemmista 16 (94 %) oli sitä mieltä, että Mikon vanhemman roolissa he ajattelisivat samalla tavalla eli näkökulma ei muuttuisi. Vastauksista kävi ilmi, että vanhemmat toivovat, että lapsille opetetaan jo varhaisessa vaiheessa tasa-arvoinen leikkiminen ja lapsen tulisi ottaa muut huomioon. Vanhemmista yksi (6 %) vastasi, että näkökulma muuttuisi osittain, sillä Mikon vanhemman roolissa olisi helpompi olla tiukempi ja tilanteen ottaisi vakavammin. Kukaan vastaajista ei vastannut, että näkökulma muuttuisi täysin.

Mikon vanhemmista kaksi (34 %) oli sitä mieltä, että näkökulma ei muuttuisi Jussin vanhemman roolissa. Kaksi (33 %) vanhempaa vastasi, että näkökulma muuttuisi osittain, sillä Jussin vanhempana he ottaisivat asian enemmän puheeksi lapsensa kanssa ja pyytäisivät asian tiukempaa läpikäyntiä. Samalla he kuitenkin ymmärtäisivät Jussin näkökulman asiaan. Kaksi (33 %) Mikon vanhemmista oli sitä mieltä, että heidän näkökulmansa muuttuisi, jos he olisivat Jussin vanhempia. Vastaajien mukaan jokainen vanhempi katsoo tilannetta oman lapsensa näkökulmasta ja Jussin vanhempana olisi huolestunut siitä, kokeeko Jussi mielipahaa asiasta.

5.1.8 Yhteenveto esimerkkitalanteesta 1

Sekä Jussin että Mikon vanhemmat näkivät tilanteen epäoikeudenmukaisena. Mikko nähtiin määräilevänä ja Jussi alistujana. Jussin vanhemmat puuttuisivat tilanteeseen mieluiten sanallisesti ohjaamalla ja Mikon vanhemmat puolestaan osallistamalla lapsia keskustelun kautta. Vanhemmilla oli eriäviä mielipiteitä siitä, tapahtuuko tilanteessa kiusaamista. Tilanteessa nähtiin tapahtuvan kiusaamista sekä melko paljon että melko vähän. Etenkään Jussin vanhemmista monet eivät osanneet sanoa, tapahtuuko kiusaamista. Vanhempien vastauksista ei kuitenkaan

ollut havaittavissa eroja sen suhteen, kumman vanhemman roolissa he vastasivat arvioidessaan kiusaamisen määrää. Vastauksien vaihtelevuuteen saattoi vaikuttaa maininta esimerkkitilanteen kuvauksessa siitä, että pojat olivat hyviä kaveruksia keskenään. Tilanne saatettiin nähdä siten ristiriitaisena. Jussin vanhempien mielestä tilanteesta tekisi selkeästi kiusaamista lapsen kokemus eli se, kokeeko Jussi olonsa kiusatuksi. Mikon vanhempien mukaan tilanteesta tekisi kiusaamista alistaminen.

Vanhemmat ennaltaehkäisisivät kiusaamista muun muassa ohjaamalla lapsia, ha-vainnoimalla, olemalla läsnä sekä keskustelemalla lasten kanssa. Osa vastaajista ajatteli tilanteen jäävän huomiotta päiväkodin kasvatushenkilökunnalta ja osa oli sitä mieltä, että henkilökunta puuttuisi tilanteeseen. Jussin vanhemmista lähes kaikki vastasivat viimeisessä kysymyksessä, että heidän näkökulmansa ei muuttuisi, vaikka he vastaisivat Mikon vanheppina. Mikon vanhempien vastauksissa tapahtui enemmän hajontaa. Viimeinen kysymys vahvisti vanhempien vastauksista ilmenneen asian: vanhemmat ajattelivat tilanteesta samoin roolistaan riippumatta.

Vanhempien näkemykset olivat hyvin yhteneväisiä verrattuna päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkemyksiin, jotka tulivat ilmi Sari Jokelan ja Miia Ylisen opinnäytetyöstä. Sekä vanhempien että kasvatushenkilökunnan vastauksista löytyi samoja rooleja ja tunteita. Kumpikin osapuoli puuttuisi tilanteeseen samalla tavalla ja näkemykset kiusaamisen määrästä vaihtelivat sekä vanhemmilla että kasvatushenkilökunnalla.

5.2 Esimerkkitalanne 2

Esikoululaiset Sanna ja Mira leikkivät kotileikkiä yhdessä. Marika yrittää mennä leikkiin mukaan. Mira ja Sanna eivät ole huomaavinaan Marikaa, vaan supisevat jotain ja lähtevät pois jättäen Marikan yksin.

5.2.1 Tilanteen herättämät ajatukset

Ensimmäisessä kysymyksessä vanhemmat pohtivat, millaisia ajatuksia tilanne herättää. Vanhemmista kaikki (23) vastasivat tähän kysymykseen. Vanhemmista 17 oli vastannut Marikan vanhemman roolissa ja kuusi Sannan ja Miran vanhemman roolissa. Marikan vanhempien vastauksista löytyi 31 ilmaisua (ks. taulukko 6) ja Sanna ja Miran vanhemmilta 8 ilmaisua (ks. taulukko 7.) Vanhempien vastauksista pääluokiksi muodostuivat roolit ja tunteet, jotka jaettiin alaluokkiin. Ohessa on kuvattu Marikan vanhempien sekä Sannan ja Miran vanhempien vastaukset erikseen.

Taulukko 6. Esimerkkitalanteen 2 herättämät ajatukset Marikan vanhemmilla.

Marikan vanhempien vastaukset 31 ilmaisua			
Tunteet		Roolit	
paha mieli	9	ulkopuolinen	6
epäoikeudenmukaisuus	5	kolmas pyörä	1
suru	3		
viha	2		
ihmetys	2		
huoli	1		
lapsen tunteet	1		
pelko	1		
Yhteensä	24	Yhteensä	7

Tunteet (24 ilmaisua). Tunteiden alaluokiksi muodostettiin paha mieli (9 ilmaisua), epäoikeudenmukaisuus (5 ilmaisua), suru (3 ilmaisua), viha (2 ilmaisua), huoli (2 ilmaisua), ihmetys (2 ilmaisua), ja lapsen tunteet (1 ilmaisu).

Osa vastaajista koki pahaa mieltä (9 ilmaisua) Marikan puolesta tilanteessa. Tilanteen nähtiin olevan epäoikeudenmukainen (5 ilmaisua) Marikan kannalta. Osa vastaajista tunsu surua (3 ilmaisua) tilanteessa.

”Tulin surulliseksi ja toivoisin, että aina vastaavan tilanteen tullen aikuiset puuttuisivat siihen.”

Tilanne herätti myös vihaa (2 ilmaisu) ja ihmetystä (2 ilmaisu) siitä, minkä vuoksi Marikaa ei huolita leikkiin. Tilanne herätti myös huolta (2 ilmaisu). Lap- sen tunteita korosti tilanteessa yksi vastaaja.

Roolit (7 ilmaisu). Roolien alaluokiksi tulivat ulkopuolinen (6 ilmaisu) ja kol- mas pyörä (1 ilmaisu). Marika koettiin ulkopuoliseksi (6 ilmaisu) ja kolmanneksi pyöräksi (1 ilmaisu).

”Kolmen tytön on vaikea leikkiä yhdessä.”

Taulukko 7. Esimerkkitalanteen 2 herättämät ajatukset Sannan ja Miran vanhem- milla.

Sannan ja Miran vanhempien vastaukset 8 ilmaisu			
Tunteet		Roolit	
ärsytys	2	kolmas pyörä	3
tavallista	1		
hankalaa	1		
viha	1		
Yhteensä	5	Yhteensä	3

Tunteet (5 ilmaisu). Tunteiden alaluokiksi muodostuivat ärsytys (2 ilmaisu), tavallista (1 ilmaisu), hankalaa (1 ilmaisu) ja viha (1 ilmaisu). Tilanne koettiin ärsyttäväksi (2 ilmaisu) erityisesti Sannan ja Miran käytöksen osalta. Yksi vas- taaja näki tilanteen normaaliksi tyttöjen väliseksi toiminnaksi. Tilanne koettiin lisäksi hankalaksi (1 ilmaisu) ja vihaa koki yksi vastaaja.

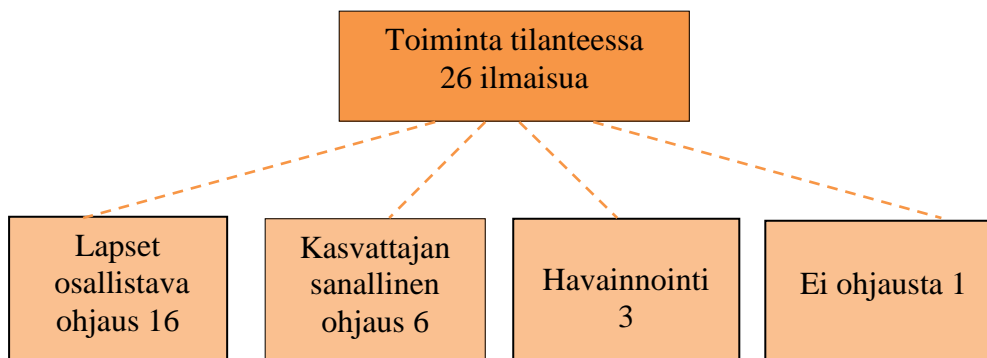
Roolit (3 ilmaisu). Rooleissa oli vain yksi alaluokka, kolmas pyörä (3 ilmaisu).

”Joskus tyttöjen leikeissä ”kolmas pyörä” on liikaa.”

5.2.2 Tilanteeseen puuttuminen

Kysymyksessä kaksi haluttiin selvittää, puuttuisiko vanhempi tilanteeseen, ja jos puuttuisi, niin miten. Vanhemmista yksi jätti vastaamatta kysymykseen. Marikan

vanhempien vastauksista löytyi 26 ilmaisua (ks. kuvio 9) ja Sannan ja Miran vanhempien vastauksista yhdeksän (ks. kuvio 10). Ilmaisuista muodostui neljä pääluokkaa, jotka olivat kasvattajan sanallinen ohjaus, lapset osallistava ohjaus, havainnointi sekä ei ohjausta. Ohessa on kuvattu Marikan vanhempien sekä Sannan ja Miran vanhempien vastaukset erikseen.

Kuvio 9. Toiminta esimerkkitalanteessa 2 (Marikan vanhemmat).

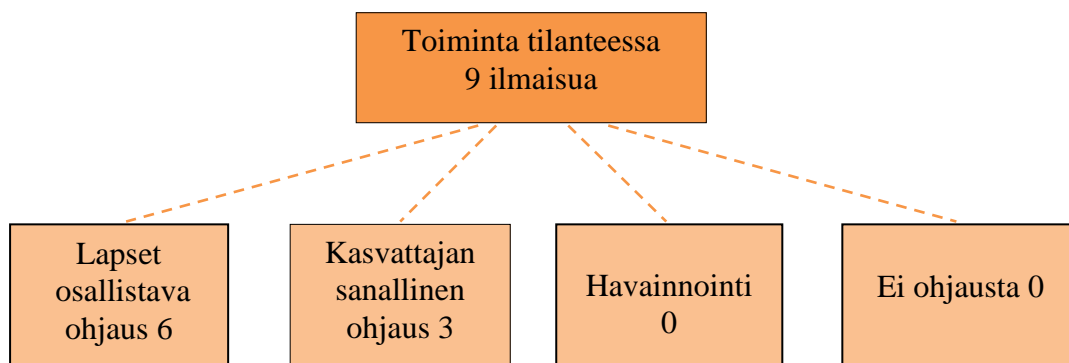
Lapset osallistava ohjaus (16 ilmaisua). Alaluokiksi lapset osallistavaan ohjaukseen tuli keskustelu (16 ilmaisua) kaikkien kolmen tytön kanssa (12 ilmaisua), Marikan kanssa (2 ilmaisua), Sannan ja Miran kanssa (1 ilmaisu) ja päiväkodin henkilökunnan kanssa (1 ilmaisu). Keskustelussa voisi ottaa esille sen, ettei supiseminen muiden aikana ole sallittua. Keskustelun aiheissa esiintyi useasti myös tunteisiin vetoaminen.

”Voisin konkretisoida tilannetta vetoamalla Sannan ja Miran tunteisiin; että miltä heistä tuntuisi jäädä leikin ulkopuolelle, ”kolmanneksi pyöräksi”.

Kasvattajan sanallinen ohjaus (6 ilmaisua). Alaluokiksi sanalliseen ohjaukseen muodostui: aikuinen neuvoo (5 ilmaisua) ja parin erottaminen (1 ilmaisu). Vanhemmat neuvoisivat ottamaan Marikan mukaan leikkiin. Yksi vastaajista erottaisi Sannan ja Miran toisistaan.

Havainnointi (3 ilmaisua). Havainnointiin kuuluisi tilanteen seuraaminen niin, että Marika pääsee leikkiin mukaan.

Ei ohjausta (1 ilmaisu). Yksi vastaajista ei puuttuisi tilanteeseen.

Kuvio 10. Toiminta esimerkkitilanteessa 2 (Sannan ja Miran vanhemmat).

Lapset osallistava ohjaus (6 ilmaisua). Alaluokiksi lapset osallistuvaan ohjaukseen tulivat: keskustelu (4 ilmaisua) kaikkien kolmen tytön kanssa (3 ilmaisua) ja Sannan ja Miran kanssa (1 ilmaisu), yhteisistä säännöistä sopiminen (1 ilmaisu) ja uusi leikki (1 ilmaisu).

Keskustelu (6 ilmaisua) koski supattelua, leikin sääntöjä ja tunteisiin vetoamista. Vastauksissa tuli myös ilmi yhteisistä säännöistä sopiminen yhdessä (1 ilmaisu) sekä uuden leikin keksiminen (1 ilmaisu), jossa kaikki voisivat olla mukana.

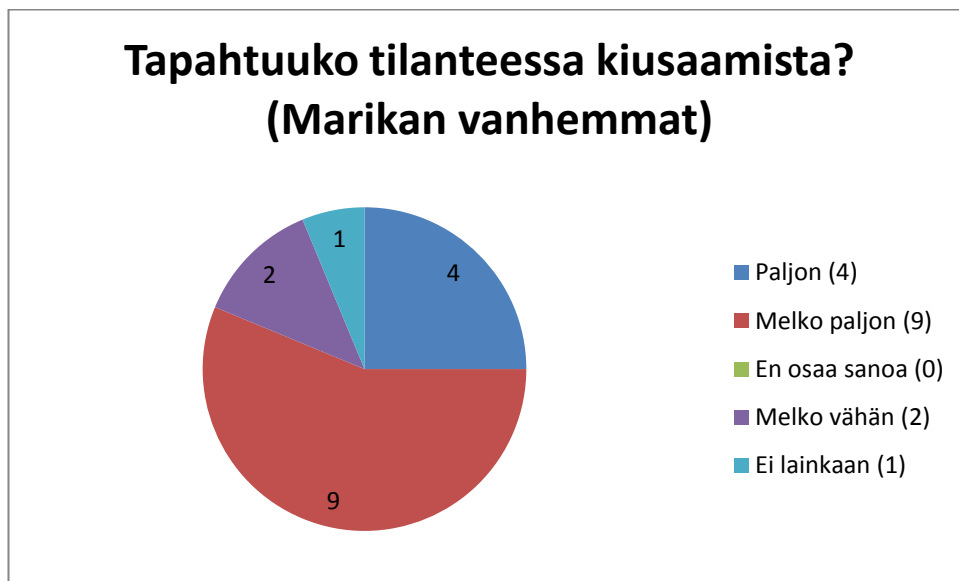
Kasvattajan sanallinen ohjaus (3 ilmausta). Alaluokiksi sanalliseen ohjaukseen muodostuivat aikuinen neuvoo (2 ilmausta) ja leikin keskeyttäminen (1 ilmaus). Aikuinen neuvoisi ottamaan Marikan mukaan leikkiin. Yksi vastaajista keskeyttäisi leikin.

Havainnointi (0 ilmaisua). Vanhempien vastauksista ei noussut esille havainnointia.

Ei ohjausta (0 ilmaisua). Yksikään vanhemmista ei jättäisi puuttumatta tilanteeseen.

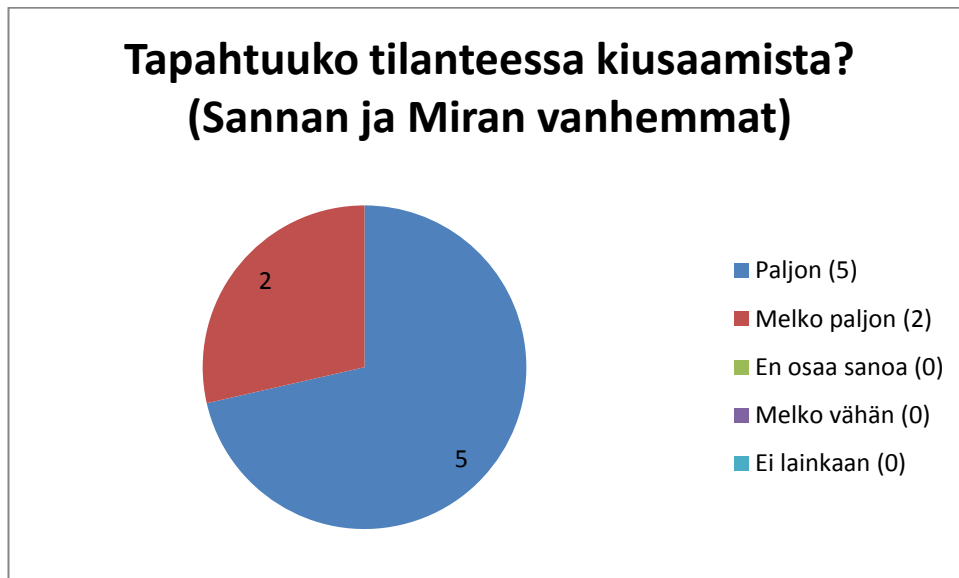
5.2.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa

Seuraavaksi vanhemmilta kysyttiin, tapahtuuko tilanteessa heidän mielestään kiusaamista. Kaikki vanhemmat vastasivat kysymykseen. Kuviot 11 ja 12 havainnollistavat vanhempien vastausten jakautumista eri vastausvaihtoehtojen kesken.

Kuvio 11. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 2 (Marikan vanhemmat).

Marikan vanhemmista 9 (56 %) koki tilanteessa tapahtuvan melko paljon kiusaamista. Paljon kiusaamista koki tapahtuvan 4 (25 %) ja melko vähän 2 (13 %) vastaajista. 1 (6 %) ei nähnyt lainkaan kiusaamista tilanteessa. En osaa sanoa, ei vastannut kukaan.

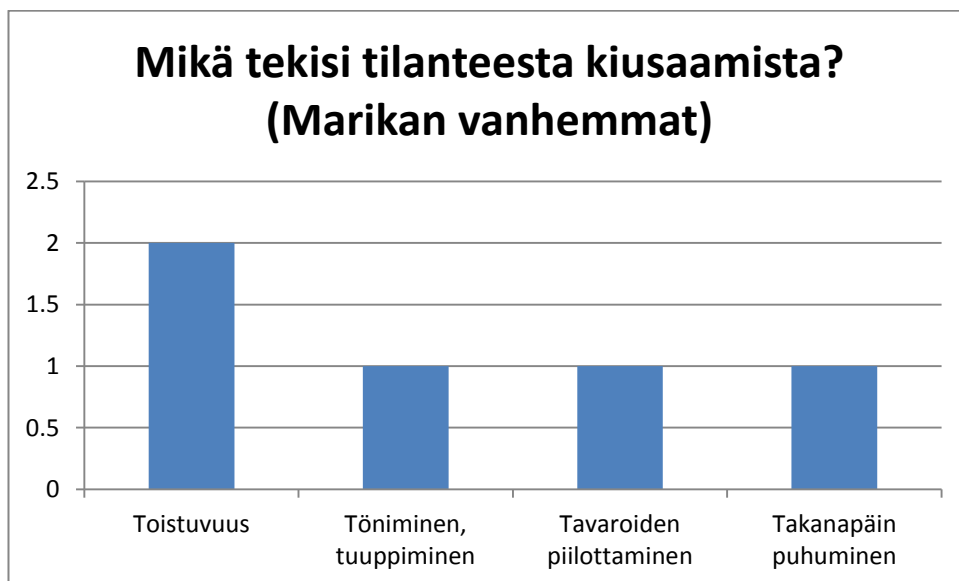

Kuvio 12. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 2 (Sannan ja Miran vanhemmat).

Sannan ja Miran vanhemmista 5 (71 %) näki tilanteessa tapahtuvan paljon kiusaamista ja 2 (29 %) melko paljon. En osaa sanoa, melko vähän ja ei lainkaan, ei vastannut kukaan vanhemmista.

5.2.4 Tilanteesta selkeästi kiusaamista aiheuttavat tekijät

Seuraavaan kysymykseen vastasivat ne vanhemmat, jotka kysymyksessä kolme olivat valinneet vastausvaihtoehdon en osaa sanoa, melko vähän tai ei lainkaan. Vastaajia pyydettiin miettimään, mikä tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista. Marikan vanhemmista vastaamatta jätti yksi ja Sannan ja Miran vanhemmista kenenkään ei tarvinnut vastata tähän kysymykseen, sillä he olivat valinneet kysymyksessä kolme vaihtoehdon paljon tai melko paljon. Marikan vanhemmilla ilmaisuja tuli yhteensä 5 (ks. kuvio 13).

Kuvio 13. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Marikan vanhemmat).

Marikan vanhempien mukaan tilanteesta tekisi selkeästi kiusaamista toistuvuus (2 ilmaisu), töniminen ja tuuppiminen (1 ilmaisu), tavaroiden piilottaminen (1 ilmaisu) ja takanapäin puhuminen (1 ilmaisu).

Tässäkin esimerkkitalanteessa toistuvuus (2 ilmausta) tekisi vastaajien mukaan tilanteesta kiusaamista.

”Jos kyseessä olisi ns. jatkuva tapa, niin silloin vastaisin paljon. Jos tämä on kertaluonteista, niin en koe kiusaamista isoksi, mutta laittaisin silti tytöt miettimään tilannetta toiselta kantilta.”

Töniminen ja tuuppiminen (1 ilmaisu) tekisi tilanteesta myös kiusaamista yhden vastaajan mukaan. Lisäksi tavaroiden piilottaminen (1 ilmaisu) ja takanapäin puhuminen (1 ilmaisu) olisivat kiusaamista aiheuttavia tekijöitä.

5.2.5 Kiusaamista ennaltaehkäisevät keinot

Vanhempia, jotka vastasivat kysymykseen kolme paljon tai melko paljon, pyydettiin vastaamaan tähän kysymykseen. Vanhempien tuli miettiä keinoja, joilla voi ennaltaehkäistä nykyistä paremmin kiusaamista. Marikan sekä Sannan ja Miran

vanhempien vastauksista on tehty yksi yhteinen taulukko (ks. taulukko 8), sillä vastaajien roolilla ei nähty olevan vaikutusta vastauksiin. Yksi vanhemmista jätti vastaamatta kysymykseen. Vanhempien vastauksista löytyi yhteensä 25 ilmaisua, jotka jaettiin kahden pääluokan alle.

Taulukko 8. Ennaltaehkäisy esimerkkitalanteessa 2.

Vanhempien vastaukset		25 ilmaisua	
Ryhmäytymisen tukeminen		Kasvattajan oma toiminta	
lasten kanssa keskustelu	12	aikuisen ohjaus	5
aikuinen vaikuttaa leikkiryhmien jakoon	2	vanhemman rooli	3
yhteiset pelisäännöt	1	kaverisuhteiden vahvistaminen	1
		läsnäolo	1
Yhteensä	15	Yhteensä	10

Ryhmäytymisen tukeminen (15 ilmaisua). Alaluokiksi ryhmäytymisen tukemiseen muodostuivat lasten kanssa keskustelu (12 ilmaisua), aikuinen vaikuttaa leikkiryhmien jakoon (2 ilmaisua) ja yhteiset pelisäännöt (1 ilmaisu).

Keskustelussa lasten kanssa (12 ilmaisua) voisi ottaa esille esimerkiksi sen, että kaikkien kanssa pitää leikkiä. Myös tunteista puhuminen mainittiin useampaan otteeseen.

”Asiasta puhuminen täytyy aloittaa jo päiväkodissa. Tunne koulu on erilaisten tunteiden opetteluun ja ilmaisuun hyvä muoto.”

Aikuinen voisi vaikuttaa myös leikkiryhmien jakoon (2 ilmaisua) muodostamalla ryhmiä, joissa on enemmän kuin 2-3 lasta. Lisäksi yhteisten pelisääntöjen (1 ilmaisu) luominen voisi ennaltaehkäistä kiusaamista.

Kasvattajan oma toiminta (10 ilmaisua). Alaluokiksi kasvattajan omaan toimintaan tuli aikuisen ohjaus (5 ilmaisua), vanhemman rooli (3 ilmaisua), kaverisuhteiden vahvistaminen (1 ilmaisu) ja läsnäolo (1 ilmaisu).

Aikuisen ohjaukseen (5 ilmaisua) voisi kuulua tällaisten tilanteiden käsittely esimerkiksi satujen avulla tai vastaavan tilanteen demonstrointi lasten kanssa ja sen jälkeen keskustelu tunteista. Vanhemman rooli (3 ilmaisua) nähtiin myös tärkeänä kiusaamista ennaltaehkäistäessä.

”Kotoa tuleva esimerkki on kaikkein tärkein, mm. miten vanhemmat puhuvat toisilleen, lapsilleen tai miten suhtautuvat muihin ihmisiin.”

”Tällainen asia tulisi ottaa myös vanhempainillassa ja ohjata keskustelemaan tällaisesta kotona oman lapsen kanssa.”

Kaverisuhteiden vahvistamiseen (1 ilmaisu) voisi kuulua lasten tutustuttaminen toisiinsa, jotta lapset eivät koe toisiaan vieraiksi. Kiusaamista ennaltaehkäisisi myös se, että aikuisia olisi enemmän lasten lähettyvillä (1 ilmaisu).

5.2.6 Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa

Seuraavassa kysymyksessä vanhemmilta kysyttiin, kuinka he ajattelevat päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkevän tilanteen. Kysymykseen jätti vastaamatta kaksi vanhempaa. Tulosten analysoinnissa ei eroteltu Marikan sekä Sannan ja Miran vanhempien vastauksia, koska niiden ei nähty merkittävästi eroavan eikä vanhemman roolilla ollut vaikutusta vastaukseen. Ilmaisuja tuli yhteensä 26 ja ne jaettiin kahteen pääluokkaan, jotka olivat näkemys tilanteesta ja toiminta tilanteessa (ks. taulukko 9).

Taulukko 9. Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa 2.

Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä 26 ilmaisua			
Toiminta tilanteessa		Näkemys tilanteesta	
puuttuvat tilanteeseen	12	kiusaamista	2
leikin ohjaaminen	3	eivät näe kiusaamisena	1
keskustelu lasten kanssa	3	epämukavaa	1
keskustelu vanhempien kanssa	2	lasten kehittymättöminä sos.taitoina	1
syyn selvitys syrjimiseen	1		
Yhteensä	21	Yhteensä	5

Toiminta tilanteessa (21 ilmaisua). Alaluokiksi toimintaan tilanteessa muodostui puuttuvat tilanteeseen (12 ilmaisua), leikin ohjaaminen (3 ilmaisua), keskustelu lasten kanssa (3 ilmaisua), keskustelu vanhempien kanssa (2 ilmaisua) sekä syyn selvitys syrjimiseen (1 ilmaisu).

Vanhemmista 12 arveli päiväkodin kasvatushenkilökunnan puuttuvan tilanteeseen, mutta eivät erotelleet toimintatapoja tarkemmin. Vanhemmat katsoivat kasvatushenkilökunnan ohjaavan leikkiä (3 ilmaisua) esimerkiksi käskemällä ottaa Marikan mukaan leikkiin. Tilanteeseen arveltiin myös puuttuttavan keskustelemalla, joka kohdistuisi sekä lapseen (3 ilmaisua) että vanhempiin (2 ilmaisu). Vanhemmat arvioivat lisäksi, että kasvatushenkilökunta selvittäisi syyn syrjimiseen (1 ilmaisu).

Näkemys tilanteesta (5 ilmaisua). Alaluokiksi muodostuivat kiusaamista (2 ilmaisua), eivät näe kiusaamisena (1 ilmaisu), epämukavaa (1 ilmaisu) sekä lasten kehittymättöminä sosiaalisina taitoina (1 ilmaisu).

Kaksi vanhempaa arvelivat kasvatushenkilökunnan näkevän tilanteen kiusaamisena. Yksi vanhempi puolestaan oli sitä mieltä, että päiväkodin kasvatushenkilökunta ei näkisi tilanteessa kiusaamista. Tilanteen arveltiin olevan myös epämukavaa (1 ilmaisu) ja yksi vanhempi ajatteli kasvatushenkilökunnan huomaavan tilanteessa lasten kehittymättömät sosiaaliset taidot.

5.2.7 Näkökulman mahdollinen muuttuminen

Esimerkkitilanteen viimeisessä kysymyksessä vastaajien tuli arvioida, muuttuisiko näkökulma mahdollisesti heidän ollessaan toisen lapsen vanhempi, ja miten se muuttuisi. Marikan vanhemmista yksi ei vastannut kysymykseen.

Marikan vanhemmista 13 (87 %) oli sitä mieltä, että heidän näkökulmansa ei muuttuisi Sannan ja Miran vanhemman roolissa, koska kaikkien kaveri tulee olla joka tapauksessa. Yhden (6 %) vanhemman näkökulma muuttuisi osittain, sillä hän ymmärtäisi sen, ettei kaikkien kanssa tarvitse olla paras kaveri. Hän opettaisi kuitenkin, että epäkohtelias ei saa olla muita kohtaan. Yksi (7 %) vastaaja kertoi, että hänen näkökulmansa muuttuisi, jos olisi Sannan ja Miran vanhempi, sillä hän puuttuisi tiukemmin omien lastensa käytökseen.

Sannan ja Miran vanhemmista kaikki (100 %) vastasivat, ettei heidän näkökulmansa muuttuisi, vaikka he olisivat Marikan vanhempia. He olisivat pahoillaan tilanteesta joka tapauksessa.

5.2.8 Yhteenveto esimerkkitilanteesta 2

Marikan vanhempien vastauksista tuli esille eniten paha mieli ja epäoikeudenmukaisuus Marikaa kohtaan. Marikan nähtiin olevan tilanteessa ulkopuolinen ja kolmas pyörä. Sannan ja Miran vanhemman roolissa vastauksia tuli vähemmän, mutta niistä löytyi muun muassa ärsytyksen ja vihan tunteita. Tilanne nähtiin myös tavallisena. Sekä Marikan että Sannan ja Miran vanhemmat puuttuisivat tilanteeseen keskustelemalla lasten kanssa muun muassa tunteista. Tyttöjen vanhemmilla oli selkeä mielipide siitä, tapahtuuko tilanteessa kiusaamista. Marikan vanhemmista 56 % näki tapahtuvan melko paljon kiusaamista ja Sannan ja Miran vanhemmista 71 % näki tilanteessa paljon kiusaamista. Kaikista esimerkkitilanteista tässä nähtiin tapahtuvan selkeimmin kiusaamista. Tähän saattoi vaikuttaa se, että tyttöjen kerrottiin olevan jo esikouluikäisiä ja toiminta vaikutti tarkoituksenmukaiselta. Vanhempien mukaan tilanteesta tekisi selkeästi kiusaamista toistuvuus sekä töniminen, takanapäin puhuminen ja tavaroiden piilottaminen. Kysymykseen

kiusaamisen ennaltaehkäisytaivoista nousi esiin eniten keskustelu lasten kanssa sekä aikuisen ohjaus.

Suurin osa vastaajista ajatteli kasvatushenkilökunnan puuttuvan jollain tavalla tilanteeseen ja kasvatushenkilökunta voisi nähdä tilanteen sekä kiusaamisena että normaalina toimintana. Tässäkään esimerkkitalanteessa suurimmalla osalla vastaajista näkökulma ei olisi muuttunut, vaikka he olisivat vastanneet toisessa roolissa. Tämä tuli ilmi vanhempien vastauksista läpi kyselylomakkeen.

Vertailtaessa vanhempien vastauksia Jokelan ja Ylisen opinnäytetyössä ilmenneisiin kasvatushenkilökunnan näkemyksiin huomattiin jälleen, että vastaukset olivat hyvin samanlaisia. Suurin osa sekä vanhemmista että kasvatushenkilökunnasta oli sitä mieltä, että tilanteessa tapahtui paljon tai melko paljon kiusaamista. Kiusaamisen ennaltaehkäisytaivoista nousi sekä vanhemmilta että kasvatushenkilökunnalta esille ryhmäytymisen tukeminen. Kasvatushenkilökunta ennaltaehkäisisi vastaavanlaisia tilanteita mieluiten vaikuttamalla pienryhmien jakoon ja vanhemmat puolestaan keskustelemalla lasten kanssa.

5.3 Esimerkkitalanne 3

5-6-vuotiaat Jarkko, Matti ja Juho leikkivät ulkona sen ikäisille pojille tyypillistä ”taisteluleikkiä” toisia tönien ja maahan heitellen. Kaikki nauravat ja näyttävät siltä, että pojilla on hauskaa. Töniminen ja heitteleminen näyttävät kuitenkin kohdistuvan enimmäkseen Juhoon.

5.3.1 Tilanteen herättämät ajatukset

Ensimmäisessä kysymyksessä vanhemmat pohtivat, millaisia ajatuksia tilanne herättää. Vanhemmista kaikki (23) vastasivat tähän kysymykseen. Vanhemmista 18 oli vastannut Juhon vanhemman roolissa ja viisi Jarkon ja Matin vanhemman roolissa. Juhon vanhempien vastauksista löytyi 35 ilmaisua (ks. taulukko 10) ja Jarkon ja Matin vanhemmilta 7 ilmaisua (ks. taulukko 11.) Vanhempien vastauksista pääluokiksi muodostuivat roolit ja tunteet, jotka jaettiin alaluokkiin. Ohessa

on kuvattu Juhon vanhempien sekä Jarkon ja Matin vanhempien vastaukset erikseen.

Taulukko 10. Esimerkkitalanteen 3 herättämät ajatukset Juhon vanhemmilla.

Juhon vanhempien vastaukset		35 ilmaisua	
Tunteet		Roolit	
epäoikeudenmukaisuus	8	kiusattu	4
ihmetys	4	heittopussi	3
Juhon tunteet	4	heikko	3
huolestuneisuus	3	kiusaaja	2
viha	1	ryhmän eri roolit	1
normaalia	1		
kokonaiskuvan hahmottaminen	1		
Yhteensä	22	Yhteensä	13

Tunteet (22 ilmaisua). Tunteiden alaluokiksi muodostettiin epäoikeudenmukaisuus (8 ilmaisua), ihmetys (4 ilmaisua), Juhon tunteet (4 ilmaisua), huolestuneisuus (3 ilmaisua), viha (1 ilmaisu), normaalia (1 ilmaisu) ja kokonaiskuvan hahmottaminen (1 ilmaisu).

Tilanteessa nähtiin olevan epäoikeudenmukaisuutta Juhoa kohtaan (8 ilmaisua).

”Ei ole reilua kohdistaa tönimistä yhteen poikaan.”

Osa vastaajista koki ihmetystä (4 ilmaisua).

”Ihmetyttää, miksi minun poikani joutuu tönimisen kohteeksi...”

Juhon tunteet (4 ilmaisua) tulivat esille siten, että vastaajat pohtivat, onko leikki oikeasti Juhonkin mielestä leikkiä. Myös huolestuneisuutta koettiin (3 ilmaisua).

Yksi vastaaja koki vihaa.

”Tuntuu, että he huvittelevat poikani kustannuksella, vihan tunteet heräävät.”

Yksi vastaajista koki tilanteen normaaliksi poikien väliseksi toiminnaksi, kunhan kaikilla on hyvä olla. Yksi vastaajista huomioi tilanteen kokonaiskuvan ja pohti, kohdistuuko Juhon muutakin toimintaa.

Roolit (13 ilmaisu). Roolien alaluokiksi tulivat kiusattu (4 ilmaisu), heittopussi (3 ilmaisu), heikko (3 ilmaisu), kiusaaja (2 ilmaisu) ja eri roolit ryhmässä (1 ilmaisu).

Juho nähtiin ryhmässä kiusatuksi (4 ilmaisu) sekä heittopussiksi (3 ilmaisu) ja heikoksi (3 ilmaisu).

”Juho tuntuu olevan poikaporukan ”pienin ja heikoin”.

Jarkko ja Matti nähtiin tilanteessa kiusaajina (2 ilmaisu). Yksi vastaaja nosti esille sen, että ryhmässä on aina erilaisia rooleja lapsista aikuisiin.

Taulukko 11. Esimerkkitalanteen 3 herättämät ajatukset Jarkon ja Matin vanhemmilla.

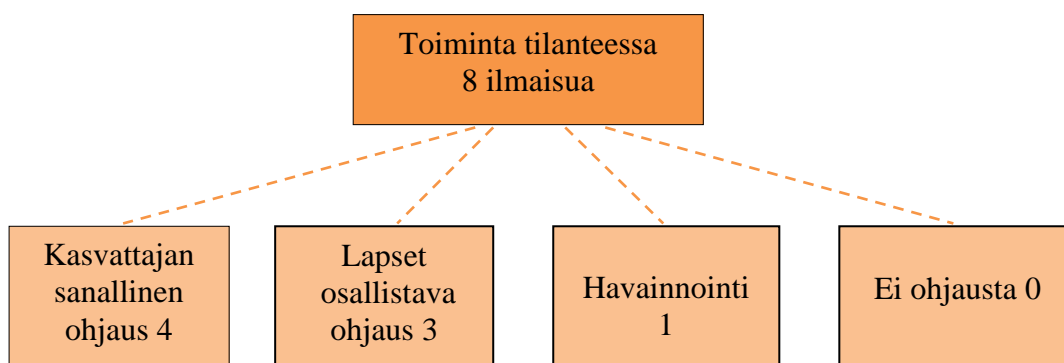
Jarkon ja Matin vanhempien vastaukset 7 ilmaisu			
Tunteet		Roolit	
huoli	2	kiusaaja	1
epäoikeudenmukaisuus	2	kiusattu	1
kiukku	1		
Yhteensä	5	Yhteensä	2

Tunteet (5 ilmaisu). Alaluokiksi muodostui negatiivisia tunteita: huoli (2 ilmaisu), epäoikeudenmukaisuus (2 ilmaisu) ja kiukku (1 ilmaisu). Tilanne aiheutti vastaajissa huolta (2 ilmaisu) sekä Juhon, että kaikkien poikien puolesta. Myös osa Jarkon ja Matin vanhemmista näkivät tilanteen epäoikeudenmukaisena (2 ilmaisu) Juhon kohtaan. Yksi vastaajista koki myös kiukkuun tilanteesta ja toivoi, että asiaan puututtaisiin.

Roolit (2 ilmaisu). Jarkon ja Matin vanhempien vastauksista nousi esille kaksi alaluokkaa: kiusaaja (1 ilmaisu) ja kiusattu (1 ilmaisu). Jarkon ja Matin nähtiin olevan kiusaajia ja Juhon kiusattu.

5.3.2 Tilanteeseen puuttuminen

Kysymyksessä kaksi haluttiin selvittää, puuttuisiko vanhempi tilanteeseen, ja jos puuttuisi, niin miten. Vanhemmista yksi jätti vastaamatta kysymykseen. Jarkon ja Matin vanhempien vastauksista löytyi 8 ilmaisuja (ks. kuvio 14) ja Juhon vanhempien vastauksista 24 (ks. kuvio 15). Ilmaisuista muodostui neljä pääluokkaa, jotka olivat kasvattajan sanallinen ohjaus, lapset osallistava ohjaus, havainnointi sekä ei ohjausta. Ohessa on kuvattu Jarkon ja Matin vanhempien sekä Juhon vanhempien vastaukset erikseen.

Kuvio 14. Toiminta esimerkkitalanteessa 3 (Jarkon ja Matin vanhemmat).

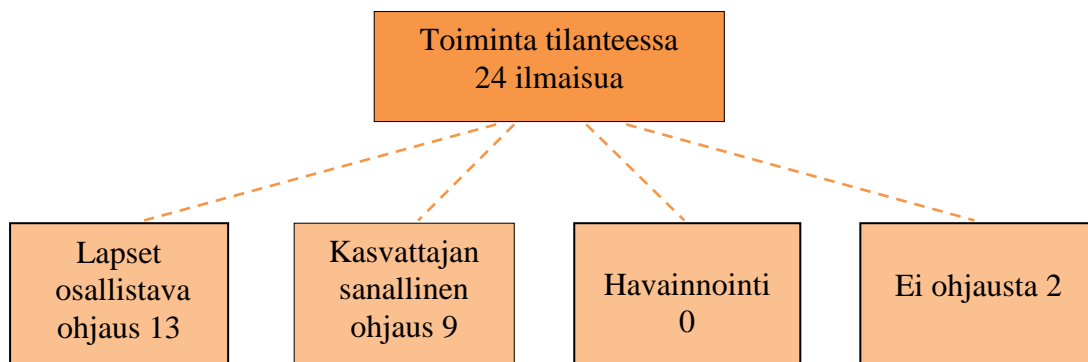
Kasvattajan sanallinen ohjaus (4 ilmaisuja). Alaluokiksi kasvattajan sanalliseen ohjaukseen tulivat leikin lopettaminen (2 ilmaisuja), huomauttaminen (1 ilmaisu), toisiin leikkeihin ohjaaminen (1 ilmaisu).

Kaksi vastaajista lopettaisi leikin ja yksi huomauttaisi pojille, että leikin tulee olla tasapuolista. Yksi vastaajista ohjaisi lapset toisiin leikkeihin, sillä töniminen ei saisi jatkua.

Lapset osallistava ohjaus (3 ilmaisu). Alaluokaksi tuli lapset osallistavassa ohjauksessa keskustelu poikien kanssa. Keskustelu koski tasapuolisuutta ja sitä, ettei fyysinen kontakti saa kohdistua vain yhteen poikaan.

Havainnointi (1 ilmaisu). Vastaajan mukaan tilannetta tulisi seurata.

Ei ohjausta (0 ilmaisu). Kukaan vastaajista ei vastannut, ettei puuttuisi tilanteeseen.

Kuvio 15. Toiminta esimerkkitalanteessa 3 (Juhon vanhemmat).

Lapset osallistava ohjaus (13 ohjausta). Alaluokaksi lapset osallistavaan ohjaukseen tuli keskustelu (13 ilmaisu) poikien kanssa (10 ilmaisu), Juhon kanssa (1 ilmaisu), vanhempien kanssa (1 ilmaisu) sekä päiväkodin henkilökunnan kanssa (1 ilmaisu). Keskustelussa poikien kanssa (10 ilmaisu) voitaisiin puhua leikin etenemisestä ja siitä, missä menee leikin ja kiusaamisen raja.

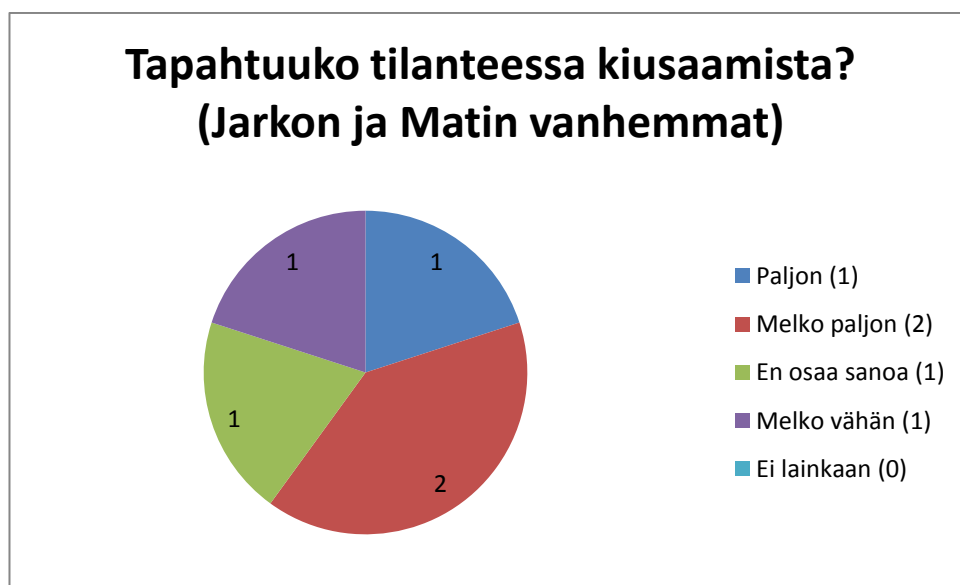
Kasvattajan sanallinen ohjaus (9 ilmaisu). Alaluokiksi sanalliseen ohjaukseen muodostuivat leikin lopettaminen (5 ilmaisu), leikin ohjaaminen (3 ilmaisu) ja toisiin leikkeihin ohjaaminen (1 ilmaisu). Osa vanhemmista lopettaisi leikin (5 ilmaisu) ja leikkiä voisi ohjata (3 ilmaisu) esimerkiksi rauhoittamalla, ettei leikki mene liian rajuksi.

Havainnointi (0 ilmaisu). Vanhempien vastauksissa ei tullut esille havainnointia.

Ei ohjausta (2 ilmaisua). Kaksi vanhemmista vastasi, etteivät puuttuisi tilanteeseen niin kauan, kun pojat ovat sovussa.

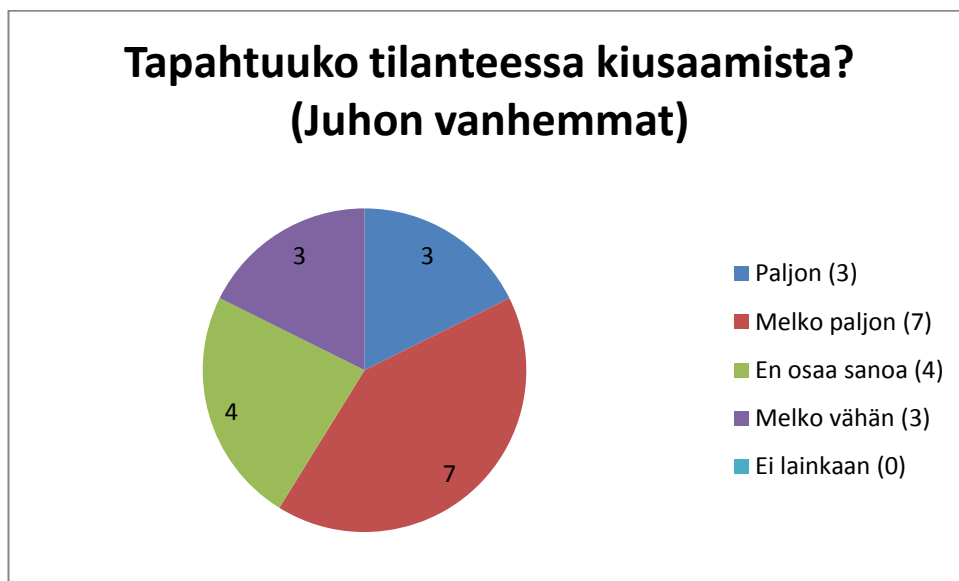
5.3.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa

Vanhemmilta kysyttiin, tapahtuuko tilanteessa heidän mielestään kiusaamista. Juhon vanhemmista yksi jätti vastaamatta kysymykseen. Kuviot 16 ja 17 havainnollistavat vanhempien vastausten jakautumista eri vastausvaihtoehtojen kesken.

Kuvio 16. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 3 (Jarkon ja Matin vanhemmat).

Jarkon ja Matin vanhemmista 2 (40 %) koki tilanteessa tapahtuvan melko paljon kiusaamista. Kohtiin paljon, en osaa sanoa ja melko vähän vastasi kuhunkin 1 (20 %) vastaajaa. Ei lainkaan, ei vastannut kukaan.

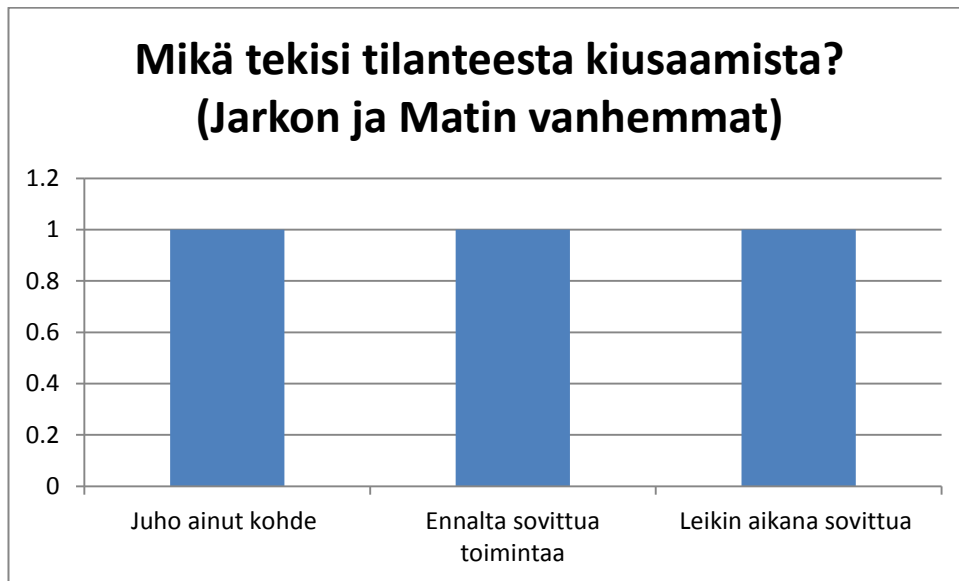

Kuvio 17. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 3 (Juhon vanhemmat).

Juhon vanhemmista 7 (41 %) oli sitä mieltä, että tilanteessa tapahtui melko paljon kiusaamista. 4 (23 %) ei osannut sanoa, tapahtuuko kiusaamista. Paljon kiusaamista koki tapahtuvan 3 (18 %) ja melko vähän 3 (18 %) vastaajista. Ei lainkaan, ei vastannut kukaan.

5.3.4 Tilanteesta selkeästi kiusaamista aiheuttavat tekijät

Niiden vanhempien, jotka kysymyksessä kolme olivat valinneet vastausvaihtoehdon en osaa sanoa, melko vähän tai ei lainkaan, tuli vastata tähän kysymykseen. Vastaajia pyydettiin miettimään, mikä tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista. Juhon vanhemmista kaksi jätti vastaamatta kysymykseen. Jarkon ja Matin vanhemmilla ilmaisuja löytyi yhteensä 3 (ks. kuvio 18) ja Juhon vanhemmilla 9 (ks. kuvio 19).

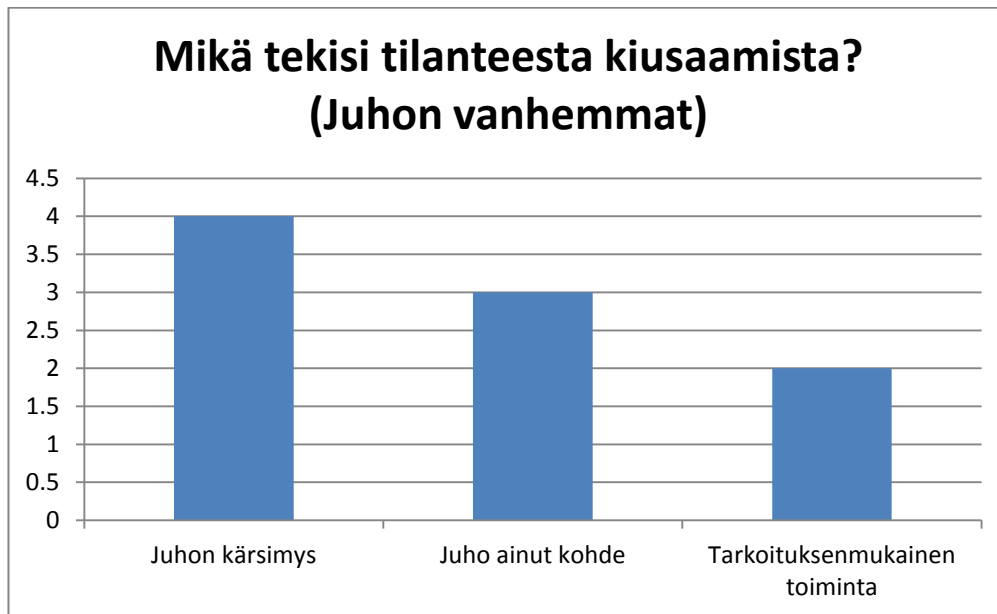

Kuvio 18. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Jarkon ja Matin vanhemmat).

Tilanteesta tekisi kiusaamista Jarkon ja Matin vanhempien mielestä se, että Juho olisi ainut kohde (1 ilmaisu), toiminta olisi ennalta sovittua (1 ilmaisu) tai toiminta olisi leikin aikana sovittua (1 ilmaisu).

Tilanteesta tekisi siis kiusaamista se, että Juho olisi tönimisen ainut kohde tai että Jarkko ja Matti sopisivat toiminnasta joko ennen leikkiä tai sen aikana.

”Se, että töniminen ja heitteleminen on sovittu jo ennen leikkiä tai leikin aikana Jarkon ja Matin kesken siten, että ne osoitetaan suurin osa Juhoon.”

Kuvio 19. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Juhon vanhemmat).

Juhon vanhempien mukaan tilanteesta tekisi selkeästi kiusaamista Juhon kärsimys (4 ilmaisua), Juho ainoana kohteena (3 ilmaisua) ja tarkoituksenmukainen toiminta (2 ilmaisua).

Tilanteesta tekisi vastaajien mukaan kiusaamista se, että Juho kärsisi (4 ilmaisua) esimerkiksi siten, että hän kokisi ikäviä tunteita. Myös Juhon vanhempien mielestä kiusaamista olisi se, että töniminen kohdistuisi pelkästään Juhoon (3 ilmaisua). Tarkoituksenmukaisella toiminnalla (2 ilmaisua) tarkoitetaan sitä, että Jarkko ja Matti ovat tietoisia toiminnastaan Juhoa kohtaan.

5.3.5 Kiusaamista ennaltaehkäisevät keinot

Vanhempia, jotka vastasivat kysymykseen kolme paljon tai melko paljon, pyydettiin vastaamaan tähän kysymykseen. Vanhempien tuli miettiä keinoja, joilla voi ennaltaehkäistä nykyistä paremmin kiusaamista. Juhon sekä Jarkon ja Matin vanhempien vastauksista on tehty yksi yhteinen taulukko (ks. taulukko 12), sillä vastaajien roolilla ei nähty olevan vaikutusta vastauksiin. Yksi vanhemmista jätti

vastaamatta kysymykseen. Vanhempien vastauksista löytyi yhteensä 22 ilmaisua, jotka jaettiin kahden pääluokan alle.

Taulukko 12. Ennaltaehkäisy esimerkkitalanteessa 3.

Vanhempien vastaukset		22 ilmaisua	
Ryhmäytymisen tukeminen		Kasvattajan oma toiminta	
yhteiset pelisäännöt	11	aikuisen ohjaus	4
keskustelu lasten kanssa	3	havainnointi	3
		tilanteeseen puuttuminen	1
Yhteensä	14	Yhteensä	8

Ryhmäytymisen tukeminen (14 ilmaisua). Ryhmäytymisen tukemisen alaluokiksi tulivat yhteiset pelisäännöt (11 ilmaisua) ja keskustelu lasten kanssa (3 ilmaisua).

Yhteisiin pelisääntöihin (11 ilmaisua) voisi kuulua esimerkiksi tönimis- ja taisteluleikkien kieltäminen tai rajoittaminen sekä leikin sääntöjen tekeminen selviksi. Keskusteluun lasten kanssa (3 ilmaisua) kuuluisi kertominen siitä, ettei väkivalta ole sopivaa sekä asiasta puhuminen yleisesti.

Kasvattajan oma toiminta (8 ilmaisua). Alaluokiksi kasvattajan omaan toimintaan muodostuivat aikuisen ohjaus (4 ilmaisua), havainnointi (3 ilmaisua) sekä tilanteeseen puuttuminen (1 ilmaisu).

Aikuisen ohjaus (4 ilmaisua) sisältäisi lasten energian purkamisen muulla tavoin ja ohjaamisen muihin leikkeihin. Havainnointi (3 ilmaisua) tarkoittaa leikin seuraamista ja varmistamista siitä, ettei töniminen kohdistu yhteen lapseen. Tilanteeseen puuttumisella tarkoitetaan sitä, että vastaavanlaiseen leikkiin puututaan heti, jos tönimistä ilmenee.

5.3.6 Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa

Vanhempia pyydettiin pohtimaan, kuinka he ajattelevat päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkevän tilanteen. Kysymykseen jätti vastaamatta kaksi vanhempaa. Tulosten analysoinnissa ei eroteltu Juhon sekä Jarkon ja Matin vanhempien vastauksia, koska niiden ei nähty merkittävästi eroavan eikä vanhemman roolilla ollut vaikutusta vastaukseen. Ilmaisuja tuli yhteensä 24 ja ne jaettiin kahteen pääluokkaan, jotka olivat näkemys tilanteesta ja toiminta tilanteessa (ks. taulukko 13). Yksi vanhemmista ei osannut kertoa, miten kasvatushenkilökunta tilanteen näkisi.

Taulukko 13. Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa 3.

Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä		24 ilmaisua	
Toiminta tilanteessa		Näkemys tilanteesta	
puuttuvat tilanteeseen	6	normaalia toimintaa	2
leikin lopettaminen	4	lasten kehittymättöminä sos.taitoina	1
havainnointi	3	tahatonta kiusaamista	1
keskustelu lasten kanssa	3	kiusaamista	1
leikin ohjaaminen	2		
keskustelu vanhempien kanssa	1		
Yhteensä	19	Yhteensä	5

Toiminta tilanteessa (19 ilmaisua). Alaluokiksi tulivat puuttuvat tilanteeseen (6 ilmaisua), leikin lopettaminen (4 ilmaisua), havainnointi (3 ilmaisua), keskustelu lasten kanssa (3 ilmaisua), leikin ohjaaminen (2 ilmaisua) ja keskustelu vanhempien kanssa (1 ilmaisu).

Vastaajista kuusi arveli päiväkodin kasvatushenkilökunnan puuttuvan tilanteeseen, mutta eivät eritelleet, kuinka. Leikki arveltiin myös lopetettavan kasvatushenkilökunnan toimesta (4 ilmaisua). Havainnointiin (3 ilmaisua) kuului tilanteen seuraamista ja varmistamista siitä, ettei töniminen kohdistu yhteen lapseen. Kasvatushenkilökunnan arveltiin myös keskustelevan lasten kanssa (3 ilmaisua).

Vanhemmat arvioivat, että kasvatushenkilökunta ohjaa (2 ilmaisu) poikia huomiomaan toiset leikissä. Myös keskustelu vanhempien kanssa tuli esille (1 ilmaisu).

Näkemyksistä (5 ilmaisu). Alaluokiksi tulivat normaalia toimintaa (2 ilmaisu), lasten kehittymättöminä sosiaalisina taitoina (1 ilmaisu), tahatonta kiusaamista (1 ilmaisu) ja kiusaamista (1 ilmaisu).

Vastaajista kaksi arveli kasvatushenkilökunnan näkevän tilanteen normaalina poikien leikkinä. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että lapsilla nähtäisiin vielä kehittymättömiä sosiaalisia taitoja. Tilanteessa arveltiin myös nähtävän kasvatushenkilökunnan toimesta sekä tahatonta kiusaamista (1 ilmaisu) että kiusaamista (1 ilmaisu).

5.3.7 Näkökulman mahdollinen muuttuminen

Esimerkkitalanteen viimeisessä kysymyksessä vastaajien tuli arvioida, muuttuisiko näkökulma mahdollisesti heidän ollessaan toisen lapsen vanhempi, ja miten se muuttuisi. Juhon vanhemmista yksi ei vastannut kysymykseen.

Jarkon ja Matin vanhemmista kolme (60 %) vastasi, että heidän näkökulmansa ei muuttuisi, vaikka he olisivat Juhon vanhempia, sillä kiusaamista ei saa tapahtua missään tapauksessa. Yhden (20 %) vanhemman näkökulma muuttuisi osittain. Yksi (20 %) vastaaja kertoi näkökulmansa muuttuvan, sillä hän olisi Juhon vanhempana enemmän huolissaan siitä, kokeeko Jussi mielipahaa tilanteesta.

Juhon vanhemmista kaikki (100 %) vastanneet olivat sitä mieltä, ettei heidän näkökulmansa muuttuisi, vaikka he olisivat Jarkon ja Matin vanhempia, sillä tasapuolisuus on joka tapauksessa leikeissä tärkeää.

5.3.8 Yhteenveto esimerkkitalanteesta 3

Monet sekä Juhon että Jarkon ja Matin vanhemmista näkivät Juhon kiusatuksi ja Jarkon ja Matin kiusaajiksi. Tilanne herätti epäoikeudenmukaisuuden tunteita vastaajissa. Sekä Juhon että Jarkon ja Matin vanhemmat puuttuisivat tilanteeseen enimmäkseen niin sanallisesti kuin osallistamalla. Sanalliseen ohjaukseen kuuluisi

esimerkiksi leikin lopettaminen ja osallistavaan keskustelu eri osapuolten kanssa. Vanhempien mielipiteet jakautuivat sen suhteen, tapahtuuko tilanteessa kiusaamista. Juhon vanhemmista 41 % oli kuitenkin sitä mieltä, että kiusaamista tapahtuu melko paljon. Kiusaamista aiheuttavina tekijöinä nousi esille erinäisiä asioita, kuten Juhon paha mieli, tarkoituksenmukainen toiminta sekä se, että Juho olisi tönimisen ainoa kohde.

Vanhempien vastauksista kiusaamista ennaltaehkäiseväksi toiminnaksi nousi esille eniten ryhmäytymisen tukeminen, johon kuuluisi esimerkiksi yhteisten pelisääntöjen tekeminen. Vastaajat ajattelivat päiväkodin kasvatushenkilökunnan puuttuvan tilanteeseen esimerkiksi lopettamalla leikin. Kasvatushenkilökunta voisi nähdä tilanteen muun muassa normaalina toimintana sekä lasten kehittymättöminä sosiaalisina taitoina. Juhon vanhemmista kaikki ja Jarkon ja Matin vanhemmista suurin osa oli sitä mieltä, ettei heidän näkökulmansa muuttuisi toisen vanhemman roolissa. Viimeinen kysymys vahvisti vanhempien mielipidettä esimerkitilanteesta, mikä oli tullut ilmi jo kyselylomakkeen aiemmissa vastauksissa.

Vertailtavassa Jokelan ja Ylisen opinnäytetyössä nousi esiin myös tässä esimerkitilanteessa samansuuntaisia havaintoja. Myös kasvatushenkilökunta ajatteli tilanteen epäoikeudenmukaisena ja näki tilanteessa tapahtuvan kiusaamista. Sekä vanhemmat että kasvatushenkilökunta puuttuisi tilanteeseen muun muassa lopettamalla leikin ja keskustelemalla lasten kanssa. Kiusaamista nähtiin tapahtuvan enimmäkseen melko paljon, mutta vanhempien vastaukset olivat jakautuneet taiseemmin eri vastausvaihtoehtojen kesken. Kasvatushenkilökunnalla ainoaksi kiusaamista aiheuttavaksi tekijäksi nousi lapsen kokemus tilanteesta. Sekä kasvatushenkilökunnan että vanhempien vastauksissa niin ryhmäytymisen tukeminen kuin kasvattajan oma toiminta nähtiin lähes yhtä tärkeinä. Kasvatushenkilökunta korosti aikuisen läsnäoloa ja vanhemmat puolestaan aikuisen ohjausta tilanteessa.

5.4 Esimerkkutilanne 4

4-5-vuotiaat lapset istuvat välipalapöydässä ja keskustelevat tulevasta oman le- lun- päivästä mieltien minkä lelun aikovat tuoda päiväkotiin. Santeri sanoo ha- luavansa tuoda uuden traktorinsa. Lauri kysyy, saako sitten leikkiä Santerin trak- torilla. Santeri vastaa ei, koska ei halua traktorin menevän rikki. Tähän Lauri jatkaa, että jos hän ei saa leikkiä Santerin traktorilla, niin hän ei kutsu Santeria synttäreilleen.

5.4.1 Tilanteen herättämät ajatukset

Ensimmäisessä kysymyksessä vanhempia pyydettiin pohtimaan, millaisia ajatuk- sia tilanne herättää. Vanhemmista yksi jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Van- hemmista 16 oli vastannut Laurin vanhemman roolissa ja kuusi Santerin van- hemman roolissa. Laurin vanhempien vastauksista löytyi 24 ilmaisua (ks. tauluk- ko 14) ja Santerin vanhemmilta 9 ilmaisua (ks. taulukko 15.) Vanhempien vasta- uksista pääluokiksi muodostuivat roolit ja tunteet, jotka jaettiin alaluokkiin. Ohessa on kuvattu Laurin vanhempien ja Santerin vanhempien vastaukset erik- seen.

Taulukko 14. Esimerkkutilanteen 4 herättämät ajatukset Laurin vanhemmilla.

Laurin vanhempien vastaukset		24 ilmaisua	
Tunteet		Roolit	
normaalia	5	kiristäjä	6
paha mieli	5	vanhemman rooli	3
epäoikeudenmukaisuus	3	uhkailija	1
ymmärrys	1		
Yhteensä	14	Yhteensä	10

Tunteet (14 ilmaisua). Alaluokiksi muodostuivat normaalia (5 ilmaisua), paha mieli (5 ilmaisua), epäoikeudenmukaisuus (3 ilmaisua) sekä ymmärrys (1 ilmai- su).

Tilanne nähtiin osassa vastauksista normaalina (5 ilmausta).

”Ajattelen tämän olevan tuon ikäisten lasten tavanomaista kinastelua. Tällaiset tilanteet unohtuvat/menevät ohi tuon ikäisillä hetkessä.”

Vastaajat näkivät myös epäsovivana toimintana sen, että Lauri kiristi Santeria ja tämä aiheutti pahaa mieltä (5 ilmaisu).

”Minusta tuntuu pahalta, että poikani ”kirittää” toista.”

Laurin kiristäminen Santeria kohtaan nähtiin myös epäoikeudenmukaisena toimintana (3 ilmaisu). Yksi vastaaja kuitenkin koki ymmärrystä Lauria kohtaan, sillä piti hänen kiristämistään keinona käsitellä omaa pettymystään.

Roolit (10 ilmaisu). Roolien alaluokiksi muodostui kirittäjä (6 ilmaisu), vanhemman rooli (3 ilmaisu) ja uhkailija (1 ilmaisu). Lauri nähtiin tilanteessa kirittäjäksi (6 ilmaisu). Vastaajat korostivat myös vanhemman roolia tilanteessa (3 ilmaisu), sillä vanhemman tehtävä on päättää, keitä syntymäpäiville kutsutaan ja mikä lelu lelu päivään viedään. Lauri nähtiin tilanteessa myös uhkailijaksi (1 ilmaisu).

Taulukko 15. Esimerkkitalanteen 4 herättämät ajatukset Santerin vanhemmilla.

Santerin vanhempien vastaukset		9 ilmaisu	
Tunteet		Roolit	
epäoikeudenmukaisuus	2	kirittäjä	2
ristiriitaiset tunteet	1	lapsellinen	1
harmitus	1	vanhemman rooli	1
ymmärrys	1		
Yhteensä	5	Yhteensä	4

Tunteet (5 ilmaisu). Tunteiden alaluokiksi nousivat epäoikeudenmukaisuus (2 ilmaisu), ristiriitaiset tunteet (1 ilmaisu), harmitus (1 ilmaisu) ja ymmärrys (1 ilmaisu).

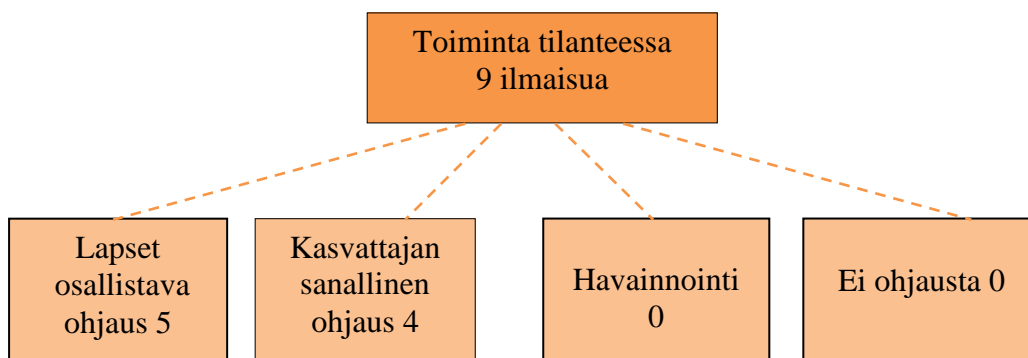
Myös Santerin vanhemmat katsoivat tilanteessa tapahtuvan epäoikeudenmukaisuutta (2 ilmaisua). Yksi vastaajista koki ristiriitaisia tunteita kokien tilanteessa tapahtuvan hieman kiristystä, mutta kuitenkin ymmärtäen Lauriakin. Myös harmitus (1 ilmaisu) molempien poikien käytöksestä nousi esille. Yksi vastaajista tunsu ymmärrystä Santeria kohtaan.

”Ymmärrän, ettei Santeri haluaisi antaa uutta traktoria muiden leikkeihin.”

Roolit (4 ilmaisua). Alaluokiksi tuli kiristäjä (2 ilmaisua), lapsellinen (1 ilmaisu) ja vanhemman rooli (1 ilmaisu). Myös Santerin vanhemmat näkivät Laurin kiristäjäksi ja lapselliseksi kiristämisen vuoksi. Vanhemman roolilla tilanteessa tarkoitettiin sitä, että vanhemman puuttuminen keskusteluun on tärkeää, jotta tilanne ei ajaudu pahemmaksi.

5.4.2 Tilanteeseen puuttuminen

Kysymyksessä kaksi selvitettiin, puuttuisiko vanhempi tilanteeseen, ja jos puuttuisi, niin miten. Vanhemmista kaksi jättivät vastaamatta kysymykseen. Santerin vanhempien vastauksista löytyi 9 ilmaisua (ks. kuvio 20) ja Laurin vanhempien vastauksista 19 (ks. kuvio 21). Ilmaisuista muodostui neljä pääluokkaa, jotka olivat kasvattajan sanallinen ohjaus, lapset osallistava ohjaus, havainnointi sekä ei ohjausta. Ohessa on kuvattu Santerin vanhempien ja Laurin vanhempien vastaukset erikseen.

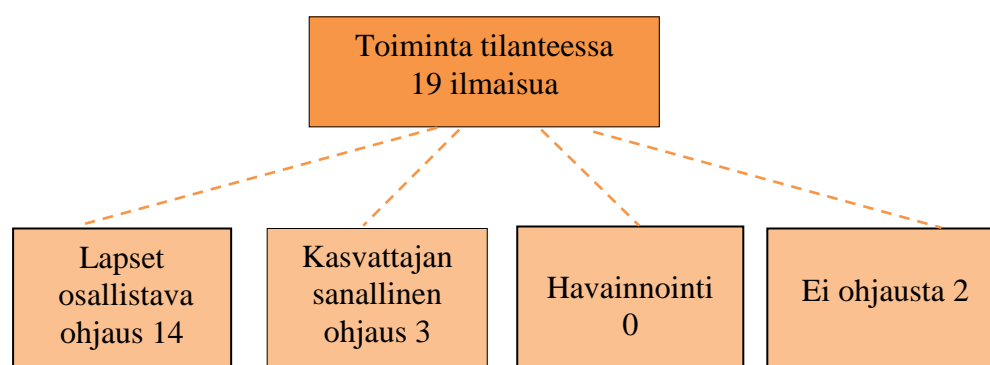
Kuvio 20. Toiminta esimerkkitalanteessa 4 (Santerin vanhemmat).

Lapset osallistava ohjaus (5 ilmaisia). Alaluokaksi lapset osallistavaan ohjaukseen tuli keskustelu (5 ilmaisia) Santerin kanssa (4 ilmaisia) ja poikien kanssa (1 ilmaisu). Santerille voisi ehdottaa, että hän veisi lelupäivään sellaisen lelun, jolla muutkin voivat leikkiä. Poikien kanssa voisi keskustella siitä, että molemmat saisivat kokeilla toistensa leluja.

Kasvattajan sanallinen ohjaus (4 ilmaisia). Alaluokiksi kasvattajan sanalliseen ohjaukseen tuli kompromissien tekeminen (3 ilmaisia) sekä poikien puhuttaminen (1 ilmaisu). Kasvattaja ohjeistaisi kumpaakin poikaa tulemaan asiassa vastaan ja tekemään kompromissin (3 ilmaisia). Puhuttamisessa (1 ilmaisu) esille voisi ottaa kiristämisen.

Havainnointi (0 ilmaisia). Vanhempien vastauksissa ei tullut ilmi havainnointia.

Ei ohjausta (0 ilmaisia). Yksikään vanhemmista ei jättäisi puuttumatta tilanteeseen.

Kuvio 21. Toiminta esimerkkitalanteessa 4 (Laurin vanhemmat).

Lapset osallistava ohjaus (14 ilmaisia). Alaluokiksi osallistavaan ohjaukseen muodostuivat keskustelu (11 ilmaisia) sekä Laurin (3 ilmaisia) että poikien kanssa (8 ilmaisia) ja ymmärrys toisen näkökulmasta (3 ilmaisia). Laurin kanssa tulisi keskustella siitä, että jokainen saa päättää omista tavaroistaan.

”Kertoisin Laurille, että jokaisella on oikeus päättää henkilökohtaisista tavaroistaan. Että traktori on Santerille varmasti tosi tärkeä ja hän haluaa sen säilyvän ehjänä, eikä se ole mitään henkilökohtaista Lauria kohtaan. Kertoisin Laurille, että kiristämällä ei voita mitään.”

Osa vastaajista yrittäisi saada poikia ymmärtämään asian toisen näkökulmasta (3 ilmaisu) ja asettumaan toisen asemaan.

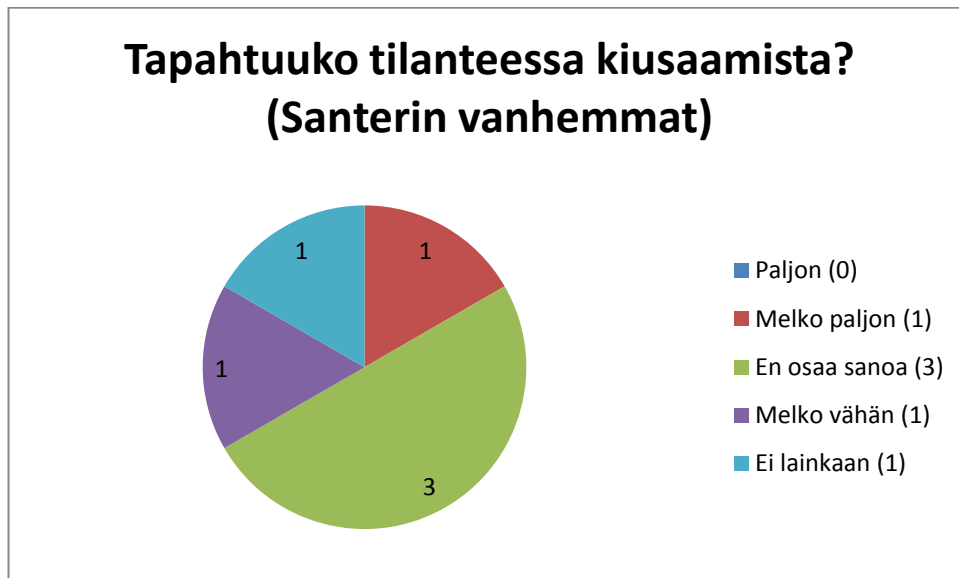
Kasvattajan sanallinen ohjaus (3 ilmaisu). Alaluokiksi tulivat sanalliseen ohjaukseen lasten opastaminen (2 ilmaisu) ja anteeksi pyytäminen (1 ilmaisu). Lasten opastaminen tarkoittaisi sitä, että lapsia ohjattaisiin leikkimään leluilla yhdessä. Yksi vastaajista kehottaisi poikia pyytämään toisiltaan anteeksi.

Havainnointi (0 ilmaisu). Vastauksista ei noussut esille havainnointia.

Ei ohjausta (2 ilmaisu). Vastaajat eivät puuttuisi vielä tilanteeseen, vaan katsoisivat lelu päivänä asiaa uudelleen.

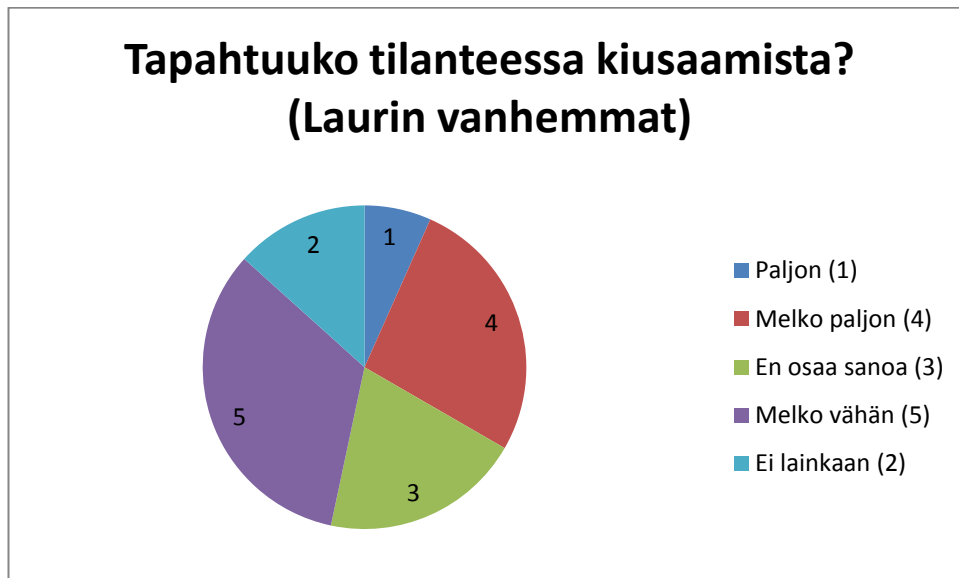
5.4.3 Kokemus kiusaamisesta tilanteessa

Seuraavaksi vanhemmilta kysyttiin, tapahtuuko tilanteessa heidän mielestään kiusaamista. Santerin vanhemmista yksi ja Juhon vanhemmista yksi jätti vastaamatta kysymykseen. Kuviot 22 ja 23 kuvaavat vanhempien vastausten jakautumista eri vastausvaihtoehtojen kesken.

Kuvio 22. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitalanteessa 4 (Santerin vanhemmat).

Santerin vanhemmista 3 (50 %) ei osannut sanoa, tapahtuuko kiusaamista. Kohtiin melko vähän ja ei lainkaan vastasi kumpaankin 1 (17 %). Melko paljon kiusaamista koki tapahtuvan 1 (16 %) vastaaja. Paljon kiusaamista ei nähnyt tilanteessa kukaan.

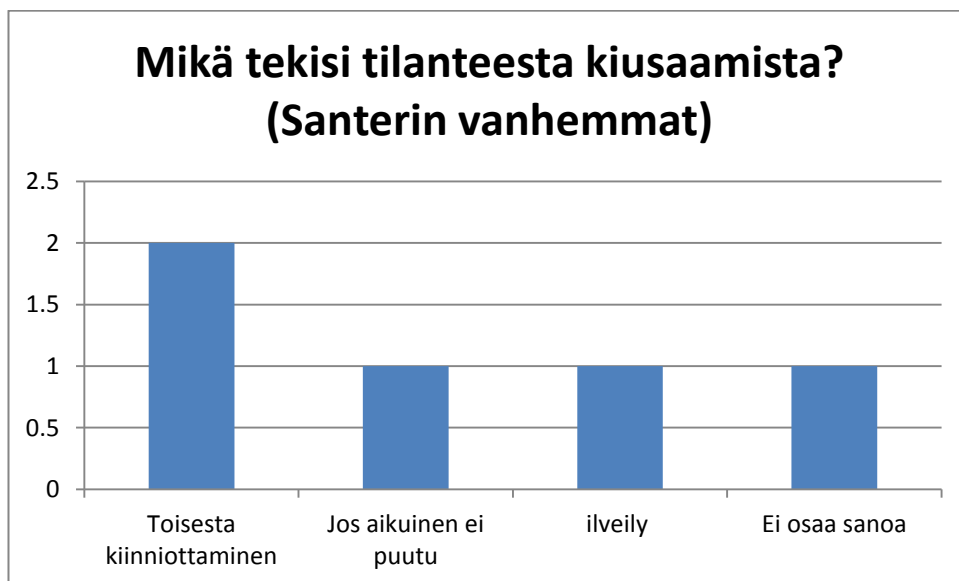

Kuvio 23. Kokemus kiusaamisesta esimerkkitilanteessa 4 (Laurin vanhemmat).

Laurin vanhemmista 5 (33 %) koki tilanteessa tapahtuvan melko vähän kiusaamista. 4 (27 %) vastaajaa koki kiusaamista tapahtuvan melko paljon ja en osaa sanoa, vastasi 3 (20 %). Ei lainkaan, vastasi 2 (13 %) ja paljon kiusaamista koki tapahtuvan 1 (7 %) vastaaja.

5.4.4 Tilanteesta selkeästi kiusaamista aiheuttavat tekijät

Seuraavaan kysymykseen pyydettiin vastaamaan niitä vanhempia, jotka kysymyksessä kolme olivat valinneet vastausvaihtoehdon en osaa sanoa, melko vähän tai ei lainkaan. Vastaajia pyydettiin miettimään, mikä tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista. Santerin vanhemmista kaksi jätti vastaamatta kysymykseen ja Laurin vanhemmista seitsemän. Santerin vanhempien vastauksista löytyi ilmaisuja yhteensä 5 (ks. kuvio 24) ja Laurin vanhemmillä 6 (ks. kuvio 25).

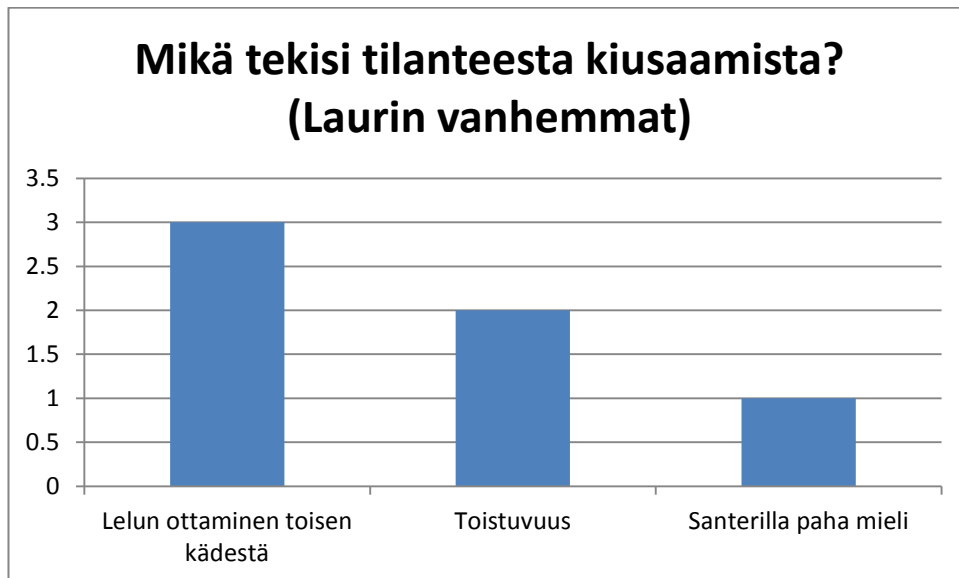
Kuvio 24. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Santerin vanhemmat).

Santerin vanhempien mukaan tilanteesta tekisi selkeästi kiusaamista toisesta kiinnittäminen (2 ilmaisu), jos aikuinen ei puutu (1 ilmaisu) ja ilveily (1 ilmaisu). Yksi vanhemmista ei osannut sanoa, mikä tekisi tilanteesta kiusaamista.

Vastaajien mielestä tilanteesta tekisi kiusaamista se, että pojat ottaisivat kiinni toisistaan (2 ilmaisu) tai jos aikuinen ei puuttuisi tilanteeseen mitenkään (1 ilmaisu).

*”Kiusaamiseksi tilanne saattaisi muuttua, jos aikuinen ei puutu asiaan.
Aikuisen tehtävä on ohjata tilanteet oikeudenmukaiseen suuntaan.”*

Myös poikien ilveily toisilleen olisi yhden vastaajan mukaan kiusaamista.

Kuvio 25. Tilanteesta kiusaamista aiheuttavat tekijät (Laurin vanhemmat).

Tilanteesta tekisi kiusaamista Laurin vanhempien mielestä lelun ottaminen kädestä (3 ilmaisu), toistuvuus (2 ilmaisu) ja Santerin paha mieli (1 ilmaisu).

Vastaajien mukaan kiusaamista olisi se, jos Lauri ottaisi traktorin väkisin itselleen. Myös tilanteen toistuvuus nähtiin kiusaamista aiheuttavana tekijänä sekä se, että Santerille tulisi paha mieli.

5.4.5 Kiusaamista ennaltaehkäisevät keinot

Ne vanhemmat, jotka vastasivat kysymykseen kolme paljon tai melko paljon, vastasivat tähän kysymykseen. Heidän tuli miettiä keinoja, joilla voi ennaltaehkäistä nykyistä paremmin kiusaamista. Santerin ja Juhon vanhempien vastauksista on tehty yksi yhteinen taulukko (ks. taulukko 16), sillä vastaajien roolilla ei nähty olevan vaikutusta vastauksiin. Yksi vanhemmista jätti vastaamatta kysymykseen. Vanhempien vastauksista löytyi yhteensä 10 ilmaisuja, jotka jaettiin kahden pääluokan alle.

Taulukko 16. Ennaltaehkäisy esimerkkitalanteessa 4.

Vanhempien vastaukset		10 ilmaisua	
Kasvattajan oma toiminta		Ryhmäytymisen tukeminen	
aikuisen ohjaus	3	keskustelu lasten kanssa	3
leikkivälineiden jako	2	näytelmän avulla opettaminen	1
vanhemman rooli	1		
Yhteensä	6	Yhteensä	4

Kasvattajan oma toiminta (6 ilmaisua). Alaluokiksi kasvattajan omaan toimintaan muodostettiin aikuisen ohjaus (3 ilmaisua), leikkivälineiden jako (2 ilmaisua) ja vanhemman rooli (1 ilmaisu).

Aikuisen ohjauksella (3 ilmaisua) voisi ennaltaehkäistä kiusaamista esimerkiksi satujen ja tarinoiden avulla. Yksi vastaajista oli myös sitä mieltä, että lelupäivät voisi kieltää kokonaan ja tilalle voisi tuoda unilelun päiväunille. Leikkivälineiden jakoon (2 ilmaisua) kuuluisi se, että jokainen lapsi leikkii omalla lelullaan tai kaikki leikkisivät toistensa leluilla. Vanhemman roolilla (1 ilmaisu) tarkoitettiin aikuisen velvollisuutta opettaa hyviä käytöstapoja lapselle. Vanhempi voi myös pitkälti määrittää, keitä lapsia syntymäpäiville kutsutaan, jotta tasapuolisuus toteutuu.

Ryhmäytymisen tukeminen (4 ilmaisua). Alaluokiksi muodostuivat keskustelu lasten kanssa (3 ilmaisua) ja näytelmän avulla opettaminen (1 ilmaisu).

Lasten kanssa voitaisiin keskustella siitä, mitä on kiristäminen ja uhkailu. Tilanteita voitaisiin myös käsitellä näytelmän avulla, jolloin lapset voisivat asettua toisen asemaan.

5.4.6 Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa

Kysymyksessä pyydettiin vanhempia pohtimaan, kuinka he ajattelevat päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkevän tilanteen. Kysymykseen jätti vastaamatta kaksi

vanhempaa. Tulosten analysoinnissa ei eroteltu Santerin ja Laurin vanhempien vastauksia, koska niiden ei nähty merkittävästi eroavan eikä vanhemman roolilla ollut vaikutusta vastaukseen. Ilmaisuja tuli yhteensä 21 ja ne jaettiin kahteen pääluokkaan, jotka olivat näkemys tilanteesta ja toiminta tilanteessa (ks. taulukko 17). Yksi vanhemmista ei osannut sanoa, miten kasvatushenkilökunta tilanteen näkisi.

Taulukko 17. Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä ja toiminnasta tilanteessa 4.

Vanhempien ajatukset kasvatushenkilökunnan näkemyksistä		21 ilmaisu	
Toiminta tilanteessa		Näkemys tilanteesta	
keskustelu lasten kanssa	9	normaalia toimintaa	4
puuttuvat tilanteeseen	3	uhkailua	1
leikin ohjaaminen	1	lasten kehittymättöminä sos.taitoina	1
yhteiset pelisäännöt	1		
eivät puutu tilanteeseen	1		
Yhteensä	15	Yhteensä	6

Toiminta tilanteessa (15 ilmaisu). Alaluokiksi muodostuivat keskustelu lasten kanssa (9 ilmaisu), puuttuvat tilanteeseen (3 ilmaisu), leikin ohjaaminen (1 ilmaisu), yhteiset pelisäännöt (1 ilmaisu) ja eivät puutu tilanteeseen (1 ilmaisu).

Vanhemmat arvelivat kasvatushenkilökunnan keskustelevan lasten kanssa (9 ilmaisu) kiristämistä. Kolme vanhempaa ajatteli kasvatushenkilökunnan puuttuvan tilanteeseen jotenkin. Leikin ohjaamisella (1 ilmaisu) tarkoitettiin sitä, että kasvatushenkilökunta ohjaisi lapsia leikkimään joko omilla tai päiväkodin leluilla. Yksi vastaajista arveli tehtävän selviksi lelu päivän säännöt sekä vanhemmille että lapsille. Yksi vastaajista näki, että kasvatushenkilökunta ei puuttuisi tilanteeseen.

Näkemys tilanteesta (6 ilmaisu). Alaluokiksi tulivat normaalia toimintaa (4 ilmaisu), uhkailua (1 ilmaisu) ja lasten kehittymättöminä sosiaalisina taitoina (1 ilmaisu).

Kasvatushenkilökunnan arveltiin näkevän tilanteen normaalina toimintana (4 ilmaisu) päiväkodissa.

”Normi tilanne. Tällaisia lasten välisiä keskusteluja tulee varmaan monia päivässä. Todennäköisesti lapset unohtavatkin nämä yhtä nopeasti kuin jutut alkavat.”

Yksi vanhempi arvioi kasvatushenkilökunnan näkevän Laurin toiminnan uhkailuna, jos hän ei heti saa haluamaansa. Toimintana saatettaisiin nähdä myös lasten kehittymättöminä sosiaalisina taitoina (1 ilmaisu).

5.4.7 Näkökulman mahdollinen muuttuminen

Esimerkkitalanteen viimeisessä kysymyksessä vastaajien tuli miettiä, muuttuisiko näkökulma mahdollisesti heidän ollessaan toisen lapsen vanhempi, ja miten se muuttuisi. Laurin vanhemmista kolme ei vastannut kysymykseen.

Santerin vanhemmista viisi (83 %) oli sitä mieltä, ettei heidän näkökulmansa muuttuisi Laurinkaan vanhempana, sillä tilanteesta olisi keskusteltava kummankin pojan kanssa joka tapauksessa. Santerin vanhemmista yhdenkään näkökulma ei muuttuisi osittain, vaikka he olisivat Laurin vanhempia. Yhden (17 %) Santerin vanhemman näkökulma sen sijaan muuttuisi, sillä Laurin vanhempana saattaisi uskoa enemmän Laurin kertomaa ja näin ollen pitäisi tilannetta kiusaamisena.

Laurin vanhemmista 12 (86 %) oli sitä mieltä, ettei näkökulma muuttuisi heidän ollessaan Santerin vanhempia. Kahdella (14 %) vastaajalla näkökulma muuttuisi osittain, koska Santerin vanhempana vahvistaisivat lapsensa mielipidettä siitä, ettei traktoria tarvitse lainata. Kenenkään mielipide ei muuttuisi täysin, vaikka olisi toisen pojan vanhempi.

5.4.8 Yhteenveto esimerkkitalanteesta 4

Laurin vanhemmat näkivät tilanteen normaalina, mutta se aiheutti myös pahaa mieltä. Rooleista kiristäjä nousi esiin monessa vastauksessa. Santerin vanhempien

mielestä tilanne oli epäoikeudenmukainen. Sekä Santerin että Laurin vanhemmat puuttuisivat tilanteeseen suurimmaksi osaksi keskustelemalla poikien kanssa. Vanhempien vastaukset jakautuivat usean vastausvaihtoehdon kesken kysymyksessä siitä, tapahtuuko tilanteessa kiusaamista. Kiusaamista aiheuttaviksi tekijöiksi nousi useita eri asioita, kuten lelun ottaminen toisen kädestä ja toisesta kiinni ottaminen. Vanhemmat ennaltaehkäisisivät vastaavanlaisia tilanteita esimerkiksi aikuisen ohjauksella ja keskustelemalla lasten kanssa. Kasvatushenkilökunnan ajateltiin toimivan tilanteessa keskustelemalla lasten kanssa. Vanhemman ajattelivat kasvatushenkilökunnan näkevän tilanteen myös normaalina lasten välisenä toimintana. Tässäkään esimerkkitalanteessa vanhempien näkökulma ei juuri muuttuisi heidän vastatessaan toisen osapuolen vanhempana.

Verrattaessa vanhempien vastauksia Jokelan ja Ylisen opinnäytetyössä ilmenneisiin kasvatushenkilökunnan vastauksiin kävi ilmi, että tilanne nähtiin melko tavallisena lasten välisenä toimintana päiväkodeissa. Sekä vanhemmat että kasvatushenkilökunta puuttuisi samalla tavalla tilanteeseen ja näkemykset siitä, tapahtuuko tilanteessa kiusaamista, vaihtelivat sekä kasvatushenkilökunnalla että vanhemmillä eri vastausvaihtoehtojen kesken. Tilanteen ennaltaehkäisykeinojen ja tilanteesta kiusaamista tekevien asioiden välillä ei ollut juurikaan eroavaisuuksia verrattaessa vanhempien vastauksia kasvatushenkilökunnan näkemyksiin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vanhempien näkemyksiä päiväkodissa tapahtuvista lasten välisistä ristiriitatilanteista. Vanhemmille jaetut kyselylomakkeet sisälsivät neljä esimerkkitalannetta päiväkodin arjesta. Esimerkkitalanteissa oli kaksi tai kolme lasta ja vanhempia ohjeistettiin asettumaan tietyn tai tiettyjen lasten vanhemman rooliin. Näin haluttiin selvittää, vaikuttaako vanhemman vastauksiin mahdollisesti se, kenenkä lapsen vanhemman roolissa hän vastasi. Vanhempia pyydettiin myös miettimään, kuinka päiväkodin kasvatushenkilökunta näkisi tilanteen ja toimisi. Jokaisessa esimerkkitalanteessa vastattiin seitsemään kysymykseen.

Kaikki esimerkkitalanteet herättivät vanhemmissa eniten epäoikeudenmukaisuuden tunteita. Vanhemmat puuttuisivat tilanteisiin eniten osallistamalla lapsia keskustelun kautta, mutta myös sanallisesti ohjaamalla. Vanhempien mielestä esimerkkitalanteessa 2 tapahtui selvimmin kiusaamista. Esimerkkitalanteessa esikoululaiset Sanna ja Mira leikkivät yhdessä ja jättivät Marikan ulkopuolelle samalla supisten. Muissa esimerkkitalanteissa vastaukset jakautuivat tasaisemmin eri vastausvaihtoehtojen kesken. Vanhempien näkemyksiin saattoi vaikuttaa se, että lapset olivat esimerkkitalanteessa esikoululaisia, jolloin lasten toiminta saatetaan nähdä herkemmin tarkoituksenmukaisena ja kiusaamisena.

Vanhempien mukaan tilanteista tekisi selkeästi kiusaamista muun muassa lapsen kokemus, alistaminen, toistuvuus sekä fyysinen kontakti. Kiusaamista ennaltaehkäiseviksi keinoiksi mainittiin usein lasten kanssa keskustelu ja aikuisen ohjaus tilanteessa. Vanhemmat ajattelivat päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkevän tilanteen monella eri tapaa. Jotkut tilanteet saattaisivat jäädä kasvatushenkilökunnalta kokonaan huomiotta, mutta enimmäkseen he puuttuisivat jollain tapaa, kuten keskustelemalla tai lopettamalla leikin. Vanhempien näkemykset eivät muuttuisi, vaikka he asettuisivat toisen lapsen vanhemman rooliin. Suurin osa olisi ajatellut tilanteesta samalla tavalla joka tapauksessa.

Vertailtaessa vanhempien vastauksia Sari Jokelan ja Miia Ylisen opinnäytetyössä ilmenneisiin päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkemyksiin samoista tilanteista huomattiin, että ajatukset olivat hyvin yhteneväisiä kaikissa esimerkkitalanteissa. Vertailtavuuden vuoksi tutkimuksessa käytettiin samoja esimerkkitalauksia, kuin Jokelan ja Ylisen opinnäytetyössä. Kyselylomakkeesta jätettiin kuitenkin pois kaksi esimerkkitalannetta ja kysymyksiä muokattiin kohderyhmälle sopivaksi. Pois jätetyt esimerkkitalanteet olivat tekijöiden mielestä vähiten tunteita herättäviä. Neljä valittua esimerkkitalausta olivat olleet eniten tunteita herättäviä päiväkodin kasvatushenkilökunnan vastauksien perusteella. Kyselylomakkeeseen lisättiin myös kaksi kysymystä.

Kyselylomakkeet analysoitiin mahdollisimman tarkasti. Analysointia aloitettaessa huomattiin, että toisten lasten vanhempien roolissa vastattuja lomakkeita oli paljon vähemmän kuin toisia. Alun perin kyselylomakkeita jaettiin yhtä paljon, mutta vastausprosentti jäi melko alhaiseksi (32 %) ja palautetut lomakkeet olivat jakautuneet näin. Tämän vuoksi vertailu eri rooleissa vastanneiden vanhempien kesken ei onnistunut aivan toivotusti, mutta palautettujen kyselylomakkeidenkin perusteella voitiin päätellä, ettei vanhempien näkemyksiin vaikuttanut se, kumman lapsen vanhemman roolissa he vastasivat. Kyselylomakkeen viimeisessä kysymyksessä vanhempia pyydettiin miettimään, muuttuisiko heidän näkökulmansa, mikäli he vastaisivat toisen lapsen vanhemman roolissa. Vanhemmat vastasivat muutama lukuun ottamatta, ettei näkökulma muuttuisi.

Tutkimuksessa saatiin vastaus kaikkiin tutkimusongelmiin, joten se tutki sitä, mitä pitikin tutkia. Tutkimusta voidaan näin ollen pitää validina. Täytettyjä kyselylomakkeita tuli takaisin päiväkodeista harmillisen vähän. Tähän todennäköisesti vaikutti se, että kyselylomake oli melko laaja ja sisälsi lähes yksinomaan avoimia kysymyksiä. Tutkimuksen kohderyhmä oli kuitenkin vanhemmat, joten vastauksia voitiin kerätä lisää muiltakin. Kyselylomakkeisiin vastattiin anonyymisti ja vanhempien vastaukset pyrittiin esittämään mahdollisimman selkeästi kuvioita, taulukoita sekä suoria lainauksia käyttäen.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön ohjaajamme ehdotti meille aiheeksi kiusaamistapauksia päiväkodissa vanhempien näkökulmasta. Hän kertoi, että koulussamme oli pian valmistumassa opinnäytetyö, joka koski vastaavaa aihetta päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkökulmasta. Meille ehdotettiin vertailtavaa tutkimusta, ja kiinnostuimme aiheesta. Olimme ajatelleet jo ennen ohjaajan ehdotusta, että haluamme opinnäytetyön aiheen liittyvän jollain tapaa kiusaamiseen. Kiusaaminen päiväkodissa tuntui aiheena erityisen mielenkiintoiselta ja hyödylliseltä, sillä sitä on tutkittu vielä melko vähän ja sitä tunnutaan usein vähättelevän.

Vaikka jätimme alkuperäisestä kyselylomakkeesta kaksi esimerkkitapausta pois, tuli aineistomateriaalia silti hyvin paljon. Tutkimustulosten esittäminen osoittautui yllättävän laajaksi ja sivuja kertyi kuin huomaamatta. Pyrimme vertailtavuuden vuoksi käyttämään aineiston analysoinnissa samoja analysointitapoja kuin Sari Jokelan ja Miia Ylisen opinnäytetyössä. Tämä helpotti meidän analysointivaihetamme, vaikka kyselylomakkeen avoimet kysymykset olivatkin haastavia.

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoista ja odotimme innolla, millaisia ajatuksia vanhemmilla herää. Oli mukava huomata, että vanhemmat ajattelivat lasten välisistä ristiriitatilanteista hyvin samalla tavalla, kuin päiväkodin kasvatushenkilökunta. Aikuisten tulee ymmärtää, että kiusaamista todella tapahtuu jo päiväkodissa, eikä sitä saa vähätellä. Siksi on tärkeää, että lapsille opetetaan kotona kiusaamisen olevan väärin, ja kuinka ristiriitatilanteissa tulisi toimia. Myös vanhempien malli vaikuttaa merkittävästi lapsen sosiaalisten taitojen kehittymiseen ja tapaan toimia ihmisten kanssa.

Mielestämme päiväkodin kasvatushenkilökunta voisi hyödyntää muutenkin tämänkaltaisia esimerkkitalanteita käydessään kiusaamisaihetta läpi niin lasten kuin vanhempien kanssa. Näin saataisiin selville, millaisiin asioihin vanhemmat halusivat puuttuttavan ja miten. Toivottavasti päiväkotikiusaamista tutkitaan jatkossa

yhä enemmän ja ihmiset tulevat siitä tietoisemmiksi. Toivon mukaan se näkyy myöhemmin myös vähentyneenä koulukiusaamisena.

LÄHTEET

- Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki. Gaudeamus.
- Aunola 2010. Viitattu 14.1.2014. training.defines.us/?p=212
- Hamarus, P. 2012. Haukku haavan tekee. Puututaan yhdessä kiusaamiseen. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Hiltunen, L. 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Graduryhmä. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 21.5.2014.
http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.
- Hughes, D. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Tampere. Tammerprint Oy.
- Inspirans 2009. Mitä laadullinen tutkimus on?. Viitattu 21.5.2014.
<http://www.inspirans.fi/laadullinen-tutkimus>
- Jokela, S. & Ylinen, M. Kiusaamista vai ei? Päiväkodin kasvatushenkilökunnan näkemyksiä lasten välisistä ristiriitatilanteista. Opinnäytetyö. Vaasan ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveystieteiden ala. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201403092954>
- Jyte 2014. Vanhemmuus ja kasvatustieteet. Varhainen vuorovaikutus. Viitattu 11.2.2014.
<http://www.jyvaskyla.fi/terveys/neuvolat/lastenneuvola/vanhemmuusjakasvatus/varhainenvuorovaikutus>
- Jyu 2014. Roolit. Viitattu 11.2.2014.
<http://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/ryhmaviesti/prosessi/roolit.html>
- Jyväskylän yliopisto 2014. Koppa. Määrällinen tutkimus. Viitattu 21.5.2014.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/maarallinen-tutkimus>
- Karppinen, S. & Laukkanen, E. 2013. ”Vanhemmissa parasta on se, että ne tykkää minusta”. Vanhemmuuden painopisteet kolmen eri vertailuryhmän käsitysten välillä. Pro Gradu-tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto. Luokanopettajakoulutus.
- Kinnunen, U. & Mauno, S. 2002. Työ- ja perhe-elämä vanhempien ja lasten näkökulmasta. Teoksessa Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tutkiminen, 99-118. Rönkä, A. & Kinnunen, U. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2011. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman laatiminen. Helsinki. Fram.

Kirves, L. & Stoor-Grenner, M. 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset? Helsinki. Fram.

L 8.4.1983/361. Laki lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta. Finlex. Viitattu 11.2.2014.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361?search\[type\]=pika&search\[pika\]=laki%20lasten](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361?search[type]=pika&search[pika]=laki%20lasten)

MLL 2014 a. Viitattu 14.1.2014.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/

MLL 2014 b . Viitattu 14.1.2014.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/vanhemmuuden_kaari/

MLL 2014 c. Viitattu 14.1.2014.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/lapsen_ja_vanhemman_varhainen_vu/

MLL 2014 d. Viitattu 14.1.2014.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/rajojen_asettaminen/

MLL 2014 e. Viitattu 11.2.2014. <http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaiseminen/kiusaamisen-seuraukset/>

Mäkelä-Rönholm, M. 2006. Kokemuksia koulusta. Teoksessa Aikuinen vanhemmuus. Katoavan kasvatuksen jäljillä, 49-59. Hermanson, E. & Martsola, R. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

NSPCC 2014. Bullying. http://www.nspcc.org.uk/help-and-advice/worried-about-a-child/online-advice/bullying/bullying-a_wda87098.html. Viitattu 15.7.2014.

Peda 2014. Kiusaaminen. Viitattu 11.2.2014.
http://peda.net/veraja/laukaa/oppilaantuki/oppilashuolto/oppilashuollon_kasikirja/turvallisuus/kiusaaminen

Pohjalainen 2014. Mattila, J. Kukaan ei synny kiusaajaksi. 11.2.2014. Viitattu 15.7.2014.

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Juva. PS-kustannus.

Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria – Tutkimustuloksista käytännön soveluksiin. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. 15/2004. Viitattu 11.2.2014.

http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/uusinnumero;jsessionid=98E441999109570ECEA92FD601667134?p_p_id=Article_WAR_DL6_Articleportlet&_Article_WAR_DL6_Articleportlet_viewType=viewArticle&_Article_WAR_DL6_Articleportlet_tunnus=duo94437

Sinkkonen, J. 2012. Lapsen puolesta. Helsinki. WSOY.

Sinkkonen, J. 2009. Riittävän hyvä vanhemmuus. DVD. Viitattu 21.1.2014. Espoo. Suomen videokeskus Oy.

Skodvin, A. 2004. Lapselle rajat. Kannusta, rajoita, rakasta!. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Sosiaaliportti 2014. Vanhemmuuden roolikartta. Viitattu 11.2.2014.

[http://www.sosiaaliportti.fi/fi-](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/vanhemmuudenroolikartta/)

[FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/vanhemmuudenroolikartta/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/vanhemmuudenroolikartta/)

Tahkokallio, K. 2008. Aikuinen asettaa lapselle rajat. Hyvä terveys. Viitattu 14.1.2014.

http://www.hyvaterveys.fi/artikkeli/mika_vikana/aikuinen_asettaa_lapselle_rajat.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Varhama, L. 2008. Bullying and Other Dysfunctional Behaviour at the Workplace and at School. Doctoral Thesis. Developmental Psychology. Faculty of Social and Caring Sciences. Åbo Akademi University. Turku. Uniprint.

Ylitalo, P. 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki. Suomen Kuntaliitto.

Yvi 2014. Sanakirja. Asenne (attitude). Viitattu 4.2.2014.

<http://www.yvi.fi/sanakirja/226-asenne-attitud>

Vaasan kaupunki – Vasa stad

Kasvatus- ja opetusvirasto
Verket för fostran och utbildning
Varhaiskasvatusosasto / Avdelningen för småbarnsfostran

Päätös - Beslut

6.3.2014

Viranhaltija- Tjänsteinnehavare

Varhaiskasvatusjohtaja - Direktören för småbarnsfostran

Pykälä - Paragraf

15/2014

Dno - Dnr**Esittelijä - Föredragande** lg**Asia - Ärende**

Tutkimuslupa/Reetta Hakamaa, Riina Kulju

Esitys - Förslag

Vaasan ammattikorkeakoulussa sosionomiksi opiskelevat Reetta Hakamaa ja Riina Kulju anovat tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten.

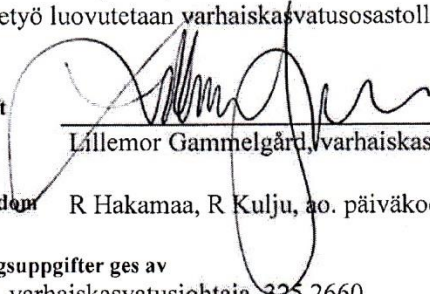
Opinnäytetyön aiheena on "Kiusaamistapaukset päiväkodissa vanhempien näkökulmasta". Tarkoituksena on kartoittaa vanhempien käsityksiä päiväkodissa tapahtuneista kiusaamistapauksista.

Kyselytutkimus toteutetaan _____ ja _____ päiväkodeissa olevien lasten vanhemmil-
le jaettavalla kyselykaavakkeella.

Anomus ja tutkimussuunnitelma asiakirjoissa.

Päätös - Beslut

Tutkimuslupa myönnetään edellyttäen, että tutkimuksen aikana noudatetaan salassapitovelvollisuutta ja että valmis opinnäytetyö luovutetaan varhaiskasvatusosastolle (paperiversiona).

Allekirjoitus - Underskrift

Lillemor Gammelgård, varhaiskasvatusjohtaja

Tiedoksianto - För kännedom R Hakamaa, R Kulju, ao. päiväkodit

Lisätietoja antaa – Tilläggsuppgifter ges av
Lillemor Gammelgård, varhaiskasvatusjohtaja, 325 2660

Otteen oikeaksi todistaa

Utdragets riktighet bestyrker _____

Oikaisuvaatimusohje - Anvisning för rättelseyrkande

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen alla mainitulle viranomaiselle 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista:

Den som är missnöjd med detta beslut kan inom 14 dagar från delfäendet av beslutet framställa ett skriftligt rättelseyrkande till:

Varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta
PL 2, Vaasanpuistikko 16
65100 VAASA

Nämnden för småbarnsfostran och grundläggande utbildning
PB 2, Vasacsplanaden 16
65100 VASA

Esimerkkitalanne 1.

5- vuotiaat Mikko ja Jussi ovat hyviä ystäviä ja leikkivät yhdessä päivittäin. On vapaan leikin aika ja pojat leikkivät yhdessä autoilla. Mikko päättää mitkä autot Jussi saa ja määrää muutenkin leikin säännöt. Näin on yleensä aina Jussin ja Mikon leikeissä.

1. Kuvittele itsesi Mikon vanhemmaksi. Mitä ajatuksia tilanne herättää?

2. Puuttuisitko tilanteeseen? Jos puuttuisit, niin miten?

3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista?

5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi?

6. Miten ajattelisit lastentarhanopettajan näkevän tilanteen?

7. Muuttuisiko näkökulmasi mahdollisesti jos olisit Jussin vanhempi? Miten?

Esimerkkitalanne 1.

5- vuotiaat Mikko ja Jussi ovat hyviä ystäviä ja leikkivät yhdessä päivittäin. On vapaan leikin aika ja pojat leikkivät yhdessä autoilla. Mikko päättää mitkä autot Jussi saa ja määrää muutenkin leikin säännöt. Näin on yleensä aina Jussin ja Mikon leikeissä.

1. Kuvittele itsesi Jussin vanhemmaksi. Mitä ajatuksia tilanne herättää?

2. Puuttuisitko tilanteeseen? Jos puuttuisit, niin miten?

3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

 Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista?

5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi?

6. Miten ajattelisit lastentarhanopettajan näkevän tilanteen?

7. Muuttuisiko näkökulmasi mahdollisesti jos olisit Mikon vanhempi? Miten?

Esimerkkitalanne 2.

Esikoululaiset Sanna ja Mira leikkivät kotileikkiä yhdessä. Marika yrittää mennä leikkiin mukaan. Mira ja Sanna eivät ole huomaavinaan Marikaa, vaan supisevat jotain ja lähtevät pois jättäen Marikan yksin.

1. Kuvittele itsesi Sannan ja Miran vanhemmaksi. Mitä ajatuksia tilanne herättää?

2. Puuttuisitko tilanteeseen? Jos puuttuisit, niin miten?

3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

 Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista?

5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi?
6. Miten ajattelisit lastentarhanopettajan näkevän tilanteen?
7. Muuttuisiko näkökulmasi mahdollisesti jos olisit Marikan vanhempi? Miten?

Esimerkkitilanne 2.

Esikoululaiset Sanna ja Mira leikkivät kotileikkiä yhdessä. Marika yrittää mennä leikkiin mukaan. Mira ja Sanna eivät ole huomaavinaan Marikaa, vaan supisevat jotain ja lähtevät pois jättäen Marikan yksin.

1. Kuvittele itsesi Marikan vanhemmaksi. Mitä ajatuksia tilanne herättää?
2. Puuttuisitko tilanteeseen? Jos puuttuisit, niin miten?
3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista?
5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi?
6. Miten ajattelisit lastentarhanopettajan näkevän tilanteen?
7. Muuttuisiko näkökulmasi mahdollisesti jos olisit Sannan ja Miran vanhempi? Miten?

Esimerkkitalanne 3.

5-6- vuotiaat Jarkko, Matti ja Juho leikkivät ulkona sen ikäisille pojille tyypillistä ”taisteluleikkiä” toisia tönien ja maahan heitellen. Kaikki nauravat ja näyttää siltä, että pojilla on hauskaa. Töniminen ja heitteleminen näyttävät kuitenkin kohdistuvan enimmäkseen Juhoon.

1. Kuvittele itsesi Jarkon ja Matin vanhemmaksi. Mitä ajatuksia tilanne herättää?
2. Puuttuisitko tilanteeseen? Jos puuttuisit, niin miten?
3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

 Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista?
5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi?
6. Miten ajattelisit lastentarhanopettajan näkevän tilanteen?
7. Muuttuisiko näkökulmasi mahdollisesti jos olisit Juhon vanhempi? Miten?

Esimerkkitalanne 3.

5-6- vuotiaat Jarkko, Matti ja Juho leikkivät ulkona sen ikäisille pojille tyypillistä ”taisteluleikkiä” toisia tönien ja maahan heitellen. Kaikki nauravat ja näyttää siltä, että pojilla on hauskaa. Töniminen ja heitteleminen näyttävät kuitenkin kohdistuvan enimmäkseen Juhoon.

1. Kuvittele itsesi Juhon vanhemmaksi. Mitä ajatuksia tilanne herättää?

2. Puuttuisitko tilanteeseen? Jos puuttuisit, niin miten?

3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

 Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista?

5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi?

6. Miten ajattelisit lastentarhanopettajan näkevän tilanteen?

7. Muuttuisiko näkökulmasi mahdollisesti jos olisit Jarkon ja Matin vanhempi? Miten?

Esimerkkutilanne 4.

4-5- vuotiaat lapset istuvat välipalapöydässä ja keskustelevat tulevasta oman lelun- päivästä miettien minkä lelun aikovat tuoda päiväkotiin. Santeri sanoo haluavansa tuoda uuden traktorinsa. Lauri kysyy, saako sitten leikkiä Santerin traktorilla. Santeri vastaa ei, koska ei halua traktorin menevän rikki. Tähän Lauri jatkaa, että jos hän ei saa leikkiä Santerin traktorilla, niin hän ei kutsu Santeria synttäreilleen.

1. Kuvittele itsesi Santerin vanhemmaksi. Mitä ajatuksia tilanne herättää?

2. Puuttuisitko tilanteeseen? Jos puuttuisit, niin miten?

3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

 Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista?

5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi?

6. Miten ajattelisit lastentarhanopettajan näkevän tilanteen?

7. Muuttuisiko näkökulmasi mahdollisesti jos olisit Laurin vanhempi? Miten?

Esimerkkitalanne 4.

4-5- vuotiaat lapset istuvat välipalapöydässä ja keskustelevat tulevasta oman lellun- päivästä miettien minkä lellun aikovat tuoda päiväkotiin. Santeri sanoo haluavansa tuoda uuden traktorinsa. Lauri kysyy, saako sitten leikkiä Santerin traktorilla. Santeri vastaa ei, koska ei halua traktorin menevän rikki. Tähän Lauri jatkaa, että jos hän ei saa leikkiä Santerin traktorilla, niin hän ei kutsu Santeria synttäreilleen.

1. Kuvittele itsesi Laurin vanhemmaksi. Mitä ajatuksia tilanne herättää?

2. Puuttuisitko tilanteeseen? Jos puuttuisit, niin miten?

3. Tapahtuuko tilanteessa kiusaamista?

 Paljon Melko paljon En osaa sanoa Melko vähän Ei lainkaan

4. Jos vastasit kysymykseen, en osaa sanoa/ melko vähän/ ei lainkaan; mikä olisi se tekijä, joka tekisi tilanteesta selkeästi kiusaamista?
5. Jos vastasit, paljon/ melko paljon; niin miten esimerkin kaltaisissa tilanteissa voitaisiin nykyistä paremmin toimia kiusaamista ennaltaehkäisevästi?
6. Miten ajattelisit lastentarhanopettajan näkevän tilanteen?
7. Muuttuisiko näkökulmasi mahdollisesti jos olisit Santerin vanhempi? Miten?